

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Současné české lexikum a anglicizmy

diplomová práce

Autorka:

Tereza Víšková

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Milena Nosková

Odevzdání diplomové práce:

duben 2008

Obsah:

<i>Obsah:</i>	2
<i>Prohlášení</i>	4
<i>Poděkování</i>	5
<i>Anotace</i>	6
<i>Annotation</i>	7
<i>Úvod</i>	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Český lexikální systém	10
1.2 Změny ve slovní zásobě	13
1.3 Slova cizího původu v českém lexikálním systému	15
1.3.1 Přejímání slov z cizích jazyků	15
1.3.2 Typy lexikálních jednotek cizího původu	16
1.3.3 Zapojování cizích slov do českého jazyka	19
1.4 Slovní zásoba současné společnosti	21
1.5 Rozdílná povaha jazyků	23
1.5.1 Klasifikace jazyků	23
1.5.2 Čeština	26
1.5.3 Angličtina	27
1.6 Čeština pod vlivem angličtiny	Chyba! Záložka není definována.
1.6.1 Pronikání anglicizmů	29
1.6.2 Adaptace anglicizmů	30
2 PRAKTICKÁ ČÁST	33
2.1 Analýza písemného materiálu	33
2.1.1 Publicistika	34
2.1.2 Obchod, služby a podnikání	36
2.1.3 Sport	43
2.1.4 Moderní technologie a technika	53
2.1.5 Kulturní sféra	62

2.2	Dotazník.....	71
2.2.1	Struktura vzorku.....	73
2.2.2	Analýza dat získaných během výzkumu	75
2.2.3	Shrnutí.....	99
	<i>Závěr.....</i>	100
	<i>Seznam použité literatury</i>	103
	<i>Přílohy</i>	107

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 30. dubna 2008

Tereza Víšková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří k vytvoření této diplomové práce přispěli. Poděkování patří obzvláště vedoucí diplomové práce PhDr. Mileně Noskové za věcné rady, připomínky a čas věnovaný konzultacím. Zároveň děkuji pracovníkům Lexikologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR za poskytnutí užitečných informací.

Anotace

Tato diplomová práce nahlíží na současný český jazyk z hlediska výskytu a frekvence anglicizmů. Zaměřuje se zejména na nejnovější přejímky. Práce obsahuje část teoretickou, která se obecně zabývá problematikou jazyka, obohacováním slovní zásoby a porovnává český jazyk s anglickým. Praktická část je rozdělena do dvou samostatných kapitol. První je věnována prezentaci a popisu anglicizmů získaných excerpcí seriózních českých deníků. Výrazy jsou uspořádány do skupin podle oblastí, do kterých anglické výpůjčky pronikají nejvíce. Následující část předkládá výsledky dotazníkového šetření. Cílem výzkumu bylo zmapovat míru znalosti anglických výrazů mezi běžnými uživateli jazyka. Okrajově se dotazník dotýká postojů českých mluvčích k přejímání. Práce je zakončena shrnutím dosažených poznatků. Přílohy zahrnují plné znění dotazníku a grafické znázornění struktury sledovaného vzorku.

Annotation

This Diploma Thesis deals with anglicisms and their frequency in the contemporary Czech language. It is primarily focused on the modern expressions. Diploma Thesis theoretical part covers general information about language, enriching of the lexicon and it compares Czech language with English. The practical part is divided into two self-contained sections. The first one presents and describes anglicisms which were excerpted from respectable Czech journals. These words are arranged into thematic groups according to the spheres of our life in which the influx of English terms is fairly evident. The following chapter provides the results of a questionnaire survey. The aim of the survey was to map the ability of common Czech speakers to understand the English expressions. It marginally touches their attitudes towards adaptation of words from English. The final part of the Project sums up the reached conclusions. The Diploma Thesis attachments contain the questionnaire and the graphs presenting the structure of respondents.

Úvod

Tématem mé diplomové práce je současné české lexikum a anglicizmy. Vliv angličtiny na český jazyk neustále sílí, což se nejzřetelněji projevuje v rovině lexikální. Anglicizmy zasahují prakticky do všech oborů činnosti člověka, sami je běžně užíváme, často nevědomky, a denně se s nimi setkáváme v hromadných sdělovacích prostředcích. Jako studentce jazyků mi je toto téma velmi blízké a umožňuje mi propojit oba mé aprobační předměty, český i anglický jazyk.

První část se teoreticky zabývá způsobem obohacování slovní zásoby, zejména přejímáním. Největší pozornost je pochopitelně věnována anglicizmům a vlivu angličtiny na ostatní jazyky. Nastíněna je zde také rozdílná povaha obou jazyků a s tím spojená problematika adaptace.

Změny, ke kterým ve slovní zásobě dochází, velmi dobře odráží styl publicistiky. Podkladem pro praktickou část mé diplomové práce byl tedy materiál získaný excerpcí našich seriozních deníků s celostátním působením (Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Sport). Sběr dat probíhal po dobu deseti měsíců, od dubna 2007 do února 2008. Pracovala jsem také s elektronickými archivy těchto deníků, což mi umožnilo využít i články staršího data. Celá řada textů z let 2005, 2006 obsahuje anglicizmy, které stále působí nově a cize, a jejichž významy nemusí být čtenáři dosud zřejmé.

Praktická část je rozdělena do dvou samostatných oddílů. První kapitola je věnována analýze nashromážděného materiálu. V tisku se setkáváme s velkým množstvím slov anglického původu; celkem bylo získáno kolem 800 výrazů. Práce se zaměřuje zejména na nejnovější přejímky. Ty jsou rozděleny do oblastí lidského života, v nichž se angličtina prosazuje nejvíce: finančnictví a marketing, sport, výpočetní technika, kultura. Jelikož se jedná převážně o neologizmy, jejichž významy nejsou české veřejnosti mnohdy známy, opatřuji uvedená slova stručným vysvětlením. U výrazů z lingvistického hlediska zajímavých poukazují dále například na míru počestění, existenci dubletních tvarů, způsob skloňování apod. Protože většina současných slovníků tyto výrazy dosud nezachycuje, byl jejich výklad mnohdy problematický. Dobrou pomůckou při popisu slov byly Slovníky neologizmů 1 a 2 (1998, 2004). Využívala jsem též internetové encyklopedie

a portály specializované na danou problematiku (např. sportovní portál, portál digitální televize, ...). Vstříc mi vyšlo též Lexikologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, se kterým jsem některá slova konzultovala.

Na základě excerpovaného materiálu byl sestaven jazykový dotazník, jehož záměrem bylo zjistit, nakolik jsou čeští mluvčí schopni porozumět anglicizmům užívaným v denním tisku. Zmíněna byla dále otázka postojů mluvčích vůči přejímání.

Podstatou diplomové práce zachycující moderní anglické výpůjčky v naší slovní zásobě je navázat na dřívější materiály věnované tomuto tématu, a společně tak poskytnout kontinuální pohled na danou problematiku.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Český lexikální systém

Slovní zásobu každého jazyka tvoří souhrn lexikálních jednotek různého typu: slova, slovní spojení, frazémy a idiomy. Jazykovědná disciplína zabývající se studiem slovní zásoby určitého jazyka a vztahy mezi jejími prvky se nazývá lexikologie. V rámci této vědy se vymezují další dílčí obory, např.: sémantika, onomaziologie, frazeologie, etymologie, onomastika či lexikografie.

Jedním ze stálých rysů jazyka je jeho variabilita, což znamená, že se jazyk neustále vyvíjí. Změny jsou nejčastěji reflektovány ve slovní zásobě, která se tak stává neuzavřeným systémem. Počet slov, které ji tvoří, je prakticky nezjistitelný. Slovní zásoba kulturních národů je velmi rozsáhlá (Pokorný, 1979) a bývá zachycena ve výkladových slovnících. Přibližnou představu o velikosti slovní zásoby českého jazyka podává náš nejrozsáhlejší výkladový slovník, *Příruční slovník jazyka českého* (250 000 heslových slov). Počet jazykových prostředků, které jednotliví mluvčí znají a užívají, je však nižší. Tu část slovní zásoby, kterou jedinec ovládá při poslouchání nebo čtení jazykových prostředků (Pokorný, 1979), ale sám ji nepoužívá, označujeme jako pasivní slovní zásobu. Oproti tomu aktivní slovní zásoba zahrnuje slova používaná v psaném či mluveném projevu. Na základě studia aktivního slovníku (zahrnuje přibližně 5 000–10 000 slov) se didaktici a jazykovědci snaží stanovit optimální slovníkové minimum, tzv. lexikální standard (Hauser, 1980). Tato zjištění stanovují množství slov, které by měl mluvčí ovládat, aby byl schopen běžné komunikace. Zároveň poskytují důležité informace pro učení se cizím jazykům. Za standard u průměrně vzdělaného člověka se považuje znalost zhruba 50 000 slov.

Nejfrekventovanější slova, která obvykle představují nejstarší vrstvu slovní zásoby, se souhrnně označují jako jádro, centrum či základní slovní fond. Patří sem pojmenování nejdůležitějších skutečností života ve společnosti, a tudíž jsou pro běžnou komunikaci nepostradatelná. Jedná se převážně o slova původní (neodvozená), která jsou však sama slovo tvorně produktivní. Bývají stylově neutrální, jejich počet je v jazyce omezený. K jádrovým slovům patří například

označení příbuzenských vztahů, částí těla, pojmenování rostlin, zvířat, základních vlastností, nejdůležitějších dějů (*jít, stát, mluvit*) atd. Přemysl Hauser zařazuje v publikaci *Nauka o slovní zásobě* (1980) do kategorie podle původu a trvalosti následující skupiny slov: prajazyková (*matka, dům*), praslovanská (*ječmen, kůň, les*), pračeská (*hebký, nádoba*), slova přejatá ve staré době a dnes již zdomácnělá (*růže, škola, sobota*) a slova přejatá později (*republika, automobil, elektřina*).

V opozici jsou lexikální jednotky s minimální frekvencí použití, které tvoří tzv. periferii. Na okraji slovní zásoby se nacházejí slova knižní, poetizmy, archaizmy, neologizmy, hovorová a expresivní slova, slang, zkratková slova a pojmenování cizího původu. Ludvík Pokorný (*Úvod do české lexikologie*, 1979) vyčleňuje ve slovní zásobě mezi centrem a periferií přechodnou sféru. Ta zahrnuje slova běžně se vyskytující, která ještě nejsou součástí centra (*vodník, vodárna, lesník*). Hranice mezi jednotlivými sférami slovní zásoby nejsou ostré. Postavení slov se mění v závislosti na hospodářském, politickém a kulturním vývoji společnosti.

Slovní zásoba je mnohvrstevná, tvoří komplikovaný celek a může být nahlížena z mnoha úhlů pohledu. Rozlišujeme v ní reprezentativní slovník spisovného jazyka, jehož převážnou část tvoří slova neutrální (bezpříznaková). To umožňuje jejich uplatnění v různých oblastech vyjadřování. Zároveň jsou zde zastoupena slova disponující určitým specifickým příznakem. Jedná se především o příznaky dané časovou platností, původem, příslušností k jiným útvarům jazyka či příznaky slohové nebo citové.

Protipól spisovné slovní zásoby tvoří jazyk nespisovný. Zpravidla se vydělují vrstvy slovní zásoby vymezené teritoriálně, sociálně, příznakem expresivnosti, funkčně stylovou příslušností a podle dobového výskytu. Toto rozdělení uvádí například *Příruční mluvnice češtiny* (2003), jednotlivé publikace zabývající se lexikologií se však od tohoto pojetí příliš neliší (*Nauka o slovní zásobě, Úvod do české lexikologie* aj.).

Mezi slova omezená územně patří převážně nespisovná vrstva jazyka, některá slova obecné češtiny, regionalizmy (slova oblastní) a dialektizmy (slova nářeční).

Sociální rozdíly odráží slovní zásoba slangu, argotu a profesní mluvy. Hranice mezi uvedenými jazykovými poloutvary však není ostře vymezená. Například profesní mluva, definovaná jako soubor termínů a frází užívaných skupinou zaměstnanců při pracovním procesu (Příruční mluvnice češtiny, 2003), snadno splývá s tzv. pracovním slangem. Řada výrazů profesní mluvy (pracovního slangu) reálně plní funkci odborné terminologie. I pojetí argotu jako mluvy deklasovaných vrstev bývá někdy považováno za „přežilé“¹. Ve slovní zásobě se vyskytují jak slova citově neutrální (bezpříznaková), tak pojmenování s určitou mírou expresivity. Jedná se o slova zabarvená kladně: familiární slova, hypokoristika, dětská slova, eufemizmy, nebo záporně: slova hanlivá, zhrubělá, augmentativa, slova vulgární, dysfemizmy.

Podle slohových příznaků se ve slovní zásobě vydělují jako zvláštní vrstvy slova hovorová, knižní, termíny a poetismy (Hauser, 1980).

Další důležité hledisko uvádí ve své práci Přemysl Hauser. Vyčleňuje vrstvu slov cizích, která tvoří protipól slovům domácího původu. (Této problematice se věnuji v další části své práce.)

Na periferii se vlivem dynamiky jazyka dostávají slova zastaralá a slova nová. Tento proces je ovlivněn společenskými změnami i vnitřním jazykovým vývojem. V rámci slov zastaralých se vymezují archaizmy – lexikální jednotky, které postupně mizí z běžného užívání, a jsou nahrazeny výrazy novějšími. Archaizmy mají své uplatnění ve formě stylistických synonym.

Pojmenování jevů, věcí a skutečností, které již zanikly, označujeme jako historizmy. Užíváme je převážně v odborných a uměleckých textech v kontextu doby.

Za neologizmy považujeme slova relativně nová, zpočátku užívaná omezeným okruhem mluvčích. Postupně však ztrácejí příznak novosti a vstupují do běžného užívání. Neologizmy tvoří perspektivní oblast lexikálního systému. Nejvýrazněji se zde projevuje vliv cizích jazyků na češtinu, v dnešní době zejména vliv angličtiny.

¹ JAKLOVÁ, A.: *Budeme argot nově definovat?*. Slovo a slovesnost, 60, 1999, s. 293-299.

1.2 Změny ve slovní zásobě

Jak již bylo řečeno dříve, slovní zásoba se neustále vyvíjí a mění. Slova zanikají, vznikají, mění se jejich význam. Pro slovní zásobu je však typický spíše její růst než zánik. Proto dochází k jejímu neustálému obohacování.

Změny jsou podmíněny třemi nejvýznamnějšími činiteli. Následující faktory uvádí například Příruční mluvnice češtiny (2003) či Úvod do české lexikologie (1979), třebaže se terminologicky liší. O vlivu mimojazykovém (věcném) hovoříme, pokud slovník reaguje na změny skutečnosti samé. Nemění-li se podstata věci, ale naše znalost o ní, dochází k posunu v rovině lidské mysli. Tento faktor nazýváme faktorem psychickým (psychologickým). Činitel jazykový reflektuje změny postavení lexikálních jednotek v rámci vyvíjejícího se jazykového systému. Vlivy jednotlivých faktorů se většinou prolínají.

Se stále rostoucí potřebou nových pojmenování dochází k neustálému obohacování slovní zásoby, což se děje několika způsoby. Jednotlivé jazykovědné práce se v jejich počtu liší jen nepatrně; většinou se uvádí tři nebo čtyři základní způsoby vzniku nových pojmenování. Ke tvoření nových slov v jazyce dochází zpravidla třemi základními slovtvornými postupy: odvozováním (derivací), skládáním (kompozicí) nebo zkracováním (abreviací). Jazyk však disponuje i celou řadou zvláštních způsobů. Například mechanickým zkracováním vzniklo ze slova padesát slovo *pade*, nastavováním třeba zajímavý výraz *strakamakatý* a křížením slov hrůzný a strašlivý vzešlo slovo *hrůzlivý*.

K rozšiřování slovníku jazyka přispívají velkou měrou i významové změny slov. Určitá slova postupem času svůj význam mění. Někdy se také využívá již existujících lexikálních forem k označení více skutečností. Děje se tak převážně přenášením významu na základě vnější či vnitřní podobnosti, tj. prostřednictvím metafory a metonymie. Do těchto postupů bývá zahrnována specifikace (zuzování významu), což znamená, že slova nabývají přesnějšího významu a jejich platnost se omezuje; generalizace (rozšiřování významu) projevující se opačnou tendencí. Mezi další bipolární postupy patří konkretizace (*mít srdce na pravém místě* – *operace srdce*) a abstraktizace (*kloub* – *přijít něčemu na kloub*), eufemismus (zjemnění) a dysfemismus (zhrubění).

Příruční mluvnice češtiny (2003) uvádí jako další způsob obohacování slovní zásoby vznik ustálených slovních spojení.

Přejímání slov představuje jeden z produktivních typů rozšiřování lexikálního systému. Proměnlivost hranic jednotlivých vrstev národního jazyka umožňuje přechod lexikálních jednotek, a to zejména z roviny jazyka nespisovného do roviny spisovné.

Převažují však výpůjčky z cizích jazyků. K jejich přejímání dochází od nejstarších dob. Tento úkaz je podmíněn vzájemným stykem dvou jazyků. Z poznávání cizích skutečností vzniká potřeba uživatelů jazyka tyto jevy pojmenovat. Cizí slova tvoří poměrně početnou vrstvu slovní zásoby a klasifikují se z několika hledisek. Nejčastěji pronikají do oblasti odborné terminologie. Pro svou mezinárodní srozumitelnost jsou vnímána jako slova funkční. Nutno však podotknout, že v řadě případů se jedná pouze o slova módní, která se z jazyka časem opět vytrácejí.

Vznikají-li v jazyce slova nová, přirozeně na straně druhé určité výrazy ustupují; postupně tak ze slovní zásoby mizí. Vytrácejí se v souvislosti se zánikem označovaných skutečností, či ustupují novějším pojmenováním. Objeví-li se tato pojmenování v současném jazykovém projevu, hovoříme o tzv. historizmech a archaizmech.

1.3 Slova cizího původu v českém lexikálním systému

1.3.1 Přejímání slov z cizích jazyků

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, patří přejímání lexikálních jednotek z cizích jazyků k jednomu z produktivních způsobů obohacování slovní zásoby.

Jedná se o dlouhodobý proces. Nová slova se k nám dostávala nejprve z latiny nebo řečtiny, a to zejména do oblasti školství a náboženství (*kalamář, fara*). Významnou roli sehrála též němčina, jazyk našich sousedů. Během historických kontaktů k nám pronikala slova spojená s feudálním řádem (*léno, rada*); mnoho výrazů se dotalo do oblasti řemeslnického názvosloví (*hoblík, ponk, šichta*) a vliv německého jazyka je rozpoznatelný též u některých nespisovných sloves (*majznout, lajsnout*).

K hromadnému pronikání cizích slov docházelo v době pobělohorské, v období humanismu. S rozvojem vzdělanosti se opět objevovala slova latinská (*bibliotéka, katedra*), odborné termíny lékařské či právnické (*puls, doktor, proces, mandát*).

Se snahou národních obrozenců o vyvážení jednostranného vlivu němčiny docházelo k obohacování slovní zásoby z jiných slovanských jazyků. Tato slova byla přejímána uměle, především pro novočeský básnický a vědecký jazyk (Pokorný, 1979). Například u výrazů *věda, příroda, dražba* dnes nepocitujeme cizost původu, jelikož slova slovanská se stala pevnou součástí české slovní zásoby.

Obrozenci se orientovali zejména na ruštinu, polštinu a slovenštinu. Značná míra slov byla z ruského jazyka přejata i v době socialismu (*prověrka, polárník, pětiletko*).

Čeština adaptovala během svého dlouhého vývoje výrazy z mnoha světových jazyků. Z evropských jazyků je patrný například vliv italštiny na hudební terminologii (*forte, soprán*), francouzštiny především na oblast módy (*blůza*). Angličtina dominuje ve sportovní terminologii či výpočetní technice (*snowboard, software*).

Z exotických jazyků můžeme zmínit vliv arabštiny (*alkohol*), turečtiny (*jogurt*), hindštiny (*jóga*), čínštiny (*čaj*) a indiánských jazyků (*vigvam*). Některá

pojmenování k nám nepronikla přímo, nýbrž prostřednictvím jiného jazyka. Znamé jsou i případy, kdy došlo k určitému posunu původního významu. Například slovo alkohol z arab. *al-kohl*, tj. látka k barvení očí (Filipec, Čermák, 1985).

Přejímání cizích slov není v jazyce ničím novým, tato tendence však neustále sílí, zejména od roku 1989. Jelikož se Česká republika více otevírá světu, dochází k přílivu nových informací. Zároveň roste i potřeba mluvčích českého jazyka adaptovat řadu cizích výrazů.

V kontextu dnešní doby hovoříme zejména o zvýšeném výskytu slov anglického původu. Můžeme proto problematiku následujícího odstavce vnímat nejenom v rámci slov přejatých obecně, nýbrž ji vztáhnout na slova pocházející právě z angličtiny.

Alena Polívková v článku *K některým postojům uživatelů k jazyku*² reaguje na odmítavá stanoviska některých mluvčích češtiny k nadměrnému užívání cizích slov. Autorka tvrdí: „Každý živý jazyk slova přejímá, pokud není v úplné izolaci. Přejímání slov se nám jeví ne jako ledabylost a zvučle, ale jako zákonitý následek společenských a kulturních styků mezi národy.“ Význam a využití cizích slov spatřuje především v tom, že pomáhají jazyku pojmenovat všechny nové jevy skutečnosti, usnadňují mezinárodní komunikaci, studium cizí literatury, turistiku, ... Další nespornou výhodou je jejich koexistence se slovy domácími, což nám v praxi umožňuje předejít slohové jednotvárnosti. „Novodobý purismus“ autorka odmítá; dodává ale, že i cizích slov je třeba užívat s mírou a rozmyslem.

1.3.2 Typy lexikálních jednotek cizího původu

Slova cizího původu tvoří velmi „živelnou“ vrstvu slovní zásoby. Mění se velmi rychle, a tudíž v jazyce najdeme celou řadu dubletních podob. Cizí vlivy se projevují především na úseku terminologie (Filipec, Čermák, 1985). Jedná se především o oblasti výpočetní techniky, ekonomiky, sportu a hudby. Třídění slov přejatých se provádí na základě několika hledisek: podle původu, míry užití a přizpůsobení.

² POLÍVKOVÁ, A.: *K některým postojům uživatelů k jazyku*. Naše řeč, 75, 1992, č. 4, s. 176-182.

Přejatá slova podle původu

Podle původu vymezujeme slova přejatá ze slovanských a neslovanských jazyků, která k nám pronikala v průběhu historického vývoje.

V oblasti odborné terminologie se dnes jedná převážně o slova společná více kulturním jazykům, tzv. internacionalizmy. Tyto lexikální jednotky usnadňují komunikaci odborníků většiny evropských i části neevropských zemí. Česká lexikologie (1985) hovoří v této souvislosti o existenci několika kulturních areálů, z nichž je pro český jazyk významný zejména západoevropsko-americký subareál.

Naprostá mezinárodnost je však vzácná. Někde se určitá slova neujala, vyskytují se rozdíly ve výslovnosti apod. Do této skupiny řadíme slova nadnárodní, která byla přejímána v různých obdobích a z různých míst. Řadíme sem lexikální jednotky řeckého a latinského původu (*olympiáda, atlet, menza*) i slova uměle vytvořená z kořenů těchto jazyků (*automobil, centimetr*). U nadnárodních slov se nemohou uplatnit zábrany vznikající z národní pýchy. Známe postoje některých Čechů vůči německému jazyku či Němců vůči jazyku francouzskému aj.

Další skupinu slov tvoří pojmenování prostředí, živočichů, rostlin, činností, které jsou typické pro určité místo (*sultán, orangután, kimono, savana*).

Mezinárodní povahy nabývají i slova přejímaná z jednotlivých národních jazyků. Kupříkladu slova anglosaská (*tenis, farma*), středomořská (*kvinteto, tango*), francouzská, germánská, východoevropská (*čardáš, drožka*), západoasijská (*islám, eden*) a slova exotická (*tajfun, bumerang*). Nezřídka jsou slova národní vázána na určitou terminologickou oblast.

Některé internacionalizmy mají svůj původ ve vlastních jménech. Jejich užívání musí být uznáno dohodou. Tímto způsobem získaly své názvy četné fyzikální jednotky (např. *watt* podle slavného skotského vynálezce Jamese Watta), názvy prvků (např. planeta Pluto dala svůj název *plutoniu*), hornin a nerostů, ale i označení rostlin, látek (např. *manšestr* dostal svůj název od anglického průmyslového města Manchester) atd.

K internacionalizmům se vedle slov přiřazují také morfémy. Jedná se o některé sufixy (-izmus, -ista) prefixy (de-, sub-), kořeny slov (real-, ekonom-) či části složenin (hyper-, mikro-). Některé publikace (Česká lexikologie, 1985) uvádí

v této souvislosti také internacionální frazémy – kalky. Jedná se o doslovné překlady původního jazyka (např. *the crocodile tears* – *krokodýlí slzy*).

Přejatá slova podle míry vžití a přizpůsobení

Charakteristickým rysem českého jazyka je snaha o maximální začlenění lexikálních jednotek cizího původu do našeho jazykového systému. Přejatá slova se přizvukují českým způsobem a většinou se skloňují dle domácích vzorů.

Rozdíl mezi slovy domácími a přejatými, zvláště z klasických jazyků, je ve slovní zásobě češtiny menší než například v jazyce německém. Přesto můžeme rozlišit různé stupně přizpůsobení těchto jednotek.

Slova a zejména slovní spojení, která si zachovávají svůj původní pravopis, výslovnost i přízvuk, a která se neadaptují na český morfologický systém, označujeme jako slova citátová (*enfant terrible, ham and eggs*). Příruční mluvnice češtiny (2003) sem řadí i tzv. okřídlená slova, doslovné citáty nejrůznějších rčení a slavných výroků (*Alea iacta est.*).

V rámci slov přejatých můžeme vymezit lexikální jednotky dosud pocíťované jako cizí. Označují méně běžné skutečnosti, mají původní nebo rozkolísaný pravopis. Projevuje se zde tendence k počeštění, odstraňují se pravopisné dublety, čímž dochází k zjednodušení systému (*jam i džem, briefing i brífink*). Opačný případ představují slova, která provázejí češtinu během celého jejího vývoje. Stala se běžnou součástí slovní zásoby a dnes si již neuvědomujeme, že se jedná o slova přejatá. Mezi pojmenování vžitá, zdomácnělá patří například: *sobota, rytíř, pošta, kalendář* atd.

Zvláštní skupinu slov tvoří v jazykovém systému kalky, „polokalky“ a slova hybridní.

Kalky vznikají doslovným překladem. Jsou utvořeny z domácích jazykových prvků přesně podle cizí předlohy. Nejčastěji bývají uváděny kalky trojího typu: slovotvorné, frazeologické a sémantické. Slovo *prvo/rozený* vzniklo doslovným překladem jednotlivých morfémů latinského výrazu *primo/genitus*. Lexikální jednotky vznikající tímto způsobem nazýváme kalky slovotvornými. František Čermák a Josef Filipec (Česká lexikologie, 1980) definují frazeologické kalky jako rozložené vazby slovesné, které jsou synonymní s jednoslovnými slovesy (např. *im*

Bilde sein – být v obraze). Kalky sémantické vznikají posunutím významu slova původu domácího vlivem jazyka jiného národa – přejímání významu. Z ruštiny bylo například přejato slovo *brigáda*, které původně označovalo pouze vojenský útvar, ale později se začalo užívat i ve významu výpomocné práce.

Za „polokalky“ považujeme výrazy vzniklé částečným překladem. Srozumitelná část původního obratu byla přeložena, nesrozumitelná zůstala v původní formě. Jako typický příklad bývá nejčastěji uváděno slovo *Wurf-zabel* neboli *vrh-cáby*.

Poměrně hojně se v jazyce vyskytují slova hybridní. Jedná se především o složeniny tvořené složkou domácího a složkou cizího původu (*autoopravna*, *fotosoutěž*). Existují však také hybridní složeniny s oběma částmi cizího původu (*elektrokardiograf*). Některá hybridní kompozita nabývají povahy slangových výrazů (*slibotechna*) nebo se vyznačují určitou mírou expresivity (*arcilotr*). Uplatňují se i v oblasti odborné terminologie (*ultralehké letadlo*).

Za netypický způsob přejímání cizích slov považujeme tzv. dvojí přejetí. Tento termín vyjadřuje, že více lexikálních jednotek má tentýž pramen. Slova se dostala do českého jazyka různými cestami, v rozličných dobách a mají odlišnou podobu. Příkladem je latinské slovo *recreatio*, z kterého vznikly české výrazy *rekreace* i *legrace*. Ještě méně obvyklým postupem je přejetí zpětné. Slovo domácí přejde do jiného jazyka a se změněným významem se dostává zpět do jazyka původního. K tomuto procesu došlo například u českého slova *píšťala* (zbraň), které se k nám dostalo zpět přes francouzštinu jako *pistole*.

1.3.3 Zapořádání cizích slov do českého jazyka

Následující kapitola představuje pouze stručný nástin procesu začleňování cizích slov do české lexikální zásoby. Protože se ve své práci věnuji zejména adaptaci anglicizmů, zabývám se touto otázkou podrobněji v dalších kapitolách.

Začleňování cizích lexikálních jednotek do našeho systému není záležitostí jednorázovou. Jednotky se nejprve objevují na periférii slovní zásoby; jedná se o slova nová, nečastá. Postupně začínají vstupovat do povědomí uživatelů

a přecházejí do přechodové oblasti. Některá slova cizího původu se dostávají až do centra systému, a jejich používání se stává běžným.

V procesu zapojování cizích slov do češtiny můžeme sledovat řadu etap a přechodů. Jako první se přizpůsobuje přízvuk, dochází k jeho přesunu na první slabiku. O pravopisu přejatých slov rozhoduje především míra jejich zdomácnění a rozšíření v češtině (Pravidla českého pravopisu, 2005). Původní pravopis si zachovávají především citátové výrazy, odborné termíny a slova, jejichž výslovnost se od psané podoby značně liší (zejména slova francouzská a anglická – např. *résumé, interview*).

Přechod mezi původním pravopisem a úplným počeštěním představují dublety. Vznikají tam, kde není pravopisná forma zcela ustálena (*džez, jazz*). V případech, kde sice dubletní tvar existuje, ale je upřednostňována česká podoba, dochází k tzv. přednostnímu počeštění (*džus* proti anglickému *juice*). Od šedesátých let 20. století roste snaha přizpůsobovat pravopis cizích lexikálních jednotek jejich české výslovnosti.

Adaptace však není omezena pouze na hledisko fonetické a grafické. Dalšími ukazateli míry začlenění lexikální jednotky jsou: morfologická utvářenost (skloňování, časování), možnost utvoření odvozenin (*víkend – víkendový*), vznik homonym, synonymických řad (*dialog, rozmluva, rozhovor*) apod.

Ludvík Pokorný v Úvodu do české lexikologie (1979) upozorňuje na změny významu, k nimž při přejímání dochází. Původní význam se může zužovat či rozšiřovat. Kupříkladu francouzské slovo *billiard*, znamenající kulečník, původně označovalo také operační stůl. Naopak čeština rozšířila význam latinského slova *canalis*, které původně označovalo rákosovou rouru. České slovo kanál však zahrnuje následující významy: podzemní stoka, umělý vodní tok, televizní frekvenční pásmo, soustava prostředků k přenosu signálu. Slova se při přejímání diferencují i stylisticky. Nabývají určitého slohového příznaku a citového zbarvení.

1.4 Slovní zásoba současné společnosti

Změny, ke kterým dochází ve společenském životě, jsou reflektovány především v rovině významové. Každá etapa historického vývoje přináší do jazyka nová slova, ale zároveň užívá i jednotky období dřívějších. Předěly mezi jednotlivými etapami jsou neostře. Oddělení nového období od dřívějšího a jejich vzájemná konfrontace má význam především pro popis charakteru soudobého lexika.

O aktuálním stavu slovní zásoby podrobně pojednává publikace *Český jazyk na přelomu tisíciletí* (Daneš, 1997), na které spolupracovala celá řada předních českých lingvistů. Pravidelné příspěvky k tomuto tématu nalezneme na stránkách časopisu *Naše řeč*, *Český jazyk a literatura*, *Slovo a slovesnost*. Lexikální rovinou českého jazyka se zabývá též Lexikologické oddělení Ústavu pro jazyk český.

Ve slovní zásobě působí několik, často protichůdných, tendencí. V posledních letech přibývá zejména sousloví a multiverbizačních jednotek (*spotřebitelé – spotřebitelská veřejnost*). Zvyšuje se frekvence iniciálových zkratk, jazyk se vlivem vědy a techniky intelektualizuje a roste snaha po úsporném a přesném vyjadřování. Nejnovější proměny slovní zásoby zachycuje sborník studií a statí *Neologizmy v dnešní češtině* (Praha 2005). Publikace vznikla pod vedením Olgy Martinové z podkladů pro slovníky neologizmů: *Nová slova v češtině 1 a 2* (1998, 2004).

Produktivním slovotvorným způsobem tvorby nových pojmenování je dnes prefixace. Využívá se především prefixů internacionálních (*megaprojekt, superbanka*). Vznikají četná substantivní kompozita (*čajofil, záhadolog*). Speciální skupinu představují víceslovné výrazy obsahující komponenty e-, i-, m- (*e-kavárna, i-banking, m-byznys*). Nová slovesná pojmenování vznikají zejména ze substantiv, převažují slova s cizími základy (*nadefinovat, gamblovat*). Velmi živelnou oblast slovní zásoby tvoří frazeologizmy. Hojně se vyskytují v publicistických a mediálních textech, podobně jako neosémantizmy.

Nejnápadnějším rysem je zvýšený výskyt a užívání cizích slov, zejména anglického původu. Tato tendence je přirozeným důsledkem společenských a ekonomických změn po listopadu 1989. Pád komunistického režimu přinesl

zvýšený kontakt se západem. Vzrostl zájem o technicky vyvinutější postupy a ekonomiky. Do jazyka začala pronikat řada cizích výrazů, převážně terminologické povahy. Přejatá slova se uplatňují především ve sférách politické komunikace, finančnictví, výpočetní techniky apod. Oblast sportu a populární hudby se značně obohacuje o nově vzniklé názvy sportů a hudebních proudů (*kiteboarding*, *noiseová hudba*). Vedle záměrných přejímek, které mají v jazyce své funkční uplatnění, poukazuje František Daneš (*Čeština na přelomu tisíciletí*, 1997) na touhu českých mluvčích „nezůstat pozadu“. Frekvence módních slov v současnosti neustále stoupá. Cizí slova, obzvláště anglicizmy, se neomezují pouze na běžnou komunikaci, ale prostřednictvím masmédií začínají pronikat i do sféry veřejné.

Soudobé lexikum je charakteristické svou nestálostí a proměnlivostí. Pravopis většiny nově přejatých slov není ustálen a často ani kodifikační příručky dané výrazy neuvádějí.

1.5 Rozdílná povaha jazyků

1.5.1 Klasifikace jazyků

Lidský jazyk je definován jako soubor specifických znaků, funkcí a rysů (Čermák, Filipec, 1985). Všechny jazyky tvoří jednotlivé zvuky, jejichž kombinací vznikají slova, ta se následovně skládají do vět. Pro všechny jazyky existují pravidla pro tvoření slov a vět. Jazyk umožňuje dorozumívání mezi lidmi prostřednictvím přenosu informací.

Zkoumáním dílčích aspektů jazyka se zabývá řada lingvistických disciplín (fonetika, morfologie, syntax, lexikologie, ...). Při popisu jazyka se uplatňují i další disciplíny, které jsou často na pomezí lingvistiky a jiného vědního oboru. Souvislostí mezi myšlením a jazykem se zabývá psycholingvistika. Sociolingvistika sleduje jazykové projevy mluvčích různých společenských vrstev. K dalším disciplínám patří pragmalingvistika, textová lingvistika, historická lingvistika či etymologie.

Na světě se mluví několika tisíci jazyky. Přesný počet je těžko zjistitelný, ne vždy je jasné, zda se jedná o samostatný jazyk či pouhý dialekt. V odborné literatuře se proto uvádí existence přibližně tří až pěti tisíc jazyků.

Srovnáváním dvou i více jazyků za účelem určení shod a rozdílů jejich jazykových systémů se zabývá kontrastivní lingvistika. Výsledky jejího zkoumání jsou využívány v oblasti typologické klasifikace jazyka. Dále se uplatňují při určování problematických oblastí jazyka a potenciálních zdrojů chyb. To vše usnadňuje výuku cizích jazyků.

Již v 16. a 17. století se pokoušela srovnávací jazykověda o systematické utřídění jazyků světa. V 18. století se zrodila myšlenka společného základu sanskrtu, řečtiny a latiny. Od třicátých let 19. století se zkoumáním původu, vývoje a příbuznosti jazyků začala zabývat historicko-srovnávací jazykověda.

Byla vytvořena tradiční typologie založená na genetické příbuznosti, tzv. třídění genealogické. Příbuzné jazyky, u nichž se předpokládá společný jazykový základ, tvoří jazykové rodiny. V Evropě existuje šest jazykových rodin s 22 jazykovými skupinami (Encyklopedický atlas anglického jazyka, 2005).

Zeměpisně nejrozšířenější je rodina indoevropská. Svůj název získala podle dvou hlavních oblastí, Indie a Evropy. Těmito jazyky se však mluví ve všech světadílech a počet mluvčích dosahuje přibližně dvou miliard. Historie indoevropského jazyka je poměrně dobře prozkoumána, lze ji sledovat až 3 500 let nazpátek. Původně byl jazyk značně nejednotný a velkým územním rozšířením se stále více diferencoval. Začal se rozpadat na jednotlivá nářečí, a ta se postupem času transformovala v samostatné jazyky.

V rámci indoevropské jazykové rodiny vyčleňujeme několik samostatných větví: jazyky indoíránské (např. hindština, perština), baltské (např. litevština, lotyšština), slovanské (např. čeština, ukrajinština, makedonština), germánské (např. gótština, nizozemština, angličtina), keltské (např. irština, bretonština), italické (latina, ze které se vyvinuly jazyky románské – např. francouzština, portugalská), samostatně stojící arménština, albánština a řečtina. Nesmíme opomenout ani jazyky vymřelé, jako je například ilyrština, thrácktina, anatolské jazyky Malé Asie, chetitština, tocharština.

Nezávisle na historické příbuznosti byla vytvořena typologie jazyková. Nejvíce je propracována v oblasti morfologické. Ta vychází ze stavby slova, přítomnosti a typu ohýbání slov. Jazyky se přiřazují k určitému typu na základě převažujících rysů, nikdy se tudíž nejedná o zcela vyhraněný jazykový typ. Některé jazyky dokonce během svého vývoje přešly od jednoho typu k jinému. Příznačným příkladem je angličtina, která se odchýlila od flexe, jenž je charakteristická pro indoevropskou jazykovou rodinu. Stala se tak z původního jazyka syntetického jazykem analytickým.

Na základě morfologických kritérií rozlišujeme následující jazykové typy:

1. aglutinační (přilepující)

Jedná se o jazyky s mnoha pády a velkým množstvím koncovek, kterými se vyjadřují gramatické funkce. Každý afix má svůj specifický význam. Určuje pád, množné číslo atd. K tomuto nejvíce rozšířenému jazykovému typu patří například maďarština, turečtina, gruzínština nebo finština.

2. flektivní (fúzní, syntetické)

Vyznačují se ohýbáním slov pomocí přípon, které vyjadřují několik mluvnických kategorií najednou. V těchto jazycích je mnoho časovacích vzorů (paradigmat). Spojení kořene s koncovkou je těsnější než u aglutinačního typu a slovosled je volný. Typickým příkladem flektivního jazyka je čeština, ostatní jazyky slovanské a latina.

3. introflektivní

Jazyky tohoto typu vyjadřují gramatické funkce také pomocí flexe. Oproti flektivnímu typu zde dochází ke změnám v kořeni slova. Tyto případy se sporadicky objevují i v jiných jazycích. V angličtině je tento jev patrný u nepravidelných sloves (*drink – drank – drunk*). V českém jazyce můžeme jako příklad uvést slovesné tvary *nesu – nosím*. Introflektivním typem jsou především jazyky arabské a hebrejštiny.

4. izolační (analytické)

Izolační jazyky téměř nevyužívají při skloňování a časování koncovek. Jejich forma se nemění. Gramatické kategorie jsou signalizovány pomocí členů, předložek, osobních zájmen apod. Syntaktické vztahy jsou vyjádřeny pevně daným (vázaným) slovosledem. Pokud bychom změnili pořadí slov ve větě, změnil by se i význam celé věty. Zástupci této skupiny jsou například japonština, angličtina či bulharština.

5. polysyntetické (inkorporující)

Základní jednotkou těchto jazyků je věta, která je tvořena spojením převážně jednoslabičných slov. Někdy dokonce obsahují pouze jednu hlásku. Významové vztahy jsou vyjádřeny integrací nových slov do věty. V těchto jazycích slova mimo větu prakticky neexistují. Lexikální jednotky se tvoří skládáním a málokdy disponují koncovkou. Pro ilustraci uvádím příklad jazyka Činuk (Oregon), kde se česká věta „*Přišel jsem, abych jí to dal.*“ řekne jednoduše „*iniáludam*“. První *í* označuje minulost, *n* znamená „já“ a druhé *í* zastupuje předmět. Polysyntetické jsou některé indiánské jazyky a čínština.

Pro zajímavost zmiňuji i pokus ruských lingvistů o stanovení tzv. nostratického jazyka. Jednalo se o hypotetický protojazyk všech jazykových rodin. Tato hypotéza ovšem nebyla obecně akceptována.

1.5.2 Čeština

Charakteristika jazyka

Čeština se v rámci indoevropské jazykové rodiny řadí k jazykům slovanským. V průběhu 7.–9. století se jednotný slovanský jazyk rozdělil do třech odlišných skupin: západní, východní a jižní. Čeština společně se slovenštinou, polštinou, kašubštinou a lužickou srbštinou tvoří západní větev.

Naše mateřština se vyvinula ze západního nářečí praslovanštiny. Za první česky psané písemné doklady můžeme považovat Vídeňské glosy z 11. a 12. století. Česky psané knihy, zejména kroniky a český překlad Bible, se objevují ve čtrnáctém století. Vrcholu dosáhla spisovná čeština ve století šestnáctém, její rozvoj byl však zastaven pobělohorskými událostmi. Tradice byla obnovena za národního obrození. Zavedením povinné školní docházky rostla gramotnost obyvatelstva a čeština postupně pronikala do všech vrstev. V 19. století byla Janem Gebauerem provedena mluvnická kodifikace jazyka a čeština víceméně nabyla dnešní podoby.

Českým jazykem dnes mluví přes 9 milionů osob v Čechách, na Moravě a v části Slezska. Přibližně milión uživatelů češtiny najdeme také v zahraničí. Jedná se převážně o emigranty a jejich potomky (USA, Kanada, Rakousko, Austrálie, JAR).

V rámci našeho rodného jazyka lze vydělit několik nářečí: česká, středomoravská, východomoravská a slezská. Všechny variety jazyka jsou vůči sobě poměrně srozumitelné. V oficiální sféře se užívá výhradně spisovná čeština založená na středočeském nářečí. Kodifikací spisovného standardu češtiny se zabývá Ústav pro jazyk český AV ČR.

Čeština je flektivním jazykem s bohatě rozvinutým systémem koncovek a pádů. Je pro ní příznačná délka samohlásek, hláska *ř* a přízvuk na první slabice. Píše se latinkou obohacenou o diakritická znaménka. Pravopis je fonologický. Čeština se vyznačuje volným slovosledem, který se řídí převážně aktuálním větným členěním.

Čeština je oficiálním jazykem České republiky a od roku 2004 jedním z úředních jazyků Evropské unie.

1.5.3 Angličtina

Charakteristika jazyka

Germánské jazyky tvoří nejrozsáhlejší větev indoevropské rodiny. Označení Germáni bylo poprvé užito v r. 73. př. n. l. pro menší kmen v oblasti Rýna. Pravlastí Germánů je dnešní jižní Švédsko, Norsko a Dánsko. Odtud kmeny dále pronikly až k ústí Rýna a k Německému středohoří (Encyklopedický atlas anglického jazyka, 2005). Přibližně v prvním. tisíciletí n. l. se germánština rozštěpila na kmenové dialekty.

Angličtina patří do skupiny jazyků západogermánských stejně jako holandština, němčina, jidiš apod.

Řadí se k jazykům analytickým, třebaže stará podoba jazyka, tzv. „Old English“, si poměrně dlouho zachovávala strukturu syntetickou, a to zejména v psané formě. Angličtina píše latinkou bez diakritických znamének. Pravopis anglických slov je nepravidelný, neshoduje se s výslovností, která je v některých případech jen těžko odhadnutelná.

Rozdílnost foneticko-fonologických systémů češtiny a angličtiny je příčinou problémů českých mluvčích s výslovností anglických slov. Tento jev hraje významnou roli i v adaptaci anglicizmů do českého jazykového systému. Pevně stanovený slovosled je založený na dodržování pořadí větných členů, tzv. SVO: subjekt – podmět, verbum – sloveso, objekt – předmět. Oproti češtině se angličtina vyznačuje poměrně vysokým počtem slovesných časů, např. průběhovým, předpřítomným. Pro celou skupinu germánských jazyků je příznačné užívání členů. Anglický jazyk disponuje členem určitým a neurčitým. Ve slovní zásobě angličtiny figurují slova latinská, delší a „elegantnější“, a slova germánská (původní), která jsou většinou kratší. Ta se užívají v běžné komunikaci častěji. Lexikon angličtiny je poměrně bohatý, Oxford English Dictionary (2.vyd., 2007) uvádí asi 600 000 slov, ale odhaduje se, že celkový počet je mnohem vyšší.

Cesta angličtiny k celosvětovému jazyku

Angličtina prošla složitým vývojem. Její základ byl vytvořen v době osídlení kmeny Anglů, Sasů a Jutů. Vleklé boje s Dány se v jazyce projevíly integrací skandinávských slov (*ski*, *skate*). Bitva u Hastingsu roku 1066 měla zásadní vliv na

další vývoj tohoto jazyka. Dobytím Anglie Normany se na dalších 350 let stala jednacím jazykem světa francouzština.

Během historického vývoje vstřebala angličtina množství slov latinského, normanského a starorománského původu.

K obrovskému rozkvětu angličtiny došlo v době koloniálních výbojů, v jejichž důsledku je dnes angličtina nejrozšířenějším germánským jazykem. Počet mluvčích dosahuje přibližně 600 milionů. Nelze přesně určit, kolik lidí mluví anglicky v rozvojových zemích. Angličtina je mateřským jazykem obyvatel Velké Británie, Ameriky, Austrálie, Nového Zélandu a Kanady. Významnou roli hraje také v rozvojových zemích (Indie, africké státy, ...). Vzhledem k rozsáhlé jazykové oblasti, kterou angličtina pokrývá, vznikají četné variety jazyka. Základní je rozdělení na britskou a americkou podobu angličtiny. K dalším patří například variety skotské či irské. I přes značnou diferenciaci existuje společný základ, který spojuje všechny tyto formy. Díky tomuto standardu se angličtina mohla stát světovým jazykem. K celosvětovému rozšíření přispělo bezesporu zavedení angličtiny, jakožto druhého jazyka, do vzdělávacího systému kolonií v první polovině 20. století. Zároveň se angličtina začala vyučovat jako cizí jazyk v Evropě i jiných částech světa.

Ve světě se setkáváme také s řadou mutací angličtiny. Vznikají smíšením jazyka dané země s angličtinou, která v tomto teritoriu není jazykem mateřským. Pojmenování těchto jazykových útvarů mají nejčastěji podobu slovních hříček. Vznikají spojením slova *English* (angličtina) s názvem druhého jazyka. Kupříkladu spojení *Spanish* a *English* se stalo základem pro označení *Spanglish*. Obdobně byly utvořeny názvy *Czenglish*, *Denglish*, *Swenglish* atd. Tyto hybridy signalizují značný vliv angličtiny na ostatní jazyky a její celosvětovou rozšířenost (Encyklopedický atlas anglického jazyka, 2005).

Anglický jazyk dnes slouží jako *lingua franca*, tj. mezinárodní dorozumívací prostředek. Po druhé světové válce nahradil v diplomatické sféře francouzštinu. Jeho dominantní postavení bylo posíleno roku 1995, kdy se stal jedním z pracovních jazyků Evropské unie.

1.6 Čeština pod vlivem angličtiny

1.6.1 Pronikání anglicizmů

Přestože většina anglicizmů se u nás rozšířila zejména v období po listopadu 1989, nelze opomenout ani ty, které jsme přejali již ve století devatenáctém. Kupříkladu výrazy *bil* (z anglického *bill*, tj.návrh zákonů) nebo *manšestr* patří k prvním anglicizmům, které se v českém jazyce objevily.

Výpůjčky z počátku 20. století mají převážně českou psanou podobu dle „českého čtení“, například *klub* (*club*), *foťbal* (*football*), *svetr* (*sweater*) (Encyklopedický atlas anglického jazyka, 2005). Vliv angličtiny po 1. světové válce rostl, byl však pozastaven v době komunismu. Komunisté se obávali, zvláště v sedmdesátých letech, vlivu cizí západní ideologie. To ovlivnilo také rovinu jazykovou. Anglické termíny byly nahrazovány domácími. Výraz *hot dog* byl vyměněn za *párek v rohlíku*, pro *volejbal* se začalo užívat označení *odbíjená*. Jak již bylo několikrát zmíněno, skutečný zlom znamenal rok 1989, kdy se česká společnost otevřela západnímu světu. Jedním z důsledků těchto změn byl i enormní nárůst slov anglického původu v české slovní zásobě. Dnes tato tendence sílí, přejímají se zvláště výrazy z angličtiny americké. S jejich často nadměrným užíváním se setkáváme zejména v médiích a sféře reklamy (názvy firem, výrobků). V posledních letech se anglické výpůjčky hojně objevují v českém tisku. Je nutno zdůraznit, že se těchto slov často užívá zcela mechanicky, v rozkolísané podobě a bez ohledu na funkčnost výrazu. Objevují se i záměrně nepřeložené věty či jejich části. Ivana Bozděchová v publikaci *Český jazyk na přelomu tisíciletí* (1997) upozorňuje na ukvapené užívání cizích výrazů bez přesnější znalosti jejich významu, pravopisu a výslovnosti. V této souvislosti bych poukázala i na stále přetrvávající obavy některých českých mluvčích z „likvidačního vlivu angličtiny na češtinu“. Lidé se často obracejí na odborníky Ústavu pro jazyk český s nejrůznějšími postřehy ohledně pronikání anglicizmů do českého jazyka. Trápí je i míšení obou jazyků (tzv. *čengliš*, *vakeronština*). Lingvisté se většinou shodují na tom, že se není třeba obávat o další osud jazyka českého. Adaptací funkčních slov z angličtiny se náš jazyk více otevírá mezinárodní komunikaci a spolupráci. Za

přínosné se považuje zejména obohacování českého lexikonu o odborné termíny a výrazy, pro než v češtině neexistuje odpovídající ekvivalent.

1.6.2 Adaptace anglicizmů

Akademický slovník cizích slov (1995) označuje jako anglicismus jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený.

V českém jazyce lze vymezit staré, již plně adaptované anglicizmy, a slova přejatá z angličtiny, která právě procházejí procesem počešťování.

Proces počešťování je dynamický a dochází v něm k postupnému přizpůsobování výpůjček českému systému ve všech rovinách jazyka. Přejatá anglická slova přecházejí od citátových slov ke slovům, která jsou výslovnostně, pravopisně i morfologicky zcela adaptována. Míru vžití anglicizmů primárně ovlivňuje odlišnost systémů obou jazyků. Významnými činiteli jsou také frekvence anglických slov v českých textech a konkurence s českým ekvivalentem.

Výslovnostní a pravopisná adaptace

Za největší překážku při přejímání anglicizmů je považován pro češtinu nezvyklý rozdíl zvukové a grafické podoby. Odlišnost obou fonologických systémů se projevuje nahrazováním specifických anglických hlásek kvalitativně nejbližšími hláskami českými. Například široce otevřená anglická /æ/, psáno jako *a*, se v češtině nahrazuje samohláskou /e/ (*camp* – *kemp*, *back* – *bek*). Specifický foném *th* /θ/ se na počátku slov realizuje jako /t/ (*thriller* – [triler]) a na konci slov jako /s/ (*Smith* – [smis]). Podobně je tomu u hlásky /ð/, která se v češtině realizuje jako /d/. Mezi další projevy výslovnostní adaptace patří plná realizace hlásky *r*, ztráta aspirace hlásek *p*, *t*, *k* v počáteční pozici či náhrada bilabiálního /w/ labiodentálním /v/ (*weekend* – *víkend*). Přízvuk anglických slov se posouvá na první slabiku, vedlejší přízvuk se ztrácí.

K pravopisné adaptaci anglických slov dochází v zásadě dvojí cestou. V prvním případě je základem pravopisné podoby původní anglická pravopisná forma. Té se přizpůsobuje výslovnost (*overal*, *bungalov*). Častější možností je český zápis anglické výslovnosti (*displej*, *džem*).

Třebaže je tendence ke grafické adaptaci v češtině velmi silná, některá slova si stále zachovávají původní pravopisnou formu i výslovnost (*laser, clearing*), zejména v oblasti odborné. Působením dvou protichůdných sil, tj. vlivu původního pravopisu a výslovnosti vůči unifikaci grafické a zvukové podoby adaptovaného výrazu, dochází v jazyce k řadě nepravidelností. Výsledkem této konfrontace jsou dublety – variantních podoby (*cocktail, koktajl, koktejl; hi-fi, hifi, Hi-fi, Hi-Fi*).

Typickou ukázkou rozkolísaného grafického zápisu jsou slova obsahující sufixy *-ink, -ing*. Počeštěná varianta přípony *-ink* je ustálena u frekventovaných a dlouho používaných slov (*trénink, pudink*). V češtině však funguje i řada slov s původní pravopisnou podobou *-ing* (*leasing, happening*). U nově přejímaných slov se originálnímu zakončení dává přednost, popřípadě fungují obě podoby paralelně (*marketink, marketing*). Výběr varianty souvisí s mírou vžití slova v češtině, s výrazností podoby, okruhem použití apod.

Morfologická adaptace

Morfologická adaptace se týká převážně substantiv. Rod přejatých slov se odvozuje od rodu přirozeného či od zakončení v základním tvaru. Vliv může hrát též analogie s významově blízkými slovy v českém jazyce. Stanovení rodu není vždy jednoznačné. Řada adaptovaných slov se vyznačuje jistým kolísáním (*trolej – m. i ž.*).

Při skloňování se řídíme výslovnostním zakončením anglických slov. Ta která odpovídají českým deklinačním typům, se adaptují snáze.

Naopak slova se zakončením pro češtinu nezvyklým zůstávají většinou nesklonná. Jedná se o slova končící hláskou *-i, -y* nebo *-e*, převážně rodu středního (*summary, kiwi, nescafé*).

Slovotvorná adaptace

Míra slovotvorné adaptace úzce koresponduje s adaptací pravopisnou a výslovnostní. V češtině dochází k přejímání „hotových“ výrazů nebo tvoření slov nových slovotvornými postupy. Dnes je hojně rozšířena zejména prefixace, kompozice, tvorba zkratk a zkratkových slov. Velmi oblíbené jsou prefixy *mikro-, super-, agro-, bio-* apod. Časté jsou také složeniny obsahující zkratky (*CD komplet,*

hi-fi nahrávka) či hybridní kompozita (*fíčrpásmo, playlist*). Přejatá slovesa využívají převážně sufix *-ova(t)* (*resetovat, seřfovat, mejlovat*). Angličtina ovlivňuje i další roviny jazyka, zásahy jsou ovšem minimální.

Novou, postupně sílící tendencí v oblasti adaptaci anglických slov je reanglizace výpůjček (Encyklopedický atlas anglického jazyka, 2005).

U české populace roste znalost angličtiny a řada mluvčích tak začíná upřednostňovat původní anglickou výslovnost slov přejatých. Kupříkladu dříve v českém jazyce běžná výslovnost slova *keyboard* [kejbort] je dnes vytlačována originální anglickou formou [ki:bo:d].

V českém tisku se setkáme s anglickými výrazy, jejichž užívání je samozřejmé, nečiní proto čtenářům problémy. Potíže mohou nastat u slov nesklonných, která budí pozornost svou nezvyklostí, a mnohdy tudíž brání porozumění textu (*poker face – kamenný obličej*). Objevují se i výrazy, které běžně dostupné slovníky neuvádějí.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Analýza písemného materiálu

Nashromážděný materiál byl na množství anglicizmů velmi bohatý. Zaměřila jsem se zejména na lexikální jednotky pronikající do české slovní zásoby nově, slova patřící k přechodné sféře či dosud stojící na periferii systému. Výklad těchto výrazů je značně problematický. Nově přejatá slova současné slovníky neobsahují. Jejich pravopis i gramatická charakteristika mohou kolísat, dokud se neustálí na určité podobě a nejsou zachyceny slovníkem. Proto ani nelze do té doby říci, jaká je „správná“ forma těchto slov. Z hlediska pravopisné podoby u jmen nových k počestění nedochází a respektuje se pravopis výchozího jazyka. K počestění může dojít teprve postupně, po delší době.

S rozvojem výpočetní a telekomunikační technologie, nárůstem hudebních, filmových žánrů a nových sportovních odvětví se objevuje stále více anglických termínů. Většina z nich se do českého jazyka vůbec nepřekládá. Při interpretaci významu těchto slov jsem pracovala s odbornými anglicko-českými slovníky, využívala jsem internetových encyklopedií a v problematických případech jsem kontaktovala Jazykovou poradnu Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Další okruh potom tvoří lexikální jednotky, které se určitým způsobem začlenily do české slovní zásoby a jejich podoba je již ve slovnících zachycena. Ani zde není výjimkou dvojí možný zápis slov (tzv. dublety). Častá je také konkurence počestěné varianty s pravopisem původním. K popisu těchto lexikálních jednotek jsem využívala především Akademický slovník cizích slov (2001), Velký slovník cizích slov (2005), elektronickou databázi Českého národního korpusu, Slovník neologizmů – Nová slova v češtině 2 (2004).

Frekvence užívání výpůjček z angličtiny se v tisku neustále zvyšuje a počet nově utvořených anglických výrazů pronikajících do českého jazyka narůstá. Proto se ve své práci nezabývám již dříve přejatými anglicizmy, ale zaměřuji se především na výrazy nové.

2.1.1 Publicistika

Pojem publicistika je těžko definovatelný. Může být nahlížen ze dvou úhlů pohledu: lingvistického a žurnalistického. V jazykovědě se publicistika definuje jako „mezilidská komunikace informující o aktuálních společenských a politických událostech a komentující je.“ (Chloupek, 1990).

Žurnalistická teorie řadí do publicistiky pouze texty, které sdělované informace zároveň hodnotí a komentují. Její základní funkcí je tedy čtenáře vybízet, přesvědčovat.

Styl textů psané publicistiky označujeme jako styl novinářský neboli žurnalistický. Tato sdělení plní rozmanité funkce: informativní, hodnotící a přesvědčovací. V tisku najdeme také texty vzdělávací a zábavné, které se v poslední době stále více prosazují a pronikají i do zpravodajství.

Tištěná media se obrací na adresáty různého věku, vzdělání i sociálního zařazení. Nabídka periodik je tedy velmi pestrá a značně diferenciovaná. Po roce 1989 došlo v české žurnalistice ke značnému uvolnění, masmédiá se více otevřela světu, vzrostl počet regionálních a soukromých redakcí, rozhlasových i televizních stanic. Postupně dochází ke sblížení seriózního tisku s bulvárem a noviny jsou stále závislejší na reklamě. S rozvojem počítačové technologie a internetu začínají tištěným deníkům konkurovat noviny elektronické.

Do sametové revoluce byl český tisk zcela ovládán státní ideologií. Důraz byl kladen na ideovost, lojalitu a lidovost. Polistopadové uvolnění a znovuzískaná „svoboda slova“ byla pro české novináře velkým mezníkem. Působení sdělovacích prostředků nebylo v 90. letech nijak regulováno a otázka žurnalistické etiky stála v pozadí. Ukázalo se však, že je nutné dodržovat určité normy, rozlišovat mezi zprávou a názorem apod. V roce 1998 Syndikát českých novinářů vydal Etický kodex novináře. Ten zaručuje právo občanů na včasné, pravdivé, nezkreslené informace a po novinářích požaduje vysokou profesionalitu. Jednotlivé redakce mají právo přijímat vlastní regulační opatření. V posledních deseti letech zveřejnily některé deníky na svých stránkách své etické kodexy (např. Hospodářské noviny v roce 2002).

Vliv tisku na naši společnost je nesmírný. Souvisí úzce s jejím vývojem a odráží změny, ke kterým ve společnosti dochází. Ty se projevují ve vnější podobě medií, orientací na nové tematické oblasti, vznikem dalších slohových útvarů a žánrů atd. V první řadě se politická a ekonomická situace odráží v rovině lexikální. Proto je publicistika zároveň užitečným zdrojem informací o současném stavu našeho jazyka.

Jednou z charakteristik současné novinářské práce je neustále sílící tendence k užívání internacionalizmů a slov přejatých. Stoupá zejména počet výpůjček z anglického jazyka, a to nejvíce v textech z oblasti ekonomiky a obchodu, výpočetní techniky, sportu či hudby.

Autoři článků však mnohdy užívají cizích slov neadekvátně. Za účelem posílení čtivosti se některé texty přímo „hemží“ slovy módními. Žurnalisté někdy též nadměrně užívají cizojazyčné úzce odborné termíny, aniž by čtenáře s jejich významem seznámili.

Cizí slova tvoří nedílnou součást našeho lexikálního systému. Není tedy důvod bránit se jejich užívání v publicistických textech. Vždy je však nutno dbát na to, aby byla zachována významová určitost a srozumitelnost sdělení.

2.1.2 Obchod, služby a podnikání

Současná ekonomika se vyznačuje otevřeností a snahou o mezinárodní spolupráci. Regulované národní hospodářství komunistické éry nahradila tržní ekonomika. Česká republika udržuje čilé obchodní kontakty zejména se západním světem. Nejpoužívanějším jazykem nynějšího podnikání je angličtina. Obchodní terminologie tudíž obsahuje řadu anglických výrazů. Potřeba znalosti jazyka v tomto oboru neustále stoupá. Školy a školicí střediska nabízejí kurzy tzv. „Business English“ (obchodní angličtiny). Jejich cílem je přiblížit studentům novou odbornou slovní zásobu.

V novinových článcích z oblasti ekonomie se vyskytuje množství anglických výpůjček. Některé z nich se u nás užívají již řadu let a tvoří nedílnou součást obchodní komunikace (*export, kartel, tendr*). Frekventované výrazy *manager, managment, managering, business* nejsou v českém jazyce žádnými „nováčky“. V textech jim konkuruje česká podoba – *manažer, manažering, byznys*. Objevuje se ovšem množství termínů, které si stále zachovávají původní anglický pravopis i výslovnost (*joint-ventures, outsourcing*). V publicistice se setkáváme s pokusy nahradit tyto výrazy českými ekvivalenty; často neúspěšně (*joint-ventures – smíšené podniky*). Musíme zdůraznit, že důsledkem „nadužívání“ anglických termínů bývá srozumitelnost sdělení pro laickou veřejnost mnohdy snížena.

Vžité výrazy:

*"Chování **kartelu** trh silně znervózňuje. OPEC by měl vyšší produkci přispět ke zklidnění situace," míní Rob Laughlin, **broker** londýnské firmy MF Global.*

(Ropa vylétla na 92 dolarů, Hospodářské noviny, 29. 10. 2007)

*Konkurent firmy Kapsch, která v Česku vyhrála miliardový **tendr** na výstavbu mýtných bran, neuspěl ani u Nejvyššího správního soudu.*

(Konkurent Kapsche u soudu opět neuspěl, Lidové noviny, 31. 8. 2007)

*„Škoda Plzeň už před lety prodala nájemníkům za zvýhodněné ceny tisíce bytů“, říká mluvčí plzeňského **holdingu** Radka Pistoriusová.*

(Bakala chce koupit tisíce obecních bytů, Hospodářské noviny, 20. 6. 2007)

*Italská firma Alenia, jež vyrábí stroj Spartan C-27J, kvůli chystanému **barteru** na dnešek ohlásila protestní tiskovou konferenci.*

(Česko možná vymění L-159 s Bolívií za dopravní letadla, Právo, 17. 7. 2007)

Počestěný versus původní pravopis:

*Právě administrativní náročnost daňového systému je jednou z největších slabín podnikatelského prostředí ČR," uvedl **manažer** PwC ČR Petr Hájek.*

(Česko má až 113. nejvýhodnější daňový systém na světě, Právo, 20. 11. 2007)

*Plyne z toho mimo jiné i to, že je dnes mnohem obtížnější **managery** přesvědčit, aby vzali místo či funkci daleko od svého bydliště.*

(Dojíždění vítězí před stěhováním za prací, Právo, 13. 12. 2007)

Anglické slovo manager se dnes používá ve spojení s dalšími anglickými i českými výrazy k označení vedoucích pracovníků nejrůznějších oblastí: project manager, account manager (ten má za úkol komunikovat s klientem, připravovat strategii kampaní, hovořit s novináři), production manager, manager digitalizace, volební manager atd.

***Marketink** pomáhá prodávat často horší a nekvalitní vína, a to je varianta, která se dřív nebo později obrátí proti vinaři.*

(Vilém Kraus, majitel vinařství, Hospodářské noviny, 27. 9. 2007)

*Nově vzniklá agentura E Side Advertising, která má **marketing** projektu na starosti, začala od listopadu spolupracovat s agenturou Event Concept a OMD.*

(Stadion Slavie rozjíždí marketing, Hospodářské noviny, 5. 11. 2007)

*V tuto chvíli je **sponzorink** Národního velmi dobře vybudovaný.*

(Ondřej Černý: Musím to ustát a vrátit do divadla klid, Hospodářské noviny, 19. 1. 2007)

***Sponzoring** využívají i další celoplošné televize.*

(Televize uhájila sponzoring, Lidové noviny, 31. 8. 2007)

Slova obsahující anglickou příponu -ing byla již v mnoha případech vytlačena její počestěnou variantou -ink.

Konkurence adaptovaného a původního pravopisu není v obchodní terminologii vzácná. Mohli bychom uvést řadu dalších příkladů (business – byznys).

Lidé se dnes často ve snaze působit „světově“ a odborně vrací k originální anglické podobě. Situace je stejná i v případech, kdy vedle sebe existuje zároveň české i anglické pojmenování.

Výrazy užívané výhradně v anglickém znění:

Termínů vyskytujících se výhradně v originální podobě je v ekonomice celá řada. Některé se používají zcela běžně a jejich frekvence v jazyce je poměrně vysoká. Ačkoli lidé tato slova mnohdy sami nepoužívají, pasivně je ovládají. K „oblíbeným“ výrazům patří například: telemarketing, telebanking, on-line banking, outsourcing, sponzoring, call centrum, holding atd. Na druhé straně se v tisku setkáme s anglicizmy, jejichž význam není všeobecně rozšířen. Jazyk managementu a obchodu se neustále obohacuje o nové odborné anglické názvy.

Tam je potřeba člověk, který má společenskou síť, a to splní jenom Čech," říká Michael All Nassir, který má na starosti českou pobočku "headhuntingové" firmy Pedersen & Partners.

(Manažery z ciziny střídají Češi, Hospodářské noviny, 3. 9. 2007)

Výraz byl utvořen z anglického slovesa headhunt – lanařit. V podnikání se jím označuje získávání nových nadaných lidí. Headhuntingové firmy nabízejí služby zabývající se zprostředkováním práce a náborem zaměstnanců. Pracovníci těchto firem se nazývají headhuntery.

Obchodnímu řediteli společnosti ČEZ Alanu Svobodovi hrozí, že půjde až na osm let do vězení za takzvaný insider trading, tedy zneužití vnitřních informací.

(Alanu Svobodovi hrozí osm let vězení, Hospodářské noviny, 20. 6. 2007)

Insider je člověk, který pracuje v podniku a velmi dobře zná chod této organizace. Nelegální obchod s akcemi společnosti provedený jejími zaměstnanci se označuje jako insider trading či insider dealing.

Skupina nejmocnějších evropských hedgeových fondů, které jsou v současnosti nejsilnějšími hráči na světových burzách, chce vytvořit dobrovolná pravidla pro své podnikání.

(Evropské fondy chystají vlastní pravidla, Hospodářské noviny, 20. 6. 2007)

Český překlad slova hedge je plot. Jeho přenesený význam znamená v ekonomické sféře ochranu aktiv na burze před změnou cen a tedy možnou ztrátou. Přídavné jméno hedgeový se nejčastěji vyskytuje ve spojení se slovy fond a obchod.

Všichni zaměstnanci jsou formou e-learningu certifikováni na základní úroveň "Yellow Belt", zatímco u dalších vyšších úrovní na "Green Belt" a "Black Belt".

(Jen vysoká škola managerům nestačí, Hospodářské noviny, 27. 10. 2006)

Termíny označují tři různé stupně managementu kvality. Účastníci školení mohou získat certifikát různých úrovní. Vyškolení odborníci poté tvoří projektové týmy. Nejvyšším stupněm je „Black Belt“ – vedoucí týmu zodpovědný za průběh a dosažení zlepšení výkonnosti vybraného procesu. „Green Belt“ řídí jednotlivé projektové týmy a „Yellow Belt“ (nejnižší) je specialista, který na projektu spolupracuje.

Cenu novinky společnost neupřesnila, nicméně má být z "mid-range segmentu".

(Odložte nákupy, AMD se prý chystá zlevňovat procesory, Právo, 4. 10. 2007)

Obchodní označení pro středně vysoké ceny vzniklo spojením dvou anglických slov: middle – prostřední a range – řada, rozmezí.

Koncepce "štíhlé výroby" (lean production, lean manufacturing) pochází z firmy Toyota, kde vznikla v 50–60 letech 20. století jako alternativa k hromadné výrobě v prostředí, které vyžadovalo vysokou úroveň flexibility a postrádalo finance na nákladné investice.

(Lidi zlepšování baví, Hospodářské noviny, 4. 10. 2007)

Systém „lean“ odstraňuje z výroby veškeré plýtvání materiálem, lidskými zdroji, časem. Jedná se o změnu celého obchodního procesu: nulové čekací doby, nulové zásoby, optimální automatizace, vysoká disciplína dodavatelů atd. Smyslem „štíhlé výroby“ je lepší plnění zákaznickova požadavku tak, aby bylo zapotřebí méně lidského úsilí, prostoru, kapitálu a času. Kvalita produktů je přitom mnohem vyšší než při výrobě hromadné. Podstatu lean production vystihuje následující replika: „Snažíme se být štíhlí (nikoliv hubení) – pracujeme jen s tím, co je nezbytné a nutné – s tím, za co je zákazník ochoten platit“.³

³ BOČAROVÁ, Z.: *Lidi zlepšování baví*. Hospodářské noviny, 4. 10 2007.

Autor v publikaci shrnuje důležité aspekty podnikových procesů – jejich význam pro reengineering podniku, vztah k ostatním aspektům...

(Odborné knihy, Hospodářské noviny, 22. 11. 2007)

V tržním hospodářství je konkurence velmi vysoká. Chce-li společnost uspět, musí neustále hledat své rezervy a snažit se o další rozvoj. Celá řada podniků dnes proto využívá tzv. reengineering – posouzení stavu firmy a jejích možností upevnění pozice na trhu. Jelikož vedoucí pracovníci vidí mnoho věcí pouze ze subjektivního úhlu, provádí reengineering externí nezávislý subjekt. Tuto službu nabízí v České republice množství různě kvalitních společností.

Jde o proporcionální rozdělení cash flow, kde větší váhu má bližší standardní maturita.

(Úrokové riziko měřené citlivostní NPV analýzou, Hospodářské noviny, 16. 9. 2006)

Cash flow (tok peněz) je v ekonomice více rozšířený než předcházející termíny. Zachycují ho tedy i některé současné slovníky. Velký slovník cizích slov (2005) uvádí, že se jedná o nesklonné podstatné jméno rodu ženského, kterým se označují pohotové finanční prostředky firmy. Cash flow tak slouží jako ukazatel rozdílu mezi příjmy a výdaji podniku.

Front office je vybaven takovou informační a komunikační podporou, která umožňuje nejen požadavek občana přijmout a předat dále ke zpracování, ale také využít elektronického kanálu pro jeho podání.

(Občan je na prvním místě, Hospodářské noviny, 26. 6. 2007)

Připravovali jsme se na rozjezd víc než rok a jestli jsem něčemu v posledních měsících a týdnech věnovala nejvíc času, tak to bylo právě hledání těch správných lidí na důležité funkce jak do financí, tak i do back office.

(Pozvedneme poradenství na prestižní povolání, Hospodářské noviny, 18. 6. 2007)

Výraz front office se v administrativní a obchodní sféře užívá k označení úseku, který je primárně zaměřen na kontakt s občanem. V čele stojí tzv. front office manager. Opačným termínem back office se rozumí vnitřní činnost subjektu. Oba

pojmy logicky korespondují s doslovným překladem: front – přední strana, čelo; back – záda, zadní strana.

*Pro rozvoj a diferenciaci nových manažerských koncepcí uplynulého 20. století mají mimořádný význam technický způsob myšlení a **accounting**.*

(Koncepty managementu v průběhu času, Hospodářské noviny, 11. 10. 2007)

*Společnost Michelin si pro svůj mediální rozpočet v Severní Americe vybrala mediální skupinu WPP MediaCom. Ta získá **budget** ve výši 112 milionů dolarů.*

(MediaCom získala Michaelin, Hospodářské noviny, 23. 7. 2007)

V ekonomické branži se dnes s oblibou užívají „moderní“ anglické výrazy, jako např. accounting – účetnictví či budget – rozpočet. České ekvivalenty jsou však laické veřejnosti bližší, a v novinových článcích tudíž ještě stále převažují.

*Je to kalkulačka, do které stačí zadat 19 čísel z podnikové výsledovky a rozvahy a můžete provést srovnání (**benchmarking**) podniku jak s odvětvím, tak s jeho nejlepšími podniky.*

(Jak si stojí váš podnik?, Hospodářské noviny, 14. 6. 2007)

Anglické slovo benchmark (měřítko, standard) dalo vzniknout ekonomickému termínu benchmarking, kterým se označuje dlouhodobý proces sledování vlastní efektivnosti organizace. Porovnává se zejména produktivita, konkurenceschopnost a kvalita.

*Komunikujeme tituly, ne vlastní **brand**.*

(Komunikujeme tituly, ne vlastní brand, Hospodářské noviny, 10. 12. 2007)

Brand – obchodní značka; tato dvě slova bývají považována za synonyma, jak uvádí například Anglicko-český obchodní slovník (Collin, 1996). Přesto se ale objevují názory, že se nejedná o tentýž pojem. Poměrně zajímavá stat' na toto téma byla uveřejněna v květnu 2007 v Marketingových novinách. Autorka vysvětluje, že značkou může být cokoli, zatímco brandem se značka stává až po jisté době svého fungování. Brand je tedy více spjat s daným výrobkem a jeho prvky jsou jméno, firemní identita a logo. Je charakteristický svou jedinečností, srozumitelností a zapamatovatelností. Běžnému čtenáři však zcela postačí, bude-li vědět, že pokud se v článku hovoří o brandu, jde o obchodní značku a ne o vinný destilát.

"Outplacement" patří do skupiny služeb, které doprovázejí rozvoj moderní personalistiky.

(Jak udělat spokojeným i odcházejícího zaměstnance, Hospodářské noviny, 22. 2. 2007)

Tento termín spadá do oblasti personalistiky. Označuje se jím podpora zaměstnanců odcházejících od firmy. Smyslem je zmírnit negativní dopad ztráty zaměstnání. V českém prostředí se jedná o nový pojem, jenž zavedly až nadnárodní společnosti, které u nás začaly pracovat v 90. letech. Výraz se používá v originálním znění, v češtině se dá vyjádřit pouze opisem. Doslovný překlad „vymístění“ nelze použít.

2.1.3 Sport

Slovo *sport* je anglosaského původu a odvozuje se od slova „disport“. Znamená obveselení, rozptýlení, vlastně útek od práce, od povinnosti k zábavě (Ottova všeobecná encyklopedie, 2003).

Prvopočátky sportu můžeme spatřovat již u starověkých civilizací. Jednalo se tedy spíše o aktivity, které bychom z dnešního pohledu mohli za sport považovat. V Číně byla oblíbená zejména gymnastika, doloženo bylo také plavání či rybaření. V Persii se s válečnickými dovednostmi rozvíjely bojové sporty, populární zde bylo také pólo. Značný vliv na vývoj sportů měla vojenská kultura Řecka. Cvičení fyzické zdatnosti zahrnovala zejména běh, zápas, oštěp či hod diskem. V osadě Olympie se každé čtyři roky konalo sportovní klání, předchůdce dnešních olympijských her. Fyzický výcvik a příprava k boji zůstávaly hlavním smyslem těchto aktivit i po celé období středověku.

Jedním z důsledků průmyslové revoluce byl nárůst volného času a sportovní činnost přestávala být výsadou privilegovaných vrstev. Devatenácté století lze tedy považovat za počátek moderního sportu. Fyzická námaha konaná z vlastní vůle přináší lidem radost, uvolnění po hektickém dni a působí jako prevence vůči stresu. Existuje přibližně 150 mezinárodně uznávaných sportovních odvětví, jejich počet však neustále stoupá. Okrajové sportovní aktivity, provozované pouze v malých komunitách, velmi rychle nabývají na popularitě. Není výjimkou, že se postupem času stávají disciplínami profesionálními (např. akrobatické lyžování).

Velké množství sportů se poprvé objevilo v anglicky mluvících zemích. K nejoblíbenějším patří bezpochyby fotbal. Jeho kořeny sahají do Anglie 16. století, kde se na soukromých středních školách začala tato hra provozovat v různých podobách. Postupem času se ustálily dvě základní varianty – hráči buď přenášeli míč po hřišti rukama (např. ve městě Rugby), anebo se upřednostňovalo kopání do míče (např. ve Westminsteru). V roce 1863 vzniká v Anglii „Fotbalová asociace“ jako spojení klubů hrajících „kopanou“ verzi. Z dalších tradičních sportů, které vznikly na území Anglie či Ameriky můžeme jmenovat například: hokej, baseball, basketbal, volejbal atd.

Anglický původ celé řady sportů se odráží také v jejich terminologii. Názvy některých disciplín, sportovního vybavení a pomůcek mají pouze anglickou podobu (*kiteboarding*, *wakeboard*). Přestože byla v mnoha případech utvořena ekvivalentní česká pojmenování, většinou víceslovná, ne vždy se jejich užívání prosadilo (*curling* – *lední metaná*). Anglicizmy se často upřednostňují pro jednoznačnost, přesnost a rychlost označení. Některé termíny již zdomácněly a užívají se v počeštěné pravopisné podobě (*volejbal*, *mečbol*, *bekhend*). U dalších slov však pravopis není ustálen, a ve sportovní publicistice se tak můžeme setkat s dvojí, popřípadě trojí, podobou zápisu (*inline*, *in-line*, *in line*).

Z množství anglicizmů vyskytujících se ve slovní zásobě sportu se zaměřuji především na výrazy nové, neobvyklé, jejichž význam naše slovníky zatím nestačily zaznamenat. Tyto názvy se užívají převážně v původní pravopisné podobě, jelikož české vysvětlení je často možné pouze pomocí opisu. Nezasvěcený čtenář ovšem nemusí některým anglickým označením rozumět.

Názvy sportů:

Názvy moderních sportovních odvětví jsou velmi různorodé, přesto u nich lze nalézt určité podobnosti. Mezi novými pojmenováními převažují slovní spojení a kompozita. Většinou se jedná o spojení dvou slov, ojediněle se objevují i výrazy víceslovné, např. *wakeboardingbreakdance battle* – „taneční souboj na vodních prknech“. Dalším typickým znakem je zakončení na -ing (*curling*, *surfing*, *spinning*).

Časté jsou názvy sportů, letních i zimních, které obsahují slovo **board** (prkno). Vedle klasického snowboardingu a skateboardingu se dnes lidé věnují nejrůznějším formám „jízdy na prknech“.

Nulové zkušenosti se snowboardováním jsou znát, ale je příjemné, že pád při sandboardingu (sand je anglicky písek) nikdy nekončí modřinami.

(Na africké pískové sjezdovce, Magazín Dnes č. 36, 6. 9. 2007)

*Neměli by chybět ani motokrosově hvězdy Petr Kuchař s Liborem Podmolem či mistr republiky ve **wakeboardingu** Zdeněk Šefčík.*

(Na Císařské louce budou k vidění dvě desítky netradičních sportů, Sport, 4. 9. 2007)

Wakeboarding je mladá odnož vodního lyžování; jakási obdoba snowboardingu na vodě. Kolébkou tohoto sportu je Florida, kde jsou pro jeho provozování ideální podmínky. V Čechách se sport poprvé objevil v 90. letech. Potřebné vybavení (neopren, vesta, prkno) je však finančně náročné, a proto wakeboarding stále zůstává spíše sportem rekreačním. Oblíbenou lokalitou příznivců této aktivity u nás je vodní nádrž Lipno.

*Ve většině půjčoven se nabízí horolezecké vybavení nebo třeba koloběžky, někde si ale lidé mohou pronajmout i vodní lyže, **windsurfy** nebo vybavení na **kiteboarding**.*

(Půjčovny sportovního vybavení prosperují, Hospodářské noviny, 12. 7. 2006)

Kiteboarding (kitesurfing) patří do skupiny sportů, v nichž se používá ovladatelný drak, tzv. powerkite. Sporty využívající těchto speciálních padáků se souhrnně označují jako powerkiting. Patří sem například *landboarding* (jízda po pláži na prkně s velkými nafukovacími koly), *buggy kiting* (jízda na speciální tříkolce) či zmiňovaný *wakeboarding*. Při kiteboardingu je jezdec tažen „drakem“ po vodní hladině, přičemž je připoután nášlapným vázáním k prknu. Výrazy kiteboarding a wakeboarding se někdy užívají synonymicky.

Lyžařská střediska lákají stále více turistů, kteří touží zkoušet nové druhy zimních radovánek. Tradiční lyžování se obohatilo o nové prvky a vzniká množství nových, adrenalinových sportů. Příznivci těchto aktivit jsou však spíše „nadšenci“, kteří si chtějí vyzkoušet něco neobvyklého, než profesionální závodníci. Výraz **ski** (lyže), který je součástí většiny názvů těchto sportů, naznačuje, že se jedná o určité variace klasického lyžování. Při tvoření nových pojmenování se také hojně užívá anglického slova **snow** (sníh).

*Pokud vás už "klasické" způsoby zdolávání svahu omrzí, můžete zkusit třeba **snowtubing**, **big footy** nebo **snow-rafting**.*

(Mölltal – cesta za prvním sněhem, Právo, 18. 12. 2007)

Atrakcí horských center je dnes snowtubing neboli jízda na nafukovacích duších. Sněžné čluny jsou vedeny speciálně upravenou drahou, proto je tento sport bezpečný i pro děti. Podobnou zábavu s větší dávkou adrenalinu nabízí snow-rafting (skirafting). Při jízdě na zasněžených svazích dosahuje raft rychlosti až 50 km/hod, a proto jsou bezpečnostní helmy a oblečení tlumící tvrdé pády nezbytnou součástí vybavení.

Staronovým fenoménem je telemarkové lyžování neboli free heel skiing, který zažívá v posledních letech velký comeback.

(Na hory za nebezpečím, Právo, 20. 11. 2006)

Tento sport je založen na „volné patě“ (free heel). Oproti klasickému lyžování, kdy má jezdec nohu pevně spojenou s lyží, je při telemarkingu lyžařova pata volná, čehož se využívá zejména při výstupu do kopce. Poté následuje slastný sjezd. Podle země původu se sport také někdy označuje jako norský styl.

Výrazy **free** a **freestyle** znamenají volný styl a jsou součástí názvů řady extrémních sportů, pro které je určitá „volnost“ charakteristická.

Nechyběly ukázky Freestyle Karate, kaskadérské představení, ukázka japonského válečného bojového umění Ninjutsu...

(V Praze pomáhalo judo charitě, Právo, 30. 10. 2007)

Široké veřejnosti budou představeny sporty jako kiteboarding, poweriser, footbag, ..., freestyle motokros - FMX, dračí loď, bike trial, freestyle na vodních skútrech, ...

(Na Císařské louce budou k vidění dvě desítky netradičních sportů, Sport, 4. 9. 2007)

(poweriser – skákací boty; footbag (hackysack) – míček (hack) se posílá ve skupince hráčů dokola za pomoci všech částí těla kromě rukou, tak aby nespádl na zem; bike trial – jezdci zdolávají na kole nejrůznější překážky, přičemž se nesmí žádnou částí těla dotknout země)

„Podmínky pro přípravu na snowboardu přitom u nás nejsou ideální. To je na delší debatu. Potřeboval bych jezdit v brankách, skákat i freeride.“

(Snowboardisté: I pro nás je olympiáda vrcholem, Sport, 10. 1. 2006)

Anglický výraz freeride (freeriding) se užívá ve snowboardingu k označení jízdy ve volném terénu.

Hojně rozšířené jsou názvy se slovem **cross**, které naznačuje, že se jedná o jízdu v terénu, popř. překonávání překážek. U starších „vžitých“ disciplín převažuje adaptovaná podoba **kros**. Pravopis některých slov je rozkolísaný, což se v tisku projevuje výskytem dubletních tvarů.

*Jistotu účasti zatím mají Michal Novotný ve **snowboardcrossu** a Petra Elsterová v paralelním obřím slalomu.*

(Snowboardisté: I pro nás je olympiáda vrcholem, Sport, 10. 1. 2006)

*Největšími adepty na medaili jsou Tereza Huříková, která jede **cross country** žen do 23 let.*

(Vítkovi chybělo na letním MS sedm desetin k medaili, Sport, 4. 9. 2007)

*Celkem dobře. Jen jsem trochu rozlámaný z pádu na **bikrosu** v Číně, ale nic vážného to není.*

(Prokopovi se strachy kolena neklepou, Sport, 6. 9. 2007)

*Třiatřicetiletý závodník směřuje vše k olympijským hrám ve Vancouveru v roce 2010, na nichž se **skikros** pojede poprvé.*

(Sjíždět Lomnický štít v létě bez sněhu legrace nebyla, Hospodářské noviny, 14. 11. 2007)

*Jednoznačně nejatraktivnější a hlavním bodem Ski Show jsou ovšem veřejné závody ve **skicrossu**.*

(Hudba, drinky a skicross – Ski Show ve Špindlerově Mlýně, Sport, 24. 2. 2006)

Z denního tisku jsem dále vybrala názvy novějších sportů, které nepovažuji za příliš známé.

*Především mladé Pražany však v posledních letech uchvátily nové dynamické sporty: **squash** a **ricochet**.*

(Sportem příštích let bude asi ricochet, MF Dnes, 29. 1. 2006)

Tento míčový sport je obdobou u nás rozšířenějšího squashu. Hra se provozuje na uzavřených kurtech se speciálními páčkami a gumovým míčkem, který se odráží od stěn, stropu i podlahy. Slovník neologizmů 2 (2004) uvádí pro označení hráče ricochetu výraz *ricochetista* [rikošetysta].

O víkendu 21. a 22. října proběhla v areálu gymnázia pro nevidomé v Nových Butovicích velice významná akce – mistrovství Evropy skupiny B v goalballe.

(Čeští nevidomí na postup na MS v goalballu nedosáhli, Sport, 23. 10. 2006)

Jedná se o kolektivní míčový sport určený zejména nevidomým a zrakově postiženým. Aby měli všichni účastníci hry stejné podmínky, mají na očích tzv. antibryle (černé pásky). Hráči se orientují výhradně podle sluchu, proto je v míči zabudována rolnička. Smyslem hry je umístit míč za koncovou čáru na straně soupeře. Goalball sloužil původně jako prostředek rehabilitace vojáků osleplých během 2. světové války.

Česká republika získala stříbrné medaile na mistrovství Evropy ve frisbee ultimate v kategorii mix.

(Česko stříbrné na ME ve frisbee ultimate, Sport, 6. 8. 2007)

Frisbee ultimate je bezkontaktní hra s létajícím diskem (frisbee). Soupeří proti sobě dvě družstva, neexistuje zde rozhodčí a pravidla si hlídají sami hráči.

*„A zrovna naproti stadiónu byly závody psí **agility**, tak jsem šla povzbuzovat.“*

(Špotáková fandila psovi, pak házela pro fotografie, Sport, 2. 7. 2007)

Agility [ædžəliti] je sport, který vznikl v 80. letech minulého století v Anglii. Název se užívá v původní pravopisné i výslovnostní podobě. Psovod se svým psem musí překonat sérii překážek v co nejlepším čase. Existují tři velikostní kategorie: small, medium a large, kterým je přizpůsobena velikost překážek. Sport byl inspirován koňským parkurem.

*K dispozici jim bude **paintball**, jeho japonská obdoba **airsoft**, lanové centrum, horolezecká stěna, lukostřelba nebo bezkontaktní **beach ragby**.*

(Na Císařské louce budou k vidění dvě desítky netradičních sportů, Sport, 4. 9. 2007)

Paintball a airsoft jsou moderní bojové hry, ve kterých proti sobě stojí vždy dvě družstva vybavená speciálními brýlemi, pistolemi a maskovacím oblečením.

Velmi populární jsou aktivity provozované přímo na pláži; vedle tradičního beachvolejbalu vznikají další sporty, např. *beachfotbal*, *beachhandball*, *beachragby* aj.

Hojně navštěvovaná jsou dnes nejrůznější cvičicí centra, která poskytují širokou nabídku možností zformování postavy a udržení se v kondici.

*Sportovně založená Marta má ráda aerobik a **spinning**, nedávno začala hrát golf.*

(Marta Šnoblová, generální ředitelka, Hospodářské noviny, 5. 1. 2007)

Termín spinning označuje skupinové cvičení na speciálním stacionárním kole (spinneru), které probíhá pod vedením lektora za doprovodu hudby.

*Velkému zájmu převážně studentek těší cvičení s hudbou (**aerobik**, **aquaerobik**).*

(Rektorský sportovní den UK proběhne 16. května, Hospodářské noviny, 9. 5. 2007)

Aquaerobic (akvaerobik) je obdobou klasického aerobiku, kdy se na hudbu cvičí v hluboké vodě.

Sportovci:

Pojmenování sportovců se odvozují od názvů sportovních disciplín pomocí různých přípon. Používají se zejména sufixy **-ař**, **-ista**, **-er**. Často se však využívá paralelně dvou (případně třech) zakončení. Například v publikaci Co ve slovnících nenajdete (1994) jsem našla hned trojí možný způsob označení jezdce na surfu: *surfer*, *surfař* či *surfista*. Pro pojmenování sportovkyň se zásadně dodržuje přechylování (*surfař* – *surfařka*).

*Holkám v těchto pasážích radil **fourcrossař** Tatarkovič.*

(Bikeři už trénují v dějišti MS, v úterý jde do boje štafeta, Sport, 4. 9. 2007)

Fourcross je poměrně nová disciplína horských kol, při které startují na krátké trati s množstvím překážek hned čtyři jezdci najednou.

Jachtařkám Šmídové s Fenclovou se vzdaluje Peking.

(Jachtařkám Šmídové s Fenclovou se vzdaluje Peking, Sport, 10. 7. 2007)

*Už šest let žádný **squashista** na domácích kurtech nepřemohl českou jedničku a jednoznačného vládce Jana Koukala.*

(Královna squashe na Koukala nestačila, MF Dnes, 6. 12. 2007)

*Významného úspěchu dosáhla česká **golfistka** Jana Peterková, když podruhé v kariéře prošla náročným kvalifikačním sítem.*

(Golfistka Peterková bude hrát podruhé US Open, Sport, 12. 6. 2007)

*Francouzský **biker** Julien Absalon se stal počtvrté za sebou mistrem světa v cross country na horských kolech.*

(Biker Absalon je počtvrté za sebou mistrem světa, Hospodářské noviny, 8. 9. 2007)

*V kategorii žen získala první místo zkušená **riderk**a Klára Suchanová.*

(Dlauhý předvedl nejlepší trik, přesto nevyhrál, Hospodářské noviny, 13. 3. 2006)

Výraz riderka se používá pro označení profesionální závodnice ve freestyle snowboardingu. Tento sport se provozuje ve speciálních snowparcích, kde jezdci předvádějí volnou jízdu s využitím akrobatických prvků.

Přestože většina pojmenování sportovců odvozených od anglických sportovních názvů obsahuje výše uvedené přípony, ojediněle se objevuje i jiné typy zakončení.

*"Zvolila jsem model ze Smetanovy Prodané nevěsty. Moc se mi líbí a je i sexy," nechala se slyšet krásná **aerobička** a modelka v jedné osobě.*

(Miss Aerobik bojuje o titul Miss EU, Sport, 14. 12. 2007)

Aerobička je žena, která aerobik cvičí nebo v něm závodí. Jedná se o neologismus, který se ve sportovní publicistice běžně nepoužívá.

*Oba povede **žokej** Václav Janáček.*

(Holčák má dvě naděje pro středoevropský dostihový šampionát, Sport, 19. 10. 2007)

Sportovní pomůcky a náčiní:

*Pokud vás už "klasické" způsoby zdolávání svahu omrzí, můžete zkusit třeba snowtubing, **big footy** nebo snow-rafting.*

(Mölltal – cesta za prvním sněhem, Právo, 18. 12. 2007)

Big footy jsou krátké dobře ovladatelné lyže. Umožňují jezdcům rychlejší jízdu a provádění nejrůznějších triků. Novější variantou jsou tzv. skiboards.

Ostravské centrum tísňového volání dostalo informace o zřícení motorového paraglidu krátce před dvanáctou hodinou.

(Paraglidista se zřítíl za polskými hranicemi, Právo, 19. 7. 2007)

Paraglider je padák ve tvaru křídla používaný při závěsném létání, tzv. paraglidingu či parasailingu. Druhým významem slova je označení pro příznivce tohoto sportu, ten však bývá častěji nazýván jako paraglidista.

Kolečkové boty Heelys Maxus – Když někam spěcháte, můžete se elegantně sklouznout.

(Tipy na dárky na poslední chvíli – pro děti, Právo, 11. 12. 2007)

Novinka mezi sportovním vybavením je jakýmsi kompromisem mezi klasickou obuví a kolečkovými bruslemi. Jedná se o botu se speciálním otvorem, do kterého je možné vsunout kolečko a jezdit jako na bruslích. Tento výrobek se dostal na český trh teprve v roce 2004. Mladý sport se šíří velmi rychle zejména mezi teenagery. Název je odvozen z anglického slova „heel“ – pata.

Novinkou letošního roku je navíc jump, wallride s dřevěným základem (6x4 m)... nabízí nově zbudované parky s half pipe, boardercrossovými tratěmi, dlouhými skoky a raily.

(Snowparky v Itálii osloví i nejnáročnější, Právo, 2. 2. 2007)

Všechny uvedené anglické výrazy označují oblíbené překážky snowboardistů: jump – odrazový můstek, skokánek; wallride – speciální zeď, která není dole zaoblená; half pipe – rampa; boardercross – trať s různými skoky, tunely, boulemi apod.; rail – zábradlí.

Další sportovní výrazy:

Na oficiálním tréninku bylo jako obvykle pro novináře i diváky zpřístupněno jen úvodní rozklusání a strečink, poté Brückner přípravu uzavřel.

(Baroš už je v pořádku, těší před Kyprem Brücknera, Sport, 20. 11. 2007)

Pojmenování metody protahování svalstva je odvozeno od anglického slova stretch – natažení, roztažení. Tento termín je mezi sportovci zcela běžný, o čemž svědčí i jeho používání v počestěné podobě.

*„A já pak musím při **changeovers** (změnách stran – pozn.aut.) podstupovat její psychologický rozbory a odpovídat, jak jsem se cítila a podobně.“*

(Helena mě teď analyzuje, Sport, 7. 7. 2007)

*Českou republiku může určitě těšit důstojná účast Jana Zajíce v závodě pro pozvané jezdce (povedly se mu např. rotace o 720 na **frontside** i **backside**)...*

(Reportáž: Dachstein Pleasure Jam 2006, Hospodářské noviny, 27. 11. 2006)

Výrazy označují dva opačné prvky ve snowboardingu. Frontside je trik nebo oblouk provedený dopředu, backside se realizuje ve směru paty bot.

*Vstupné na derby je 200 korun, k dispozici bude **turfmanům** 37 sázkových pokladen.*

(O vítězství v Českém derby budou usilovat tři němečtí koně, Sport, 21. 6. 2007)

Za turfmana označujeme milovníka dostihového sportu neboli turfů.

2.1.4 Moderní technologie a technika

Jazykem moderní vědy a techniky se stává angličtina, což se odráží v terminologii této oblasti. Přejímání anglických výpůjček souvisí se snahami o internacionalizaci, světovou komunikaci a spoluprací. Odborné knihy jsou dnes publikovány zejména v anglickém jazyce. Termíny pak pronikají z odborných textů do běžného jazyka. Charakteristickým rysem technické terminologie je též zvýšený výskyt zkratk anglických názvů.

Jednotlivé obory se mírou přejímek liší. K oblastem s největším nárůstem cizojazyčných pojmů patří bezesporu výpočetní technika, proto se zaměřuji zejména na anglicizmy vyskytující se ve slovní zásobě počítačů. Zmíním také některé výrazy spojené s rozvojem mobilních telefonů, hudební či televizní techniky apod.

Dominantní postavení angličtiny působí uživatelům moderních technologií i řadu problémů. Nová zařízení mnohdy nenabízejí zákazníkům možnost komunikace v českém jazyce a překlad technických manuálů je často doslovný, kostrbatý a plný nejasností.

2.1.4.a Počítače a internet

Počítače jsou běžnou součástí každodenního života. Sféra výpočetní techniky patří ve společnosti k nejprestižnějším a velmi rychle se rozvíjejícím. Zároveň s vývojem technologie se mění též počítačová terminologie. Invaze anglických termínů v tomto oboru je vskutku masivní. Hranice mezi obecně akceptovanými, „oficiálními“ výrazy a těmi, které užívá pouze úzký okruh uživatelů, je velmi tenká. Slova původně patřící do oblasti slangu se postupně stávají součástí normy.

Terminologická nestálost je pro tuto oblast charakteristická. Anglické výrazy se překládají nejednotně a užívají se současně v několika možných podobách (*Scroll bar – indikátor polohy – ukazatel – ukazovátko*). Pravopis termínů nebývá vždy ustálen (*scanner – skener*). Rozkolísaný bývá též rod nebo číslo. Většinou se zachovává původní pravopis i výslovnostní podoba.

Značné množství dříve přejatých anglicizmů se již začlenilo do českého lexikálního systému. Používají se v počeštěné formě, běžně se skloňují, časují a tvoří se od nich odvozeniny (*displej, mailnout*).

Jazyk počítačů, tvořený především odborníky, proniká do publicistických textů. Odborné výrazy však působí v mnoha novinových článcích rušivě a sdělení se stává pro laika těžko srozumitelné.

Anglickými výrazy se často označují počítačové komponenty, druhy PC techniky, programy a technologie.

*Hewlett-Packard představil ve švýcarské Ženevě pět nových mobilních zařízení, které rozšířily stávající počet **handheldů** rodiny iPaq. V rámci novinek ukázala HP dvojici 3G **messengerů**.*

(iPaqy do dlaně se neztratily, HP představila pět nových, Právo, 5. 10. 2007)

Handheld (hand-held) označuje přenosný počítač velmi malých rozměrů, tzv. „počítač do ruky“. Odborníci někdy užívají pouze zkratku HPC. Messenger je program pro internetovou komunikaci, jehož prostřednictvím mohou uživatelé posílat krátké textové zprávy nebo třeba telefonovat.

*Zato režim "**hyperfast scroll**" je silně návykový.*

(Jiná dimenze: Test herní laserové myši Logitech G9, Právo, 2. 10. 2007)

***Skrolovátko** nabízí nejen pohyb vertikální, můžete na něm listovat i horizontálně, případně jej využít jako třetí tlačítko.*

(Jiná dimenze: Test herní laserové myši Logitech G9, Právo, 2. 10. 2007)

Anglickým slovem scroll (rolovat) se v počítačové terminologii označuje posouvání textu v dokumentu. Tuto funkci nám umožňuje tzv. skrolovátko (skrolovací kolečko, tlačítko), které je součástí počítačové myši. Výraz se užívá jak v původním pravopise, tak v počeštěné podobě s *k* (skrolovat).

***Troj jádro** má přinést uživatelům vyšší výkon ve srovnání se současnými **dual-core** čipy, dodal jeho výrobce.*

(Odložte nákupy, AMD se prý chystá zlevňovat procesory, Právo, 4. 10. 2007)

Koexistence českého a anglického označení téže věci je poměrně běžná (core – jádro). Novináři užívají oba výrazy synonymicky, někdy dokonce v rámci jediné věty.

*Ta vytváří jednodušší zvukové pole díky dvěma **driverům** v každém satelitním reproduktoru.*

(Logitech představil nové 5.1 bedny s výkonem 155 wattů, Právo, 29. 8. 2007)

Anglické slovo driver se v oblasti výpočetní techniky překládá jako ovládač. Jedná se o program, který umožňuje řízení operací periferních zařízení.

*Používání tradičních **floppy** disket bude ve společnosti Dell Computer brzy historii.*

(Dell Computer přestane počítače vybavovat disketovou mechanikou, Právo, 6. 2. 2006)

(floppy disk = disketa)

*Hudbu lze také **streamovat** přes **Bluetooth**.*

(Sony uvede na trh tančící přehrávač Rolly, Hospodářské noviny, 11. 9. 2007)

Streaming (streamování) označuje technologii přenosu audiovizuálního materiálu, zejména po internetu. Počítač skladbu nestahuje jako soubor, ale přímo ji po malých krocích přehrává ze sítě. Původ názvu bezdrátové komunikační technologie Bluetooth sahá do 10. století. V té době vládl v Anglii dánský král Harald Modrozub – Harald Bluetooth, který díky diplomatickým a komunikačním schopnostem ukončil vleklé boje soupeřících kmenů.

*Pomocí nich lze prohlížet fotografie, pouštět hudbu a dokonce se i dívat na DVD bez nutnosti **bootovat** do Windows.*

(Hardware 31/2006: Prodloužená ruka hráče jménem Logitech G15, Právo, 21. 11. 2007)

Počítačovní odborníci používají výraz bootovat pro přípravu počítače k používání pomocí spuštění zaváděcího programu.

Mezi lidmi jsou velmi oblíbené nejrůznější druhy počítačových her. Zvláště děti a teenageři, ale i někteří dospělí, tráví jejich hraním i několik hodin denně. V angličtině se hra řekne *game*; slovo se v počítačové mluvě používá v počeštěné podobě *gameska* a běžně se skloňuje podle vzoru žena.

*Hráči mladší 18 let budou po třech hodinách přes obrazovku varováni, aby **gamesku** ukončili a dali si pauzu.*

(Dehydratovaní mladí Číňané umírají u počítačových her, Právo, 21. 7. 2007)

*Bojovat s dětskou obezitou pomocí počítačové hry se možná mnohým může zdát absurdní...Na druhou stranu by se z nich neměli stát ani **hardcore gameři**.*

(V USA chtějí s obezitou bojovat pomocí počítačové hry, Právo, 2.10. 2007)

Výrazem se v počítačovém slangu označují příznivci PC her, kteří této zábavě zcela propadli.

*Nová verze PSP také umí dočasně uložit herní údaje z **UMD** disku, díky čemuž se zkracují doby načítání údajů během hry.*

(Potvrzeno: herní konzole Sony PSP bude ještě menší, Právo, 20. 7. 2007)

UMD (Universal Media Disc) je druh media, na který se zapisují videohry, videa nebo hudba. Disk byl vyvinut pro kapesní verzi herní konzole PlayStation.

V oblasti počítačů existuje množství nejrůznějších softwarů. Názvy těchto programů jsou vždy zakončeny na „**ware**“.

*Častým zdrojem problémů je takzvaný **shareware**. Tedy programy zdarma na omezenou dobu, které by po určité době měli uživatelé zaplatit.*

(Za ilegální software hrozí pokuty i vězení, Hospodářské noviny, 13. 9. 2007)

*Na dnešní hru se můžeme dívat ze dvou různých úhlů pohledu. Buďto jako na špičkovou **freeware** záležitost nebo jako takové normální demo.*

(Hrajeme zdarma: CellFactor: Revolution – dárek od profesionálů, Právo, 28. 5. 2007)

Označení pro volně kopírovatelný software, jehož tvůrce si nenárokuje žádný honorář.

*Jedná se o masově se šířící **adware**, sloužící k doručování reklamy a inzerce do uživatelova počítače.*

(Mezi viry v srpnu vedl opět Trojan z rodiny Win32, Hospodářské noviny, 10. 9. 2007)

Adware (advertising-supported software) je označení pro reklamu nebo inzeráty, které nám znepříjemňují práci s nějakou aplikací. Objevují se nejčastěji v podobě nejrůznějších ikon či pop-up oken.

*Na konci roku 2005 se firma stala členem prestižní Anti Spyware Coalition, která koordinuje boj proti **spyware**.*

(Finalisté krajských kol Firma roku 2007, Hospodářské noviny, 18. 10. 2007)

Obdobným typem „záškodného“ programu je spyware (spy – špeh). Nainstaluje se zcela automaticky, je schopen monitorovat aktivity uživatele a odesílat data z počítače.

Vysoký výskyt anglicizmů je typický pro oblast internetu. Vedle odborné terminologie se setkáme s výrazy, které spadají spíše do slangu (např. hackerský slang, chat-slang, ...).

*Servery **Rapidshare** fungují na několika **mirrorech**.*

(Srovnáváme úschovny souborů, Hospodářské noviny, 7. 9. 2007)

Rapidshare patří k celosvětově nejznámějším serverům umožňujícím snadné sdílení dat bez nutnosti registrace. Výraz mirror se v počítačové mluvě používá k označení průběžně aktualizované kopie internetové stránky či úložiště dat. Do češtiny se mirror překládá jako „zrcadlo“, proto se též běžně užívá český výraz zrcadlená kopie.

*Od Googlu, ale i řady dalších **freemailových** poskytovatelů či **providerů** jiných služeb, kde zákazník přichází do kontaktu s automatickými e-maily (AOL, Amazon, Borders, IAC, Yahoo), nyní žádá horentní sumy za využívání tohoto patentu v praxi.*

(Svět svobodného software v uplynulém týdnu: Ohrožuje Skype bezpečnost GNU/Linuxu?, Hospodářské noviny, 31. 8. 2007)

Freemail je internetová služba, která nabízí uživatelům zřízení emailové schránky zdarma. K nejrozšířenějším portálům patří v České republice Atlas, Centrum, Seznam, Gmail. Poskytovatelé (neboli provideři) těchto služeb se často stávají terčem útoků nejrůznějších spammerů. Nevyžádané elektronické zprávy tvoří 90 % veškeré pošty.

Vynalézavost počítačových pirátů, tzv. hackerů neustále roste, i nenápadně působící email nám může způsobit velkou škodu.

***Phishingové** útoky se zpravidla zaměřují na získání údajů o číslech kreditních karet nebo instalaci virů a trojských koňů do počítačů dalších uživatelů.*

(Hackeři zasáhli i americký vládní web, Hospodářské noviny, 1. 9. 2007)

Podvodná technika sloužící k získávání citlivých údajů od uživatelů internetu se označuje termínem phishing [fišing]. Phisingové útoky fungují na principu emailových zpráv, které vypadají jako oficiální žádosti nějaké instituce či banky o vyplnění osobních údajů. Na základě poskytnutých informací jsou potom útočníci schopni například vybrat peníze z účtu.

*Milovníkům **warezu** (nelegálních souborů – např. plné verze programů) zůstanou oči pro pláč.*

(Srovnáváme úschovny souborů, Hospodářské noviny, 7. 9. 2007)

Warez znamená v hackerském slangu nelegální kopii softwaru.

*Jak se pozná dobrý **firewall**, co to vlastně je a co od něj očekávat.*

(Jak zdarma zabezpečit osobní PC aneb Firewall na scéně, Právo, 3. 4. 2007)

Firewall, doslovně přeloženo „ohnivá stěna“, představuje typ zabezpečení systému proti průniku zvenčí ochranou sítě před internetovými útočníky.

*Web se však stává hlavním nástrojem prodeje a jeho „interaktivnost“ a rychlost je nenahraditelná. O zkušenosti se s námi podělil i tvůrce portálů **webdesigner** Vladimír Ekart.*

(Webové stránky jsou vizitkou firmy, MF Dnes, 9. 10. 2006)

*Pro stažení instalačního souboru projděte procesem, který se skrývá pod odkazem "**homepage**".*

(Hrajeme zdarma: RF Online – hromadné RPG zcela zdarma, Právo, 23. 10. 2007)

Homepage (domovská stránka) je základní stranou webové prezentace nějaké firmy, organizace i jednotlivců.

***ICQ** je v našich končinách velice populární a pro mnoho lidí se stal stěžejním komunikačním prostředkem na internetu.*

(Rychlá a levná komunikace v mobilu, Lidové noviny, 4. 10. 2007)

ICQ je fonetická zkratka anglického „I Seek You“ (Hledám tě.). Jedná se o program umožňující konverzaci po internetu v reálném čase. Dnes se již neomezuje pouze na komunikaci písemnou, ale umožňuje také posílání pohlednic, internetových odkazů, telefonování apod.

2.1.4.b Telekomunikační technika a audiovizuální zařízení

Moderní telekomunikace je neoddělitelně spjata s mobilními telefony. Jejich vývoj jde velmi rychle kupředu. Přístroje jsou stále menší a počet funkcí se zvyšuje. Bezdrátové telefony jsou rozšířeny ve většině vyspělých zemí světa a trh je ovládán zahraničními výrobci. Užívání anglicizmů v této sféře tedy slouží jako prostředek vzájemné srozumitelnosti.

Jazyk se též obohacuje o nové anglické termíny spojené s rozvojem digitálního televizního vysílání a hudební techniky.

*Můžete tak použít například laptop od společnosti Apple nebo Compaq, **smartphone** od Nokie nebo zařízení vše v jednom od firmy Canon.*

(Jak mít klid na práci v zahraničí? Inspirace ze Singapuru, Hospodářské noviny, 6. 8. 2007)

Teprve nedávno se na našem trhu objevily tzv. chytré telefony – smartphones. Tyto přístroje jsou kombinací telefonu a kapesního počítače. Disponují vyšší kapacitou paměti, mají větší displej a ovládají se pomocí dotykového ukazovátko nebo klávesnicí.

*Dokonce i Vertu vypadá vedle výrobků této firmy jako laciný **low-end**.*

(Milionářské mobily – vítejte ve V.I.P., Hospodářské noviny, 31. 8. 2007)

Výrazem low-end se v rámci mobilních telefonů označují přístroje nejnižší cenové třídy. Telefony mají většinou omezený počet funkcí, jsou větší a těžší. Bývají někdy součástí předplacených sad. Anglicizmus se užívá i v jiných oblastech – vždy k označení podřadného, nenáročného výrobku.

*Plí bude v prodeji i s plnou verzí navigace **Wayfinder** a **GPS** modulem.*

(Výzkum Sony Ericsson poukázal na nedostatek volného času i jeho řešení, Právo, 20. 9. 2007)

Některé mobilní telefony jsou vybaveny navigačními systémy. GPS (Global Positioning System) je všeobecně známý druh družicové navigace. Wayfinder neboli „plánovač cest“ je dalším typem osobního telefonního navigátora.

*LG KG110 je funkčně srovnatelný s Vodafonem 225, na rozdíl od něj má však **WAP**...*

(Levné mobily v Tesco, Lidové noviny, 5. 10. 2007)

WAP (Wireless Application Protocol) je systém, který umožňuje prostřednictvím telefonu využívat elektronických služeb (zpravodajství, kamera, informační služby, ...).

*Pokud strávíte polovinu pracovní doby telefonováním, použijte nejlépe nějaký **headset**, podobný tomu, který používáte v autě.*

(Neduhy z kancelářské rutiny: bolesti hlavy, krku a šíje, Právo, 12. 7. 2007)

Headset (náhlavní souprava) jsou sluchátka opatřená mikrofonem, která slouží ke kvalitní a pohodlné komunikaci.

*Úderem páteční půlnoci přestal vysílač Vraní vrch šířit analogový signál a bez zařízení zvaného **set-top box** či satelitu lidé v sobotu již televizi nenaladili.*

(Digitální televize odstartovala na Domažlicku, Hospodářské noviny, 3. 9. 2007)

Set-top box je přístroj, který se zapojuje mezi anténu a televizor. Umožňuje přijímat digitální vysílání a transformovat obraz a zvuk pro stávající analogové televizory.

*"Z hlediska investičních nákladů a finanční návratnosti služby bude nutné sdílení digitální vysílací sítě **DVB-H** více mobilními operátory," uvedl marketingový ředitel T-Mobile Jiří Dvorjančanský.*

(T-Mobile testuje televizi v mobilním telefonu, Právo, 24. 10. 2006)

DVB-H (Digital Video Broadcasting for Handhelds) je „mobilní televize“ využívající k zobrazení displej mobilního telefonu.

*Na výše uvedených čtyřech satelitech však jsou i nekódované HDTV stanice, které lze přijímat volně bez poplatků. Není jich moc a většinou jsou to testovací nebo **promo kanály**.*

(Rozlišení z nebe, Hospodářské noviny, 13. 9. 2007)

Přídavné jméno promo pochází z anglického slova promotion (propagace). Označuje propagační a reklamní materiál, který má podpořit prodej nového produktu.

*Další z výhod zařízení je funkce **TimeShift**, která umožňuje přeskokovat reklamní bloky vložené do pořadí.*

(Kabelové televize spustí "chytré" vysílání, Hospodářské noviny, 24. 7. 2006)

Výraz timeshift by se do češtiny přeložil jako „posun času“. Jedná se o režim umožňující zastavit živé vysílání a sledovat jej s určitým zpožděním.

*Pro příjem potřebujete přijímač, který má integrovaný příslušný dekodér nebo alespoň jeden **CI slot (Common Interface)**.*

(Rozlišení z nebe, Hospodářské noviny, 13. 9. 2007)

Výrazem se označuje plochá krabička s elektronikou, která umožňuje dekódování dat zašifrovaných před vysláním přes družici. Funguje jako most mezi uživatelskou kartou potřebnou k příjmu placeného vysílání a přijímačem.

*Když se podíváme na nejnovější kousky „**MP4**“ i dalších přehrávačů, vliv designérů firem jako Apple či Creative je okamžitě rozeznatelný.*

(Neznámý fenomén S1, Hospodářské noviny, 9. 5. 2007)

MP4 přehrávač (Motion Picture experts group – layer 4) je v podstatě vylepšenou verzí MP3 přehrávače. Je obohacen o nové funkce, z nichž nejvýznamnější je bezesporu možnost prohlížení obrázků a přehrávání videa. K označení přehrávače se již používá pouze samotná zkratka (bez slova přehrávač), přestože se vlastně jedná o názvy formátů.

*Nové nastudování předvedlo Baladu v obrovském šapitó, co herec to **mikroport**, opulentní orchestrace, světla, aranžmá, ...*

(Autorské divadlo není už jen na okraji, Hospodářské noviny, 2. 7. 2007)

(mikroport = miniaturní bezdrátový mikrofon)

*Zajímavostí je rozložení reproduktorů, které obsahuje 2 basové, 2 výškové a na spodní straně notebooku je umístěn jeden **subwoofer**.*

(Testujme notebook pro opravdové hráče: Toshiba X200, Hospodářské noviny, 26. 9. 2007)

Subwoofer je reprodukční kanál pro nejhlubší zvuky s nízkým kmitočtem. Subwoofery se uplatňují zejména jako součásti reproduktorových soustav, tzv. domácích kin.

2.1.5 Kulturní sféra

Novinové články z kulturního prostředí se týkají hudby, filmu, divadla, literatury i výtvarného umění. Žurnalisté se ve snaze vyhovět čtenářské poptávce zaměřují zejména na produkci hudební, filmovou a televizní. Právě hudba a film patří k oblastem nejvíce zasaženým masivním přílivem anglicizmů.

2.1.5.a Hudba

Pojem hudba byl odvozen od slova *housti* a původně označoval pouze hru na strunný nástroj. Později se rozšířil na všechny druhy hudebního umění a užíval se ekvivalentně s výrazem *muzika*.

V období renesance byla centrem evropské kultury Itálie, není proto divu, že se italština stala dominantním jazykem hudební oblasti i její terminologie. Ve druhé polovině 20. století, zejména od 70. let, k nám pronikaly „moderní“ hudební žánry ze západu. Mladí lidé tančili v rytmu rokenrolu, začali navštěvovat rockové koncerty a poslouchali písně popových hvězd. Zároveň s novými styly, které se šířily převážně z Ameriky a Anglie, se do jazyka hudby dostalo množství anglických výpůjček. Tento trend pokračuje dodnes a neustále sílí.

Naopak švédští Dark Tranquillity hrají pochmurný a nostalgie plný melodický doom metal, zatímco američtí Malevolent Creation patří k nejvýznamnějším reprezentantům syrového death metalu.

(Brutal Assault nabídne šedesát představitelů extrémního metalu, Právo, 1. 8. 2007)

V hudebním prostředí označují termíny doom a death styly hudby vycházející z heavy metalu. Slovo doom zahrnuje sklíčenost, deprimovanost, zánik, smrt apod. Doometalová hudba vyjadřuje prostřednictvím ponurých, romantických melodií motivy smutku, bolesti a utrpení. Pro death metal (zkráceně death) jsou charakteristické hrubé texty a témata jako smrt, satanismus, pocity beznaděje, ale třeba i politika. Deathmetalové písně jsou velmi rychlé, dominují v nich bicí nástroje, díky nimž nabývá hudba na zuřivosti.

*Na dvanáctém ročníku metalového festivalu Brutal Assault, který se uskuteční od 9. do 11. srpna v Jaroměři, vystoupí na 60 kapel hrajících ty nejextrémnější formy metalu, jako je **brutal death** nebo **grind core**.*

(Brutal Assault nabídne šedesát představitelů extrémního metalu, Právo, 1. 8. 2007)

Brutal death je synonymem výše uvedeného death metalu. Grind core řadíme k agresivním hudebním stylům. Písně jsou většinou velmi krátké a týkají se politiky, ekologie, práv zvířat atd.

*...ovšem vesměs lidmi, kteří se s fenoménem **beat boxu** setkali prvně v životě.*

(Bublě smlouvá kýč s kvalitou, Lidové noviny, 15.10. 2007)

Termínem beat box se v hudební branži označuje imitace bicích nástrojů, a to pouze pomocí úst. Beat box se nejčastěji objevuje v hiphopové hudbě.

*Z Číny teď přichází spousta extrémní undergroundové **noiseové** hudby, která se mi líbí.*

(O kytarách toho moc nevím, Lidové noviny, 27. 8. 2007)

Ze samotného názvu noise – hluk, rámus, kravál, je zřejmé, že se jedná o jeden z nejextrémnějších hudebních stylů. Melodie je nahrazena jakousi směsicí šumů a zpěv, či spíše křik, je pouze zřídka srozumitelný.

*Jemnější odnože taneční hudby – **trance, electro, house a minimal**, převládaly na Summer of Love, Cosmic Tripu, Hradhousu a zpomalil také nejtradičnější festival milovníků tradičního **techna** – Svojsice.*

(Mácháč: Carl Cox a ti druzí, Lidové noviny, 26. 8. 2007)

Uvedené anglicizmy označují další hudební styly: trance – elektronická hudba vyznačující se hypnotizujícími rytmy, které mají uvést člověka do stavu extáze; electro (electro funk) – žánr elektronické hudby tvořený bicími automaty, přerušovaným rytmem a doprovázený rapováním; house – taneční styl založený na jednoduchých, stále se opakujících rytmech. Tento styl vznikl v 80. letech minulého století v Chicagu a svůj název dostal podle chicagského klubu Warehouse; minimal – inspirací pro vznik tzv. „minimální hudby“ byl minimalismus ve výtvarném umění. Tento hudební styl je charakteristický záměrně omezeným počtem použitých prostředků, repetitivností a jistou setrvačností.

*Přechod z valivého techna na houpavý rytmus s prvky **acidu a ravu**, byl pro mnoho tanečníků příliš násilný, a proto se na parketu začaly objevovat volná místa.*

(Mácháč: Carl Cox a ti druzí, Lidové noviny, 26. 8. 2007)

Acid je tvrdý hudební styl, který se dělí na více žánrů (např. acid jazz, acid house). Rave označuje elektronickou taneční hudbu v rychlém tempu s výrazným rytmem. Zejména v Anglii jsou oblíbené neorganizované taneční zábavy pod širým nebem, kde se hraje house, rave nebo techno. Party jsou většinou spojeny s konzumací moderních syntetických drog (Slovník neologizmů 2, 2004).

*Poslední den pak patří jednomu z nejvýraznějších představitelů **improvisingu** a alternativního rocku, britskému kytaristovi Fredu Frithovi.*

(Festival Stimul je zaměřen na improvizaci, Právo, 5. 10. 2007)

(improvising – improvizovaná hudba)

V hudební branži existuje množství žánrů vycházejících z tradičního **rocku** nebo jím inspirovaných. Názvy vznikly bližším vymezením tohoto termínu, proto je výraz rock většinou jejich součástí.

*Všichni jsme tehdy hráli **pub rock**, i Joe Strummer.*

(Vince White vzpomíná na The Clash, v nichž hrál, Právo, 11. 10. 2007)

Pub rock, doslovně přeloženo jako „hospodský rock“, je klasický kytarový rock obohacený o melodičnost táborových písní a některé hudební nástroje.

*Mladá česká kapela Sunflower Caravan, která se u klubového publika dobře zapsala svým zvukem evokujícím 70. léta, vyjede na turné se švédskými **glamrockery** The Ark.*

(Český Sunflower Caravan doprovází švédské rockery The Ark, Právo, 4. 10. 2007)

Pro představitelé glam rocku (glitter rocku) je typické mimozemsky působící blýskavé oblečení a make-up. Tento rockový styl se objevil v Británii v 70. letech po éře hippie a odtud se rozšířil zejména do USA.

*Alan White, bubeník britské **artrockové** skupiny Yes založené roku 1968, a **hardrocková** zpěvačka Doro Pesch, bývalá členka skupiny Warlock, známé z 80. let.*

(Dnešní andělé ne tak úplně dnešní, Lidové noviny, 17.3.2007)

Termín artrock není jednoznačně definovaný. Označují se jím všechny hudební žánry vymykající se hlavnímu hudebnímu proudu (tzv. mainstreamu). Snaží se o větší instrumentálnost a kvalitnější produkci. Někdy se také užívá ekvivalentní výraz *progresivní rock*.

*Předvánoční čas logicky způsobuje, že se na pulty **musicshopů** dostávají spíše výběry nebo hudební DVD.*

(Hudební tipy: Záplava DVD a sem tam novinka, MF Dnes, 13. 12. 2007)

Neologismus byl utvořen z anglických slov: music – hudba a shop – obchod. Jedná se tedy o obchod s hudebními nahrávkami.

*Pokud by jim sázka vyšla tak, jako v loni s nizozemským Junkiem XL, bylo by to pro hudbu a koneckonců i pro **clubbery** dobře.*

(Mácháč: Carl Cox a ti druzí, Lidové noviny, 26. 8. 2007)

Pravidelný návštěvník tanečního klubu se slangově označuje jako clubber (kluber).

*Skupina, která o sobě dala vědět poprvé loni vítězstvím v soutěži **Go Unplugged**, vydala před pár dny své debutové album.*

(Nadějná „kytarovka“ z Chebu má první hit, MF Dnes, 29. 10. 2007)

Výrazem unplugged se v populární hudbě označuje hudební produkce, která nevyužívá elektrického zesílení ani elektronických hudebních nástrojů.

*Kvarteto hudebníků Ned Scott, Maff Scott, Matt White, Ben Cullum a jejich dvorní **VJ Todd Craft** je neodmyslitelně spjato s festivalem Glastonbury.*

(Na srazu skejťáků pobaví rock, rap i dance, MF Dnes, 13. 7. 2007)

Vídžej (Video Jockey) mixuje videosnímky do vizuálních projekcí, které se promítají na diskotékách či tanečních party. Vizuální koláže vždy korespondují s hudbou. Jedná se vlastně o obdobu hudebního dýdžeje. Podoba se slovem dýdžej

ovlivňuje také pravopis slova; vedle formy *vídžej* uvádí Slovník neologizmů 2 (2004) jako další možný tvar *výdžej*.

*Koncertní set pak zakončil **nejmainstreamovější hit** kapely - Gravel Pit.*

(Wu-Tang Clan válcovali energií, Lidové noviny, 19. 7. 2007)

Termín mainstream pochází z anglických slov main – hlavní a stream – proud. Užívá se často v pejorativním smyslu k označení hlavního proudu populární, konzumní hudby. Autor článku chtěl spojením *nejmainstreamovější hit* naznačit, že se jedná o nejnámější píseň kapely.

*„Nejsem kytarista, který hraje jen na kytaru, ale používám **sampler**, takže můžu používat elektroniku, zvuk symfonického orchestru i kytary.“*

(Front Line Assembly mífí na Rock For People, Právo, 4. 7. 2007)

Sampler je druh syntetizátoru, který umožňuje digitální zaznamenání zvuku a jeho opětovné použití v modifikované podobě. Z již hotových zvuků se vytvářejí zvuky nové.

*Hned úvodní kytarový **riff** ve "Fragments" silně připomíná smyčku skladby "Baba O'Reilly".*

(The Who po 24 letech s nahráváním nekončí, Hospodářské noviny, 7. 11. 2007)

Riff označuje melodicky prostou krátkou frázi. Termín se původně užíval výhradně v džezu.

2.1.5.b Film a televize

Oblast filmu je nedílně spjata s americkým prostředím, a to již od svého počátku. Samotný zrod kinematografie je sice připsán francouzským bratrům Lumiérům, kteří v roce 1895 uvedli první krátký dokumentární snímek, ale pro ně byl film spíše otázkou technického pokroku. Slavná éra filmového umění začala až americkou němou groteskou a slavným Charliem Chaplinem. První filmová studia vyrostla v americkém Hollywoodu, malé vesničce, jenž se později stala centrem západní filmové produkce.

Film a televize patří k mediím s nesmírným společenským vlivem a jejich nabídka je v moderní době velmi pestrá. Vedle domácí produkce k nám proudí

neuvěřitelné množství zahraničních titulů, což v určité míře také ovlivňuje lexikum této oblasti.

*Rodriguez, který si svůj opus podobně jako Tarantino sám napsal, režíroval, natočil, sestříhal a opatřil hudbou, se inspiroval na poli **zombie filmů**.*

(Ještě trochu slizu, Roberete, Lidové noviny, 28. 8. 2007)

Zombie film je druh hororového příběhu. Většina těchto snímků je v podstatě variací základního schématu: země je napadena epidemií, v jejímž důsledku se lidé začínají měnit v nejrůznější monstra.

*Kirnov **technothriller** původně vycházel na pokračování na internetových stránkách amerického magazínu Slate.*

(Naše tipy, Hospodářské noviny, 2. 11. 2007)

Technothriller je filmový či literární žánr s napínavým dějem (thriller), který využívá prvků moderní techniky. Příběhy se odehrávají v blízké budoucnosti a jsou spojené s nějakým objevem či experimentem.

*Chutný **europuding***

(Hebká dlaň a velké srdce, Lidové noviny, 3. 9. 2007)

Jedná se o příležitostně utvořený mezititulek, jímž autor článku výstižně poukázal na fakt, že film vznikal za „evropské“ peníze a s evropským obsazením.

*...„Nepsal jsem si ani žádný **storyboard**, fotil jsem jen na klasický fofoaparát,“ prozradil.*

(Jak z houští vykoul komiks, Hospodářské noviny, 30. 4. 2007)

Termínem storyboard se označuje kreslený scénář, který slouží k zachycení hlavní myšlenky filmového příběhu, animace, interaktivní aplikace apod. Děj je postupně rozkreslen do jednotlivých obrázků. Někdy se využívá také fotografií či koláží.

*Tady je první **trailer** na pokračování **PIRÁTŮ Z KARIBIKU**...*

(FFFILM s Harrym a Emily, Právo, 3. 9. 2007)

Anglický výraz trailer znamená v českém jazyce „ukázkou nového filmu“; jedná se tedy o druh upoutávky na určitý film.

Někdy se můžeme setkat s názvy filmových titulů nebo hudebních skupin odvozených od jmen hlavních představitelů.

Jenom pár minut přes hodinu trvá nejnovější úchvatná, zběsilá koncertní Jazz Side Story, inspirovaná slavnou Westkou Leonarda Bernsteina, Arthura Laurentse a Stephena Sondheima.

(Jazz Side Story – muzikál hvězdné dimenze, Právo, 3.10.2007)

(Westka – West Side Story)

Do kin dnes přichází pátá „potterovka“: Fénixův řád.

(Mladý čaroděj nasadil 3D brýle, Lidové noviny, 18. 7. 2007)

(„potterovka” – Harry Potter)

Doposud byla v obchodu Apple dostupná pouze sólová tvorba jednotlivých "beatlů", například Johna Lennona.

(Apple nabídne hudbu "ze vzduchu", Hospodářské noviny, 7. 9. 2007)

(„beatl” – Beatles)

Světový primetime pro Taťánu Kuchařovou

(Světový primetime pro Taťánu Kuchařovou, Právo, 26. 9. 2007)

Podstatné jméno prime time (primetime) je rodu mužského; buď se používá jako nesklonné, anebo se skloňuje podle vzoru hrad (*uvádět v prime timu*). Označuje se jím hlavní vysílací čas, tedy doba, kdy je sledovanost nejvyšší.

Po pondělním večeru, kdy se divákům představili první soutěžící i moderátoři v čele s prověřenou Terezou Pergnerovou, se však ukazuje, že formát "kontejnerové show" české diváky zřejmě pořád zajímá.

(Vyvolení jsou zpět, u lidí zatím bodují, Hospodářské noviny, 29. 8. 2007)

Výraz „kontejnerová show“ se používá jako pojmenování televizní reality show. Slovo kontejner přesně vystihuje malý prostor, ve kterém jsou účastníci soutěže uzavřeni.

2.1.5.c Literatura, tisk, výtvarné umění

*Doporučení komise nejsou pro prezidenta závazná. Takřka stopadesátistránková zpráva, která se od včerejška prodává jako **paperback** v amerických knihkupectvích, tak může zůstat jen hezkým dobovým dokumentem.*

(Komise: Politika Bushe v Iráku selhala, Hospodářské noviny, 7. 12. 2006)

Paperback patří v našem jazyce k poměrně frekventovaným anglicizmům. Označuje levné knížky v brožovaném vydání (tzv. knížky do kapsy).

*Insania vyniká zajímavými klipy. Spoustu informací o nich a o kapele samotné nabízí vyčerpávající rozhovor pro **fanzin** Fobia.*

(Tenhle vesmír je jen náš, tvrdí Insania, MF Dnes, 26. 10. 2007)

Anglické kompozitum fanzin (fan – fanoušek; magazine – časopis) označuje magazín pro přívržence nějakého zpěváka, hudebního stylu, hnutí či směru. Dnes se více používá zkrácená podoba zin, a to zejména k označení elektronické podoby časopisu: e-zin.

*"Over the Hedge" byl původně **comicsový strip** o zvířátkách z lesa, která se smiřují se svým novým životem poté, co všude kolem nich vyrostlo předměstí.*

(FFFILM za plotem, Právo, 14. 6. 2006)

Strip je krátký, tří až čtyřobrázkový, vtip, příběh či seriál. Uveřejňuje se většinou ve spodní části novinové stránky; odtud název strip neboli „proužek“.

*Pro reportéry deníku bude platit pravidlo **„internet first“**, tedy že původní zprávy budou zveřejňovat na internetu dříve než v novinách. V deníku pak čtenáři najdou tyto zprávy rozpracované do větší hloubky a zasazené do kontextu.“*

(Lidovky.cz se rozšiřují a výrazně mění, Lidové noviny, 31. 8. 2007)

Citovaný výraz „internet first“ vystihuje současný trend novinových redakcí, které uveřejňují články přednostně na svých internetových portálech.

*„**Street art** je pro někoho umění, pro druhé vandalismus...“ píše historik umění Tomáš Pospiszyl.*

(Svérázný svět českého street artu poprvé knižně, Právo, 5. 12. 2007)

Český překlad slova street je ulice. Street art představuje druh výtvarného umění provozovaného na „ulici“ – veřejných místech. Jedná se o souborné označení

rozmanitých technik: grafitti, používání nálepek, tvorba mozaik, instalované video projekce atd.

... *“Děláme technikou **airbrush** rámy na zakázku,” vysvětloval.*

(Zlámálík nic nevzdal, jistě se vrátí. V přípravě pokračuje, MF Dnes, 8. 6. 2007)

Při této výtvarné technice se pomocí stříkací pistole vytvářejí neohraničené barevné plochy.

*Představte si následující **“setup”**: Úchylný superboss irské mafie si vyhlédne malého sirotka a vychová z něj něco jako svého syna.*

(Skrytý FFFILM, Právo, 25. 10. 2007)

(setup = situace, scéna)

*Pak nás čeká míchání nahrávky a **mastering**.*

(Tata Bojs dokončují nové album, Právo, 12. 3. 2007)

Termínem mastering se v mediální oblasti nazývá závěrečná úprava zvukového nebo obrazového záznamu, doladění a odstranění šumu. To většinou provádějí zvukaři v masteringových studiích.

*První hodnocené soutěžní kategorie ukazují, že nejsme bez šance – doposud se české práce propracovaly k sedmi **„shortlistům“**, neboli postupům do finále ve svých kategoriích.*

(Portorož ocenila spálenou gumu, Lidové noviny, 17.10.2007)

(shortlist = užší výběr)

*Gotta si jako hlavní hvězdu svého programu vybral teprve pětadvacetiletý **showmaster Florian Silbereisen**.*

(Karel Gott si v Německu zazpívá s Vinnitouem, Právo, 7. 2. 2007)

Showmaster je hlavní moderátor nebo organizátor kulturní akce.

2.2 Dotazník

Záměrem průzkumu bylo zjistit, v jaké míře jsou čeští mluvčí schopni porozumět anglickým výrazům, se kterými se běžně setkávají v denním tisku. Použila jsem metodu jazykového dotazníku, který byl vytvořen na základě materiálu získaného excerpcí periodik s celostátním působením.

Dotazník je rozdělen do několika sekcí. První část, úvodní, seznamuje respondenty s účelem dotazníkového šetření, poskytuje základní údaje o zadavateli a zaručuje anonymitu odpovědí. Další část dotazníku zjišťuje socio-demografická fakta: věk, pohlaví, bydliště a dosažené vzdělání.

Vlastní část formuláře tvoří čtyři různě náročné úkoly. Dotazník byl koncipován tak, aby obsahoval jak slova obvyklá, která by neměla činit respondentům problémy, tak slova nová, patřící spíše k přechodné sféře či periférii lexikálního systému.

S náročností úloh koresponduje také forma požadované odpovědi. Vysvětlení významu již plně adaptovaných slov je ponecháno zcela v kompetenci respondentů. U méně frekventovaných výrazů je dotazovaným nabízena volba z několika alternativ nebo se využívá přiřazovacího cvičení. Pro lepší porovnání toho, jak jsou mluvčí obeznámeni s významy běžně užívaných slov a slov novějších, obsahuje dotazník záměrně různě náročné úkoly.

V závěru dotazníku jsem se okrajově dotkla problematiky postojů veřejnosti vůči přejímání anglicizmů.

Sběr dat probíhal od října 2007 do prosince téhož roku. Návratnost vyplněných dotazníků byla poměrně vysoká, především díky svědomitosti každého z tazatelů. Celkem se podařilo získat zpět 127 formulářů.

Vyhodnocení probíhalo na základě zaznamenávání četnosti odpovědí stanovených skupin respondentů. Při posuzování korektnosti jsem se řídila našimi současnými slovníky. Význam slova uvedený ve slovníku sloužil jako hodnotící norma. Za správné byly považovány odpovědi, které se od kodifikovaného významu příliš neodchylovaly. Slova dosud ve slovnících nezachycená jsem konzultovala s Lexikologickým oddělením Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Nejprve přiblížím strukturu vzorku respondentů a jejich rozdělení do sledovaných skupin. Poté popíši jednotlivé úkoly s využitím tabulek a grafického znázornění. Následně se pokusím o závěrečné shrnutí dosažených výsledků.

Jelikož byly jednotlivé skupiny zastoupeny nerovnoměrně, využila jsem pro přehlednější porovnání výsledků procentuálního vyjádření.

Plné znění dotazníku a grafické znázornění struktury sledovaného vzorku uvádím v příloze.

2.2.1 Struktura vzorku

Ke zjišťovaným personálním údajům patřil věk, pohlaví, bydliště a stupeň dosaženého vzdělání. Z celkového počtu 127 respondentů se výzkumu zúčastnilo 85 žen a 42 mužů. Stratifikace vzorku je zaznamenána v následujících tabulkách. Grafické znázornění je uvedeno v příloze.

Tabulka 1: Rozložení respondentů dle věku

VĚK	ŽENY	MUŽI
26-35	25	18
36-50	40	11
51-64	12	8
65 a více	8	5
CELKEM	85	42
CELKEM RESPONDENTŮ	127	

Cílovou skupinou byli lidé v produktivním věku. Minimální věková hranice byla 26 let, která je v naší společnosti považována za milník vstupu do pracovního procesu. Záměrem nebylo směřovat dotazy mezi vysokoškolské studenty, kteří jsou většinou s cizími jazyky v denním kontaktu.

Z praktických důvodů byla tato kategorie rozdělena na čtyři věková pásma: 26–35 let, 36–50 let, 51–64 let, 65 let a více.

Tabulka 2: Rozložení respondentů dle bydliště

BYDLIŠTĚ	RESPONDENTI
vesnice	29
město do 10 000	25
město nad 10 000	73
CELKEM	127

Z hlediska bydliště byli respondenti rozčleněni do třech kategorií: vesnice, město do 10 000 obyvatel a město nad 10 000 obyvatel.

Nejvíce dotazovaných žije ve více jak desetitisícovém městě. Menší města a vesnice byly zastoupeny rovnoměrně.

Tabulka 3: Rozložení respondentů dle dosaženého vzdělání

VZDĚLÁNÍ	RESPONDENTI
ZŠ	5
OÚ	17
SŠ	79
VŠ	26
CELKEM	127

U respondentů zcela převažuje středoškolské vzdělání. Vysokoškolského vzdělání dosáhlo 20 % dotázaných. Základní škola je zastoupena minimálně.

Odpovědi byly posuzovány v závislosti na uvedených personálních údajích. Záměrem bylo zjistit, zda mají socio-demografické faktory vliv na schopnost mluvčích porozumět textu, který obsahuje anglické výrazy.

Z výše uvedených kritérií jsem nakonec pracovala zejména s faktory věku a pohlaví. Byly stanoveny čtyři základní sledované skupiny dle zmiňovaných věkových pásem. Pro přehlednost jsem zachovávala rozdělení podle pohlaví.

Zajímalo mě, jak se bude znalost anglicizmů s věkem měnit. Předpokládala jsem, že mladší generace, která většinou angličtinu v určité míře ovládá, by neměla mít potíže ani s novějšími slovy. Na druhou stranu, u starších lidí (zejména v poslední kategorii) byly očekávány znalosti menší.

Hledisko bydliště jsem do dotazníku zařadila, přestože tomuto faktoru nepřipisuji takový význam a domnívám se, že se v dosažených výsledcích příliš neprojeví.

Jelikož u dotazovaných značně převažovalo středoškolské vzdělání, toto kritérium neumožnilo vyvození obecných závěrů.

2.2.2 Analýza dat získaných během výzkumu

Cvičení 1: České ekvivalenty

První úkol se skládal z pěti krátkých vět s vyznačeným anglickým výrazem. Slova EXPORT, ENVIRONMENTÁLNÍ, FRONTMAN, WEB a HAPPY END měla být nahrazena českými slovy či slovními spojeními s podobným významem. Smysl věty měl zůstat zachován.

Volila jsem taková pojmenování, která se vyskytují v novinových článcích prakticky denně. Zaměřila jsem se na to, jak lidé slova překládají, zda znají české ekvivalenty či již natolik přivykli výrazům anglickým, že nejsou schopni použít české synonymum.

Pro lepší posouzení získaných odpovědí uvádím u jednotlivých slov významy, které poskytuje Akademický slovník cizích slov (2001) či Velký slovník cizích slov (2005).

- EXPORT: vývoz
- ENVIRONMENT: ekol. životní prostředí; environmentální: příd. týkající se životního prostředí (pozn. další význam tohoto slova se vztahuje k oblasti výtvarného umění)
- FRONTMAN: hud.publ. vedoucí hudebník (nebo zpěvák) hudební skupiny
- WEB: výp. tech. internetová služba (sít') propojující navzájem různé zdroje informací; webová stránka: místo pro zveřejňování informací pod určitou adresou na webu
- HAPPY END: šťastný konec, šťastný závěr (filmu, povídky, hry)

Náhrada běžných slov *export*, *frontman* či *happy end* nečinila žádné skupině respondentů větší potíže. Odpovědi byly z 90 % správné. Nejčastěji bylo uvedeno:

- EXPORT: vývoz
- FRONTMAN: *přední člen, předák, tahoun, hlavní představitel, kapelník, vedoucí*
- HAPPY END: *šťastný, dobrý konec*

Pouze ojediněle byl slovům přiřazen význam jiný. U výrazu *export* došlo v některých případech k záměně vývozu za dovoz.

Starší generace měla s náhradou slova *frontman* přeci jen menší potíže. Objevily se kupříkladu výrazy: *dechová hudba, mluvčí, zpěvák, vůdčí typ*.

Někteří respondenti nahrazovali anglický výraz opět slovem cizího původu: *lídr, boss, šéf*.

Slova *pohoda* a *štěstí* byla mezi uvedenými ekvivalenty k výrazu *happy end* skutečnými výjimkami.

Náhrada slova **web** ve větě „Všechny potřebné informace najdete na **webu** naší firmy.“ byla pro dotazované obtížná. Tento anglicismus již vstoupil v povědomí uživatelů natolik, že nalézt odpovídající český výraz se ukázalo jako poměrně náročné.

Odpovědi, které obsahovaly česká slova *stránky, adresa, síť*, byly uznány za správné. Velké množství dotazovaných použilo k vysvětlení opět anglické výrazy: *world wide web, internet, net*. Za nevyhovující jsem považovala následující odpovědi: *elektronické noviny, informace, nabídka, internetová pošta* atd.

V tomto případě byl významným ukazatelem věk, což ilustruje následující tabulka. Pro přehlednost uvádím zvlášť výsledky jednotlivých věkových kategorií. V tabulce je procentuálně zaznamenána četnost správných a chybných odpovědí. Další údaj ukazuje poměr respondentů, kteří danou položku vůbec nezodpověděli.

Tabulka 4: WEB – Procentuální rozložení odpovědí respondentů dle věku

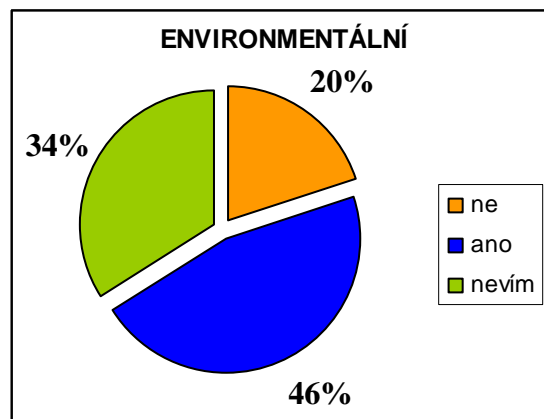
WEB	VĚKOVÁ SKUPINA			
	26-35	36-50	51-64	65 a více
Nevím	0,00 %	0,00 %	10,00 %	15,38 %
ano	93,02 %	72,43 %	70,00 %	38,46 %
ne	6,98 %	27,57 %	20,00 %	46,15 %

Procentuální vyjádření správných odpovědí poukazuje na výrazné rozdíly mezi jednotlivými věkovými skupinami. Mladí lidé v 93 % zdárně určili význam slova; u dalších dvou věkových kategorií úspěšnost klesla přibližně o dvacet

procent. U lidí starších 65 let již převažovaly odpovědi chybné. Starší lidé častěji využívali možnosti „nevím“.

Nejtěžším bylo nalezení českého ekvivalentu ke slovu *environmentální*. Respondenti, kteří si nebyli jisti pravým významem slova, mu často přiřadili význam jiný, nebo nenapsali raději nic.

Graf 1: ENVIRONMENTÁLNÍ – procentuální rozložení odpovědí všech věkových skupin

Výše uvedený graf ukazuje, že z celkového počtu 127 tuto položku vyplnilo 66 % respondentů. S problematikou životního prostředí si toto přídavné jméno správně spojilo pouze 46 %. Mnozí však mylně vztahovali tento výraz k nejrůznějším oblastem lidského života:

- ENVIRONMENTÁLNÍ: *neziskový, rukodělný, duševní hygiena, výchovný, využití volného času, protivirový, centrum výzkumu populace, návrat ke kořenům, centrum pro duševně postižené, psychopatní, vybavení okolí, centrum řízení kvality, rozvoj venkova aj.*

Z hlediska věku respondentů zde nebyly patrné takové rozdíly jako u slova předcházejícího. Ve všech věkových kategoriích, s výjimkou kategorie poslední, dosahovala úspěšnost přibližně 50 %. Lidé starší 65 let význam tohoto slova většinou neznali. Z této třináctičlenné skupiny pouze jeden člověk užil správný český ekvivalent.

Stručné zhodnocení výsledků prvního cvičení

V prvním cvičení se nijak zásadně neprojevil vliv socio-demografických faktorů na správnost odpovědí. Jedinou výjimku tvořilo, jak již bylo uvedeno výše, věkové zařazení respondentů.

Z hlediska pohlaví dotazovaných lze pouze podotknout, že ženy častěji než muži volily možnost „nevím“ (popř. odpověď vůbec neuvedly). Vliv pohlaví na znalost významu jednotlivých slov se tedy neprokázal.

Tabulka 5: Ukázka četnosti odpovědí v závislosti na bydlišti respondentů

ENVIRONMENTÁLNÍ	VESNICE	DO 10 000	NAD 10 000
Nevím	24,14 %	52,00 %	30,14 %
ano	48,28 %	40,00 %	56,16 %
ne	27,59 %	8,00 %	13,70 %

Uvedená tabulka nabízí srovnání získaných odpovědí v závislosti na bydlišti dotazovaných. Pro ilustraci jsem použila výsledky, kterých bylo dosaženo u nejobtížnějšího slova cvičení – environmentální. Odpovědi jednotlivých skupin ukazují, že faktor bydliště lze považovat za irelevantní.

Úspěšnost odpovědí v rámci tohoto kriteriia kolísala. Někdy mírně ve prospěch vesnice, jindy naopak vítězilo město. Nejednalo se však o jednoznačnou převahu jedné ze skupin.

Cvičení 2: Určení lexikálního významu

Úkolem v tomto cvičení bylo vybrat u jednotlivých slov odpovídající význam z nabízených alternativ. Jednalo se převážně o lexikální jednotky nové či nepřilíš známé.

Přestože tato slova nemusí běžný čtenář aktivně ovládat, může se s nimi v tisku setkat v nejrůznějších člancích, komentářích i reklamách. Smyslem úkolu bylo zjistit, zda jsou lidé schopni odvodit význam slov, která bezpečně neznají. Je třeba zohlednit fakt, že výrazy byly pro účely dotazníku vytrženy z kontextu, který by jistě hrál při interpretaci sdělení významnou roli.

Nyní se postupně věnuji všem deseti předloženým slovům. Pro přehlednost uvádím vždy všechny alternativy (kromě možnosti „nevím“), které byly respondentům poskytnuty. Správná odpověď je zvýrazněna kurzívou

Výsledky cvičení okomentuji nejprve povšechně; poté se zaměřím na výrazy, u nichž se mezi sledovanými skupinami projevily určité rozdíly. Ty byly nejmarkantnější z hlediska věku dotazovaných. V zajímavých případech je vliv socio-demografických údajů doložen grafickým znázorněním.

TENDR

a) veřejná nabídková soutěž, výzva

1. majetek, jmění firmy
2. úder vrchním odbitím s vysokou dráhou letu míče

Významem slova tendr si byla většina testovaných jistá. Variantu *a* označilo 113 dotazovaných z celkového počtu 127. Z jedenácti chybných odpovědí si šest respondentů spojilo slovo tendr s oblastí sportu (*c*). Možnost „nevím“ byla zaznamenána pouze třikrát.

REVOLVINGOVÁ PŮJČKA

b) stupňování, (postupné) zvětšování, zvyšování, zesilování

c) obnovující se (na původní výši)

a) nefinanční výhoda pro zaměstnance firmy, podniku, apod.

Výsledky této položky nebyly již tak jednoznačné jako v předcházejícím případě. Přesto správnou variantu *b* zvolilo ve všech sledovaných skupinách přibližně 65 %. Druhou nejčastější volbou byla možnost *a*. Význam „nefinanční výhody pro zaměstnance firmy“ připsalo tomuto výrazu pouhých pět procent. Výjimku tvořili lidé starší 65 let, kteří většinou význam slova neznali.

STAGE

a) schody

b) stáž

c) *jeviště*

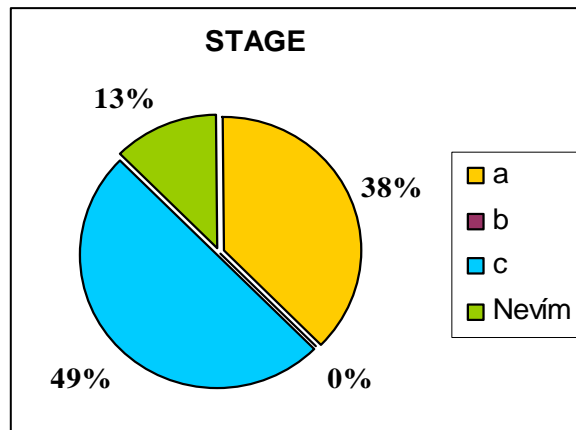
Tento anglicismus, který se užívá zejména v hudební sféře k označení jeviště, naše současné slovníky nezachycují. V běžně dostupných anglicko-českých slovnících heslu nejčastěji odpovídají následující české ekvivalenty: *jeviště, stupeň, stádium, období, stav, lešení* atd. Výraz je používán výhradně v původní pravopisné podobě. Adaptovaná podoba se „ž“ nebyla v českém národním korpusu nalezena.

Anglický výraz *stage* patřil k nejproblematictějším položkám celého dotazníku. Četnost úspěšných odpovědí zde do jisté míry korelovala s věkem respondentů. Správný význam zvolilo 65 % mladých lidí (26–35let). Jak již bylo uvedeno výše, určitá znalost anglického jazyka se u této věkové skupiny předpokládá.

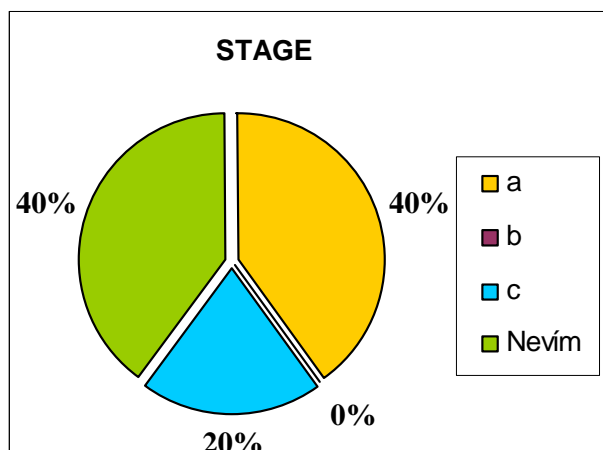
U dvou následujících skupin (36–50 let, 51–64 let) se úspěšnost pohybovala kolem 50 %. Druhou nejčastější volbou byla možnost *a* (schody).

Nejstarší generace volila varianty *a* i *c* ve stejném procentuálním zastoupení (přibližně 40 %). V této kategorii byl u slova „stage“ zaznamenán rozdíl mezi odpověďmi mužů a žen. Pro lepší srovnání uvádím grafické znázornění.

Graf 2: STAGE – Procentuální rozložení odpovědí žen starších 65 let

Graf 3: STAGE – Procentuální rozložení odpovědí mužů starších 65 let

Z grafů vyplývá, že 49 % žen nad 65 let význam tohoto anglického výrazu znalo. Muži naopak zvolili správnou odpověď *c* pouze ve 20 %. Preferovali alternativu *a* (schody). K variantě *b* (stáž) se v této kategorii nepřiklonil žádný z dotazovaných. Porovnáme-li zastoupení odpovědi „nevím“ s předchozím cvičením, je u mužů nad 65 let patrné její velké procentuální navýšení. Hodnota dosahuje 40 %.

SPAGHETTI WESTERN

1. *označení pro široký žánr westernů, které se objevily během 60. let 20. století. Název je odvozen z toho, že většina z nich byla produkována italskými studii.*
2. soutěž v pojídání špaget, které se každý rok účastní tisíce příznivců této italské speciality. Konkurence je velmi vysoká, a proto bývá soutěž označována za western (= boj na život a na smrt).
3. tradiční žánr francouzské kinematografie

Tento výraz k nám pronikl společně s americkou a italskou filmovou produkcí již v 80. letech. Pro českou veřejnost není tedy jeho užívání žádnou novinkou.

Zajímavé je, že zatímco generace našich rodičů a prarodičů převážně tento výraz znaly (správně odpovědělo 75–80 %), pouze polovina dotazovaných ve věku

26–35 let si byla významem jistá. Až 16 % mladých mužů označilo *spaghetti western* za „soutěž v pojídání špaget“.

Druhou nejčastěji volenou variantou bylo *c* (žánr francouzské kinematografie); odpověď „nevím“ se u tohoto slova téměř neobjevila.

UMPIRE

1. velký stát, velká říše
2. sloh napoleonské doby vycházející z klasicizmu
3. *hlavní tenisový rozhodčí sedící na vyvýšeném místě*

Slovníky uvádějí dvojí možnou výslovnost slova *umpire*: [ampajr], častěji [empajr]. Druhá forma je téměř totožná s výslovností anglického slova *empire*, které se užívá pro označení velkého státu či říše. Lze se tedy domnívat, že vzájemná podoba obou slov se na dosažených výsledcích podílela.

Výše uvedený předpoklad se podařilo do určité míry prokázat. Znalost tohoto sportovního termínu prokázalo 70–75 % zkoumaného vzorku. Varianta *a* (velký stát, říše) byla druhou nejčastěji volenou odpovědí.

Faktor věku se v tomto případě nijak zásadně neprojevil.

Z hlediska pohlaví si o něco lépe počínaly ženy, které dosahovaly průměrně o 3 % lepších výsledků.

POWERISER

1. nápoj pro dodání energie (sportovci, řidiči, ...)
2. *skákačí boty*
3. přijímání, nábor zaměstnanců

Význam slova *poweriser* současné slovníky neuvádějí. Ani v půlmiliardovém národním korpusu není žádná podoba tohoto výrazu zachycena. Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český AV ČR doporučuje vzhledem k novosti přejatého slova důsledně zachovávat anglickou pravopisnou podobu; skloňovat na základě zakončení ve výslovnosti podle vzoru „hrad“.

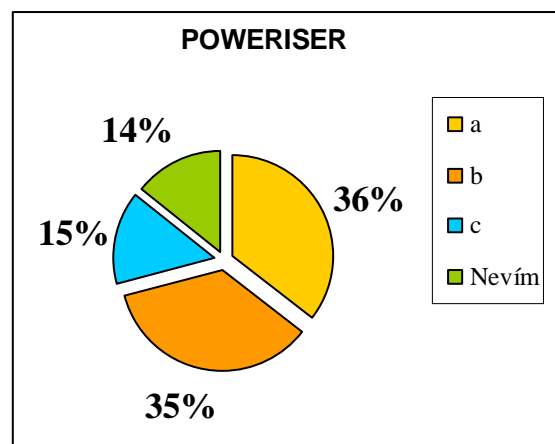
Skákací boty „Poweriser“ jsou absolutní novinkou mezi sportovním náčiním. Na informačním serveru firmy, která toto vybavení nabízí (www.poweriser.cz), jsem se o novém sportu dozvěděla toto: „poweriser“ je založen na speciální ploché pružině reagující na deformaci, která umožňuje využití vlastní hmotnosti a tlaku, který vyvineme při skoku. Pohyb může připomínat skákání na trampolíně s tím rozdílem, že na „poweriserech“ se můžeme pohybovat nejenom nahoru a dolů, ale i dopředu. Při skoku lze dosáhnout výšky až dvou metrů.

Výraz *poweriser* s největší pravděpodobností vznikl spojením dvou anglických slov: *power* (síla) a *rise* (vzestup, zvednout se, stoupat).

Skutečnost, že je tento druh sportovního vybavení na našem trhu novinkou, se odrazila také ve výsledcích dotazníkové šetření. Zatímco u předcházejících výrazů vždy minimálně polovina respondentů určila náležitý význam, u tohoto slova byly odpovědi velmi různorodé.

Z celkové počtu 127 zodpovědělo tuto položku správně pouze 45 respondentů. Téměř u všech sledovaných skupin převažovala chybná varianta *a* (nápoj pro dodání energie). Je možné, že si lidé pod tímto výrazem představili povzbuzující nápoj, který se běžně označuje jako „*energy drink*“ či „*energiser*“.

Graf 4: POWERISER – Procentuální rozložení odpovědí všech věkových skupin

Z uvedeného grafu vyplývá, že správnou odpověď *b*, která je znázorněna oranžovou barvou, zvolilo pouze 35 % všech respondentů. Zmiňovanou záměnu významu slova *poweriser* s energetickým nápojem dokazuje dosažených 36 %

u varianty *a* (žlutá barva). Zbývajících 30 % odpovědí je téměř rovnoměrně rozděleno mezi možnosti *c* a „nevím“.

V tomto případě se neprojevila ani předpokládaná znalost angličtiny u mladých lidí. Řádný význam anglického výrazu určilo jen 37 % zástupců nejmladší věkové kategorie. Upřednostněna byla možnost *a* (až 44 %).

Také následující skupina (36–50 let) dosáhla podobných výsledků.

Odlíšné rozložení odpovědí lze sledovat u věkové kategorie 51–64 let. Následující tabulka ukazuje, že polovina mužů i žen tohoto věku zvolila správný význam. Druhou nejčastější odpovědí bylo „nevím“. Dvě zbývající varianty byly zastoupeny rovnoměrně. Ženy častěji volily možnost *a* (energetický nápoj), muži se spíše přikláněli k významu *c* (přijímání zaměstnanců).

Tabulka 6: POWERISER – Procentuální rozložení odpovědí věkové kategorie 51–64 let

POWERISER	ŽENY	MUŽI	CELKEM
a	25,00 %	0,00 %	15,00 %
b	50,00 %	50,00 %	50,00 %
c	8,33 %	25,00 %	15,00 %
Nevím	16,67 %	25,00 %	20,00 %

Respondenti starší 65 let většinou tento výraz neznali; nepokoušeli se ani význam slova odhadnout. Převažovala tedy varianta „nevím“. Správnou alternativu zvolili pouze dva ze třinácti zástupců této kategorie.

PROFIRING

1. *ring zápasů profesionálního boxu*
2. *ring se speciálně upraveným protiskluzovým povrchem*
3. *ring určený pro zápasníky sumo*

Přesný význam tohoto termínu naznačuje již sama struktura slova. Význam podstatného jména *ring* je specifikován první částí složeniny, prefixem *profi-*. Ten naznačuje, že se jedná o ring určený pro profesionály.

Ve sportovní publicistice je toto označení převážně užíváno v souvislosti se zápasy boxu. Všechny tři nabízené alternativy spadají do oblasti sportu, což

respondentům rozhodování nijak neusnadnilo. Většina lidí se nenechala zmást variantou *c*, která mylně spojuje tento termín s disciplínou sumo. Obě zbývající možnosti, získaly téměř stejný počet voleb.

Věk v tomto případě nehrál žádnou roli.

Faktor pohlaví respondentů se projevil pouze u některých skupin. Patrný byl zejména v kategorii 36–50 let, ve které správně určilo význam slova přes 90 % mužů. Ženy uspěly pouze ve 40 %. Výsledek této skupiny byl však ojedinělý. Nelze tedy konstatovat, že by se odpovědi mužů a žen celkově výrazně lišily.

LEASING

1. zástavní právo k nemovitosti
2. *pronájem (movitých nebo nemovitých investic za pevně sjednané nájemné)*
3. vyhlazování, vyhlazení vrásek na obličeji chirurgickým zásahem

Anglický výraz *leasing* patří dnes k velmi frekventovaným slovům. Vedle původní pravopisné podoby, která je ustálena, se ojediněle můžeme setkat také s počeštěnou formou. Populární je zejména slangový výraz „lízovat něco“, užívaný ve významu *pořizovat na leasing* či *leasing poskytovat*.

Díky rozšířenosti slova byla většina respondentů schopna správně určit jeho význam. U všech věkových kategorií se úspěšnost pohybovala mezi 90–100 %. Pouze zřídka se objevila odpověď *a* (zástavní právo k nemovitosti). Možnost „nevím“ nevyužil žádný z dotazovaných. Varianta *c* (vyhlazování vrásek) nebyla zaznamenána ani v jednom případě.

HIGH-TECH (HI-TECH)

1. styl populární hudby vytvářené technickými elektronickými přístroji
2. vysoce odolný vůči vodě (nepromokavý)
3. *pokročilá technologie, velmi vyvinuté výrobní postupy*

Pojmenování vyspělé technologie pochází z anglického *high technology*. S produkty označenými tímto výrazem se na českém trhu setkáváme již řadu let. Význam slova tedy respondenti vesměs určili zdárně.

Snazší porovnání výsledků umožňuje níže uvedená tabulka. Ta je rozdělena do čtyř sloupců podle věkových pásem. U každé kategorie jsou procentuálně vyjádřeny zaznamenané odpovědi.

Tabulka 7: HIGH-TECH – Procentuální rozložení odpovědí respondentů podle kritéria věku

HIGH-TECH	26–35	36–50	51–64	65 a více
a	7,20 %	17,50 %	15,00 %	30,00 %
b	6,80 %	7,00 %	10,00 %	7,40 %
c	86,00 %	75,50 %	75,00 %	54,60 %
Nevím	0,00 %	0,00 %	0,00 %	8,00 %

Rozdíly byly zjištěny především mezi mladými lidmi do 36 let a lidmi staršími 65 let. Všechny skupiny se nejčastěji přiklonily ke správné variantě *c* (pokročilá technologie).

Pojem *high-tech* byl některými respondenty zaměněn s označením stylu populární hudby *techno*. U nejstarší generace dosáhla tato možnost až 30 %.

S významem „nepromokavý“ se ztotožnilo 7–10 % dotazovaných.

Možnost „nevím“ se vyskytla pouze u poslední věkové kategorie.

ROAMING

1. obor zabývající se jazykem, historií a kulturou románských národů
2. *sjednaný přístup do sítí nelokálních mobilních operátorů pro volání do ciziny*
3. plusový zůstatek na účtu

Mobilní telefony patří k fenoménům dnešní společnosti. Škála služeb poskytovaných mobilními operátory je velmi široká. Roaming, který umožňuje účastníkovi používat vlastní přístroj k volání na území jiného státu, patří dnes ke standardnímu vybavení.

S významem slova *roaming* jsou čeští mluvčí velmi dobře seznámeni. Všechny sledované skupiny splnily tento úkol téměř stoprocentně. Ani často se vymykající věková kategorie „65 let a více“ neměla s tímto anglicizmem žádné potíže.

Stručné zhodnocení výsledků druhého cvičení

Druhé cvičení obsahovalo slova méně známá. Na rozdíl od prvního cvičení, kde převažovaly u většiny výrazů odpovědi správné, byly výsledky tohoto úkolu velice různorodé.

Vliv věku respondentů na znalost anglicizmů zde byl zřetelnější. Nejlépe si při řešení úkolu počínali mladí lidé. Pro zástupce nejstarší věkové skupiny bylo určení významu nových slov velkým problémem. Volili tedy častěji variantu „nevím“.

Dalším úskalím cvičení byla záměna významu více výrazů. Tento jev se objevil například u slov *poweriser* či *high-tech*.

Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen se projevíly pouze ojediněle, zejména u slova *profiring*.

Hledisko bydliště respondentů se stejně jako v prvním cvičení do výsledků nijak nepromítlo.

Cvičení 3: Přiřazovací cvičení

Ve třetím úkolu měli respondenti přiřadit anglicizmy ke čtyřem kategoriím: sport (**S**), výpočetní technika a počítače (**VT**), ekonomika (**E**), kultura (**K**). Smyslem cvičení bylo zjistit, zda lidé vědí, v jakém kontextu se tato slova nejčastěji objevují.

Vybraná slova zahrnovala jak anglicizmy značně frekventované, tak výrazy, které se v jazyce vyskytují méně. Zajímalo mě, zda jsou čtenáři schopni u slov, jejichž význam neznají, odhadnout oblast, ve které se slova obvykle vyskytují, a to pouze podle formy výrazu.

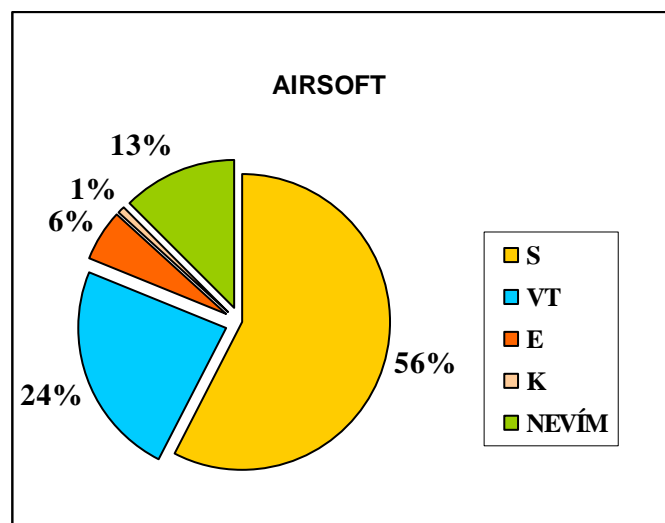
Z oblasti sportu byla použita slova KRAULAŘ, AIRSOFT a LOB.

Dotazovaní si byli nejvíce jisti slovem *kraulař*. Jedná se o výraz hovorový, označující plavce, který plave kraulem. Až na jednu výjimku byly všechny odpovědi správné.

Airsoft je název moderního vojenského sportu podobný paintballu. Cílem této bojové hry je zneškodnit tým soupeře a získat vlajku. Rozdíl mezi paintballem a airsoftem je v používané munici. Zatímco při paintballu se využívá barvících želatinových střel, které obarví zasaženého, airsoft používá plastovo-keramické kuličky.

Velký slovník cizích slov (2005) i Slovník neologizmů (1998) uvádí pouze výraz *paintball*. Pojem *airsoft* v našich současných slovnících nenajdeme.

Graf 5: AIRSOFT– Procentuální rozložení odpovědí všech věkových kategorií

Uvedený graf dokazuje, že se jedná o poměrně neznámý druh sportu, s jehož názvem není dosud česká veřejnost zcela seznámena. Počet správných odpovědí, který přesáhl hranici 50 %, proto považuji za uspokojivý.

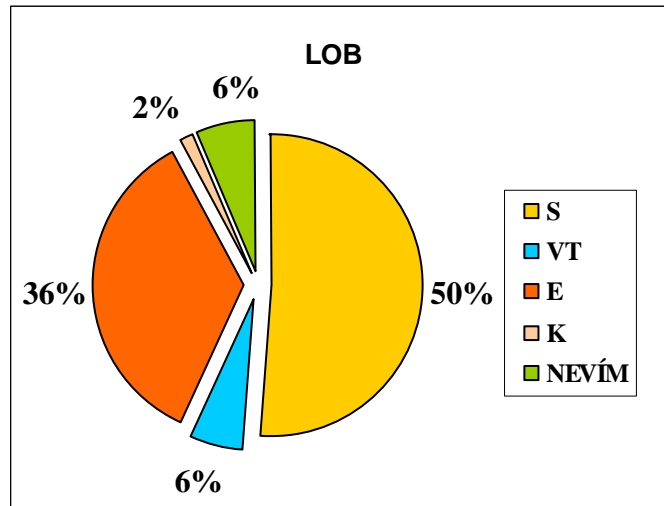
Druhou nejčastěji zmiňovanou oblastí, do které lidé toto slovo řadili, byla výpočetní technika (24 %). Tato varianta u respondentů starších 65 let dokonce převažovala.

Ekonomická sféra se v odpovědích příliš neobjevila. Výjimku překvapivě tvořila nejmladší věková skupina, kde tato možnost dosáhla 14 %. Oblast kultury nebyla téměř zmíněna.

Výraz *lob* se stal nečekaně nejproblematictějším slovem celého cvičení. Tímto termínem se v tenise (obdobně v jiných míčových hrách) označuje vrácení míče

vysokým obloukem za soupeře hrajícího u sítě. Na základě uvedeného významu bychom slovo jednoznačně zařadily do kategorie sportu. Za sportovní termín však *lob* považovala pouze polovina respondentů, jak ukazuje následující graf.

Graf 6: LOB – Procentuální rozložení odpovědí všech věkových kategorií

Vedle slova *lobovat*, tedy zahrát míč lobem, existuje podobný výraz *lobbovat* (*lobby*, *lobbismus* apod.) – ovlivňovat veřejné činitele ve veřejném zájmu nebo ve prospěch zájmů urč.skupin (Velký slovník cizích slov, 2005). Anglické sloveso *lob* zahrnuje oba zmiňované významy.

„Prosazování zájmů“ bývá nejčastěji spojováno s oblastí politiky a obchodu. Dle grafického znázornění je zřejmé, že více jak třetina respondentů (36 %) tedy upřednostnila před sportem sféru ekonomiky. Oblasti výpočetní techniky a kultury se v odpovědích objevily minimálně.

Problematice tohoto slova se věnoval také článek *Lobbisté a emisáři* uveřejněný v Hospodářských novinách v listopadu 2004. Autor se pokusil o stručný výklad obou slov. Vtipně poukázal právě na možnost záměny se sportovním termínem: „Závěrem lze podotknout, že aspoň něco je jednoznačné: Na ostravské aféře se nepodílel *lobista*. Psát *lobbista* je nutné, aby se nezasvěcený čtenář nedomníval, že se v Ostravě hrál tenis.“

WI-FI, MODEM a SPAM jsou výrazy, které svým významem spadají do oblasti výpočetní techniky. Mnoho lidí v dnešní společnosti pracuje s počítači denně a uživatelská znalost PC se stala součástí všeobecného vzdělání.

Zařazení slov *spam* a *modem* nebylo pro většinu dotazovaných obtížné. Určité problémy nastaly u starších lidí, pro které je tato technika v mnoha případech čímsi „nepochopitelným“. Přesto i v nejstarší věkové kategorii správně odpovědělo téměř 60 %. Druhou oblastí, do které starší lidé tato slova nejčastěji zařadili, byla kultura.

Wi-Fi (*WiFi*, *Wifi*, *wifi*), pochází z anglického *wireless fidelity* („bezdrátová věrnost“) a označuje komunikační standard pro bezdrátový přenos dat. Toto zařízení je dnes součástí prakticky všech přenosných počítačů i některých mobilních telefonů.

Přestože se jedná o výraz poměrně nový, tři čtvrtiny respondentů odpověděly správně. Vzrostl však počet lidí, kteří nezvolili žádnou z nabízených alternativ. Zatímco u předešlých slov byla možnost „nevím“ zastoupena přibližně 3 %, v tomto případě dosahovala až 20 %. Upřednostnili ji zejména starší lidé a ženy všech věkových kategorií. Jelikož se jedná o jeden z mála případů, kde se faktor pohlaví projevil výrazněji, rozhodla jsem se poukázat na tento fakt prostřednictvím tabulky. Pro porovnání zde uvádím zaznamenanou četnost odpovědi „nevím“ u mužů a žen ve všech věkových kategoriích.

Tabulka 8: WI-FI – Četnost odpovědi „nevím“ u mužů a žen

WI-FI		
NEVÍM	ženy	muži
26–35 let	10,00 %	0,00 %
36–50 let	13,00 %	1,00 %
51–64 let	17,00 %	0,00 %
nad 65 let	40,00 %	12,50 %

Jediným slovem, které měli dotazovaní zahrnout do kategorie ekonomiky, byl KONCERN. Pouze jedna chybná odpověď dokládá, že se jedná o výraz frekventovaný, jehož význam je české veřejnosti dobře znám.

Z kulturní sféry jsem zvolila slova RAPPER a „POTTEROVKA“.

Rapoví zpěváci působí na naší hudební scéně již řadu let a označení tohoto stylu se v denících vyskytuje poměrně často. Podle předpokladů určila většina respondentů výraz správně. Úspěšné odpovědi se pohybovaly mezi 90–100 %; u nejstarší věkové skupiny okolo 70 %.

Do kin dnes přichází pátá „potterovka“: Fénixův řád. Výraz „potterovka“ použil autor recenze uveřejněné v Lidových novinách k označení filmu, jehož hlavním představitelem je Harry Potter. Postava mladého kouzelníka dala vznik řadě neologizmů. Některé z nich zachycuje Slovník neologizmů 2 (2004): *potteromanie, potteroman, potterofil, potteromaniak*.

Třebaže se jedná o slovo příležitostné, většina lidí si jej správně spojila s populárním hrdinou. Z jiných odvětví byla pouze ojediněle zmíněna „ekonomika“.

I naše babičky a dědečkové zařadili tento výraz bezpečně do oblasti kultury.

Stručné zhodnocení výsledků třetího cvičení

Tato úloha patřila k jednodušším částem dotazníku. Oproti předchozímu cvičení zde převažují výrazy patřící do centra slovní zásoby, se kterými se lidé mohou běžně setkat v každodenním životě. Respondenti nemuseli vysvětlovat významy slov, ale pouze rozřadit uvedené anglicizmy do čtyř oblastí. Většina dotazovaných tedy toto cvičení vyplnila celé. Nezodpovězena zůstala pouze některá nová slova (např. *wi-fi*), a to zejména u starších lidí.

Dotazovaní neměli výrazné potíže se zařazením slov *kraulař, modem, spam, koncert, rapper, „potterovka“*. Určit oblast, do které spadají výrazy *airsoft* a *wi-fi*, bylo již složitější. Se zařazením slova *lob* si byli lidé jisti nejméně. Odpovědi kolísaly především mezi oblastí sportu a ekonomiky.

Ze sledovaných kritérií se ve výsledcích projevilo pouze věkové zařazení, ojediněle pak hledisko pohlaví. Ani v tomto cvičení nebyl zaznamenán žádný vliv faktoru bydliště respondentů.

Cvičení 4: Vysvětlení významu anglických zkratk

V této úloze měli čtenáři vlastními slovy vysvětlit čtyři zkratky pocházející z angličtiny: USB, DVD, VIP, NHL. V zadání úkolu bylo uvedeno, že smyslem cvičení není jejich doslovný překlad.

První dvě zkratky jsou dnes díky rozvoji výpočetní techniky a medií velice rozšířené. Často se vyskytují ve stylu publicistickém, odborném i v oblasti reklamy. Další dvě zkratky VIP a NHL jsou mezi uživateli českého jazyka rozšířeny již poměrně dlouhou dobu. Používáme je často zcela automaticky, aniž bychom o jejich přesném významu přemýšleli.

U jednotlivých zkratk uvádím vždy nejprve význam, který nabízí naše současné slovníky; následují některé odpovědi respondentů a komentář výsledků.

USB:

Současné slovníky tuto zkratku vůbec neuvádějí; poměrně podrobné vysvětlení poskytuje internetová encyklopedie Wikipedia (www.wikipedia.com). Označení USB vzniklo z prvních písmen anglického výrazu *Universal Serial Bus*, doslovně přeloženo jako *univerzální sériová sběrnice*. Jedná se o moderní způsob připojení periférií k počítači, který také umožňuje přenos dat z videokamer, čteček paměťových karet, MP3 přehrávačů apod. Toto zařízení bývá nejčastěji označováno jako *sběrnice*, *port* či *rozhraní*. Mezi běžnými uživateli výpočetní techniky je chápáno jako *komunikační kabel* (konektor), který spojuje periferní zařízení s počítačem.

Nepředpokládala jsem, že by laická veřejnost byla schopna vysvětlit tento pojem přesně. Kritériem správnosti bylo tedy v tomto případě vystižení podstaty dané zkratky. Odpovědi, které se výrazně odchýlily od původního významu, byly považovány za chybné. Neuznávala jsem odpověď, kde dotazovaný použil namísto zkratky plné znění výrazu v anglickém jazyce. Úkolem totiž bylo význam zkratky vysvětlit.

správné odpovědi: *univerzální sériová sběrnice, port, připojovací součástka počítače, vstup do počítače, koncovka, kabel (přípojný, propojovací, přenosový, univerzální), rozhraní na PC.*

chybné odpovědi: *způsob zapojení PC, záznamník, způsob připojení modemu, nosiče, disky, klíč, přenosná paměť, flashka, flash paměť, americká základna* atd.

Tuto zkratku dokázalo správně vysvětlit 75 dotazovaných ze 127. Třicet dva respondentů uvedlo význam mylný a ve dvaceti případech zůstala položka nevyplněna.

Většina respondentů vysvětlovala USB jako druh speciální přípojky nebo kabelu.

Poměrně často si lidé pod tímto výrazem představili flash paměť, neboli „flashku“, velkokapacitní zařízení pro přenos dat. Přestože jsou si obě slova významem podobná, jedná se o dvě rozdílná zařízení.

Mezi dotazovanými byli také čtyři zástupci slovenského původu. Jejich odpovědi byly totožné; zkratku nahradili slovem *klíč* (klíč). Nepodařilo se mi však zjistit, zda se zařízení USB takto na Slovensku běžně označuje, či se jedná o výraz příležitostný.

Převážná většina odpovědí spadala do oblasti výpočetní techniky. Pojmenování *americká základna* bylo mezi vysvětleními skutečnou raritou.

DVD:

Zkratka pochází z anglického výrazu *Digital Versatile Disc* (původně *Digital Video Disc*).

Slovník *Nová slova v češtině 2* (2004) uvádí dva následující významy:

- a) digitální videodisk
- b) přehrávač digitálních videodisků

Akronym se užívá především jako podstatné jméno mužského či středního rodu. Funguje však také jako nesklonné přídavné jméno, např. *DVD rekordér, titul, film, mechanika* apod.

Značná rozšířenost tohoto označení dává vzniknout dalším neologizmům s touto zkratkou. Mezi nově utvořená slova patří například *DVD-man*, malý

přenosný přehrávač digitálních videodisků, nebo o něco známější *DVD-téka*, označení pro sbírku digitálních videodisků.

Dvojí možný výklad této zkratky mi umožnil sledovat, s jakým významem se lidé spíše identifikují. Při zadávání dotazníku jsem nedokázala odhadnout, který význam se objeví v odpovědích častěji.

Správné vysvětlení uvedlo celkem 111 dotazovaných; z toho 70 upřednostnilo význam první. Nejčastěji se v jejich odpovědích objevily následující výrazy: *nosič, disk, medium (pro přenos obrazu i zvuku)*. Oba významy napsalo devět dotazovaných. Přehrávač (*digitálních, elektronických disků*) si pod zkratkou představilo 32 respondentů.

DVD je mezi laickou veřejností více známé než *USB*, a proto byl počet chybných vysvětlení v tomto případě výrazně nižší. Špatně odpovědělo pouze 13 respondentů. Uvádím některé chybné odpovědi: *disketa, hudební technika, CD, speciální výroba disků, videopřehrávač* atd.

VIP:

Anglické slovní spojení *Very Important Person* se do českého jazyka překládá jako „velmi důležitá osoba“. Zkratka *VIP* se používá k pojmenování významné osoby či osob z hlediska politického, kulturního, obchodního apod. (Velký slovník cizích slov, 2005).

Vyskytuje se také v podobě přídavného jména a k nejčastějším kolokacím patří například: *VIP host, VIP osobnost, VIP služby, VIP rezervace, VIP salonek, VIP zóna* atd.

Všichni respondenti se pokusili tuto zkratku určitým způsobem vysvětlit. Správnost odpovědi byla v tomto případě těžko posuzovatelná. Za chybná jsem považovala pouze vysvětlení, která se od daného významu zcela odchýlila.

Nejčastěji lidé uváděli: *významná, veledůležitá osobnost, člověk*.

Vedle spisovných výrazů užívali respondenti také hovorovou češtinu, obrazné pojmenování, nadsázku apod. U některých výrazů byla zřejmá záporná konotace. Např.: „*lepší lidé*“, *smetánka, hogo fogo, horních 10 000, maxi osobnost* aj.

Poměrně značný počet dotazovaných si zkratku VIP spojil s oblastí medií. Časté byly výrazy *celebrita*, *politik*, *hvězda*, *mediálně známá osobnost* apod. „Významné osobnosti“ politické, kulturní či hudební scény stojí ve středu zájmu všech masových medií. Setkat se s nimi můžeme v nejrůznějších televizních a rozhlasových pořadech, soutěžích i debatách. Výjimku netvoří ani tisk. Všechny novinové deníky (které jsem pro svou práci využila) nabízejí čtenáři vedle každodenních zpráv také rozhovor se známou osobností.

Patrný byl také vliv kolokací. Někteří respondenti namísto požadovaného vysvětlení psali pouze slova, se kterými se zkratka nejčastěji vyskytuje pohromadě, například: *host*, *místo*, *rezervace*, *zákazník*.

Výrazy: *namyšlená osoba*, *delegovaná osoba*, *přímý přenos*, *soukromá osoba*, *návštěva*, *osoba ex* svým významem této zkratce neodpovídají, a proto je považují za nevyhovující.

NHL:

Hovoříme-li o *Kanadsko-americké národní hokejové lize*, používáme většinou pouze zkratku NHL. Jak televizní moderátoři, tak novináři ji užívají zcela automaticky. Akronym se již vžil natolik, že lidé nemají s jeho interpretací prakticky žádné problémy.

Získané výsledky tento fakt jenom potvrzují. Zkratka NHL se dotazovaným vysvětlovala ze všech nejlépe. V odpovědích se vždy objevilo slovo *hokej*. Rozdíly byly pouze v tom, do jaké míry byli dotazovaní schopni význam blíže specifikovat.

Nejčastěji si konkurovaly výrazy *liga* a *soutěž*. Většina respondentů si byla vědoma toho, že se jedná o hokej zámořský. Do Ameriky správně zasadilo tuto hokejovou soutěž téměř 70 % respondentů. Kanada byla zmiňována již méně. Položka zůstala nezodpovězena pouze v jednom případě.

Shrnutí výsledků čtvrtého cvičení; vliv socio-demografických faktorů

Ve čtvrtém cvičení měli respondenti největší potíže s vysvětlením zkratky USB. Přestože lidé většinou tušili, že má cosi společného s oblastí výpočetní techniky, správný význam dokázal vysvětlit pouze málokdo.

Pod zkratkou DVD si dotazovaní představili nejčastěji nosič obrazu a zvuku či přehrávač. Toto technické zařízení je v dnešní společnosti velmi populární, respondenti tedy neměli s vysvětlením této zkratky problémy.

Jak jsem již uvedla, zkratky VIP a NHL patří dnes k nejméně frekventovanějším a určit jejich význam nebylo obtížné. Zajímavé ovšem bylo sledovat, kterých slov lidé při jejich vysvětlování užívají. Zejména u zkratky VIP byly uváděné výrazy značně různorodé.

Podíl socio-demografických faktorů na výsledcích úlohy nebyl příliš významný. Jediné hledisko, které se v odpovědích projevilo, bylo opakovaně věkové zařazení. Rozdíly mezi generacemi byly zaznamenány především u zkratk USB a DVD, které pronikly do jazyka v novější době a nejsou mezi uživateli ještě tolik rozšířeny. Tento stav dokládá následující tabulka, ve které jsou procentuálně vyjádřeny zaznamenaná vysvětlení zkratky USB.

Tabulka 9: USB - Procentuální rozložení odpovědí jednotlivých věkových kategorií

USB	23-35 let	36-50 let	51-64 let	65 let a více
NEVÍM	0,00 %	12,00 %	30,35 %	98,00 %
ANO	89,40 %	55,00 %	50,35 %	1,00 %
NE	10,60 %	33,00 %	19,30 %	1,00 %

Zástupci nejmladší věkové kategorie z 90 % význam této zkratky znali. Lidé starší 65 let se o vysvětlení většinou nepokusili. Mezi krajními póly se úspěšnost odpovědí pohybovala v rozmezí 50–55 %.

Faktor bydliště nehrál ani tentokrát žádnou roli. Obdobně tomu bylo také u kritéria pohlaví respondentů.

Zjišťování postojů vůči přejímání anglicizmů

Tématu přejímání cizích slov je dnes věnována značná pozornost. Vzniká celá řada publikací, novinových článků a přednášek zabývajících se funkcí anglicizmů v českém jazyce. Ohledně této otázky jsem oslovila Světlu Čmejkovou z Ústavu pro jazyk český AV ČR. Z její přednášky *Čeština a globalizace* proslovené 21. 2. 2008 ke Dni mateřského jazyka cituji: „Angličtina zkrátka patří k našemu profesnímu životu i k našim koníčkům, zábavě, k naší každodennosti.“ Jazykovědci se obecně domnívají, že užívání anglicizmů má své opodstatnění, pokud je adekvátní a nebrání srozumitelnosti textu.

Součástí dotazníku byly dvě podotázky zkoumající názory veřejnosti na tuto problematiku. Otázky zněly:

1. Považujete množství anglických slov používaných v denním tisku za nadměrné? Pokud ano, brání Vám v pochopení textu?
2. Myslíte si, že je jejich užívání potřebné?

Odpovědi na první otázku se lišily z hlediska věku a dosaženého vzdělání. První dvě věkové kategorie (do 50 let) považují množství anglicizmů za přiměřené. Starší lidé s jejich počtem většinou nesouhlasí, jelikož se tak pro ně stává text méně srozumitelným. Tomuto postoji se nelze divit, jelikož vyrůstali v době, kdy byla rozšířenost výuky anglického jazyka minimální.

Většina vysokoškolsky vzdělaných respondentů hodnotí užívání anglických výrazů kladně. Názory středoškoláků již nejsou tak jednoznačné a u lidí s nižším vzděláním převažuje negativní až odmítavý postoj.

Objevuje se též tendence k hrdosti na jazyk český a obava z jeho zániku. Někteří lidé proto odmítají veškerá cizí slova ne z neznalosti, nýbrž z principu. Z odpovědí vyplynulo, že užívání anglicizmů je pro některé lidi dokladem vzdělanosti a jakési „nadřazenosti“, jiní naopak touží působit moderně a světově.

Co se týče druhé otázky, převážná většina respondentů považuje užívání anglických pojmů za potřebné. Zvláště v odborných statích, jejichž čtenáři jsou díky

své specializaci v terminologii zběhlí. V článcích pro laickou veřejnost by většina dotazovaných upřednostnila užívání slov známějších a srozumitelnějších. Lidé také často navrhovali, aby novináři u méně známých anglicizmů uváděli vysvětlení významu, například v závorkách.

Jednoznačně tedy nelze říci, zda je postoj veřejnosti vůči užívání anglických výpůjček v tisku kladný či záporný.

2.2.3 Shrnutí

Jsem si vědoma toho, že se výzkumu zúčastnil pouze malý vzorek společnosti, přesto se mi podařilo vyvodit určité závěry.

Výsledky jazykového dotazníku potvrdily předpoklad, že znalost významu cizích lexikálních jednotek úzce souvisí s jejich frekvencí v českém jazyce. Slova patřící do centra slovní zásoby nečiní uživatelům jazyka žádné potíže; jsou schopni vysvětlit jejich význam, nahradit je českým synonymem či určit kontext, ve kterém se nejčastěji objevují. Na druhou stranu výrazy s menší četností výskytu, zejména neologizmy, neovládá poměrně vysoké procento vybraného vzorku.

Za další významný činitel lze považovat věk jedince a s tím související možnost osvojení anglického jazyka. Poměrně výrazné rozdíly byly zjištěny mezi mladými lidmi do 35 let a staršími lidmi nad 65 let. S vyšším věkem respondenta se zároveň zvyšoval počet chybných odpovědí, častěji se objevovala varianta „nevím“ či nevyplněné položky.

Další socio-demografické faktory se paušálně neprojevíly. Pouze výjimečně se od sebe lišily odpovědi mužů a žen, nejednalo se však o obecný jev. Výsledky průzkumu potvrdily předpoklad, že hledisko bydliště respondentů není v dnešní společnosti rozhodující.

Anglické výrazy v tisku považují dotazovaní za nevyhnutelné, převážná většina se anglicizmům nebrání, ale upozorňuje na jejich časté nadužívání.

Závěr

Čeština je dnes stejně jako mnoho dalších západoevropských jazyků ovlivňována dominantním postavením angličtiny ve světě. Jedním z důsledků tohoto vlivu je výrazný nárůst slov anglického původu v naší slovní zásobě. Důvodů pro užívání anglicizmů je celá řada. Často se jedná o záležitost módy či snahu působit světově. Mnohdy však mají anglické výpůjčky v jazyce své opodstatnění, zejména tam, kde neexistuje vhodný český ekvivalent. Potřebné jsou též v odborné terminologii, kde jejich užívání usnadňuje mezinárodní spolupráci.

Změny ve slovní zásobě úzce souvisí s vývojem společnosti. Slova anglického původu se začala ve větší míře objevovat v našem jazyce po sametové revoluci. Česká republika se po dlouhém období izolace otevřela novým možnostem. Anglicizmy k nám přicházejí s moderními produkty, službami, formami zábavy apod.

Záměrem mé diplomové práce bylo poskytnout pohled na současnou slovní zásobu z hlediska výskytu anglicizmů a prezentovat zejména nejnovější přejímky. Zajímala jsem se rovněž o to, jak čeští mluvčí anglickým slovům rozumějí, a jaké jsou jejich postoje k přejímání.

Aktuální stav českého lexika a změny, ke kterým v jazyce dochází, zřetelně odráží styl publicistiky. Proto jsem získávala potřebný materiál excerpcí seriózních českých deníků (Mladá fronta Dnes, Hospodářské noviny, Lidové noviny, Právo, Sport). Pracovala jsem především s výtisky z let 2007 a 2006, zařadila jsem i některé zajímavé výrazy z článků starších. Práce tedy zachycuje slova anglického původu, která se objevila v našem tisku v posledních třech letech.

Problematiku výskytu cizích slov, zejména anglicizmů, jsem nejprve obecně uvedla v teoretické části, na kterou jsem plynule navázala částí praktickou. Ta vycházela z rozboru nashromážděného materiálu a jazykového dotazníku.

Anglicizmy zasahují do všech oblastí lidské činnosti a novinové články jejich množstvím přímo překypují. Pronikají zvláště do jazyka managementu, techniky, počítačů a obohacují terminologii sportu, vědy, populární hudby či filmové

produkce. Angličtina značně ovlivňuje také oblast reklamy, a ani mluva politiků se tomuto trendu nevymyká.

Vzhledem k šíři dané problematiky jsem nashromážděné výrazy systematicky uspořádala do čtyř tematických okruhů, z nichž mě nejvíce zaujala oblast sportu. Práce se orientovala zejména na nové přejímky, proto jsem jednotlivá slova opatřila stručnými komentáři. Pozornost jsem věnovala zejména významu anglicizmů, u některých slov jsem nastínila také jejich etymologii. Dále jsem se snažila poukázat na pravopis, výskyt dubletních tvarů, skloňování apod.

Nově přejatá slova nebývají ve slovnících zachycena a při jejich užívání se respektuje pravopis výchozího jazyka. V tisku jsem tedy nové anglické výpůjčky našla převážně v původní podobě. Počešťují se teprve slova, která se v jazyce nějakou dobu používají, ale jejich pravopis mnohdy kolísá. Anglicizmy zůstávají nesklonné, nebo se skloňují podle zakončení ve výslovnosti. V nashromážděných materiálech byla nalezena řada pravopisných dublet, častá byla zvláště konkurence anglického a českého zakončení. V textech převažovaly původní anglické výrazy nad existujícími českými ekvivalenty, zejména v odborné terminologii, kdy pojem často nemůžeme jednoduše česky vyjádřit.

Na základě excerpovaných materiálů byl sestaven jazykový dotazník. Jeho smyslem bylo poukázat na rozšířenost angličtiny mezi uživateli českého jazyka. Zaměřila jsem se na jejich schopnost porozumět sdělení, které obsahuje anglické výrazy a na názory dotazovaných ohledně množství anglických přejímek v našem tisku. Výzkum probíhal na podzim roku 2007 a zúčastnilo se ho celkem 127 respondentů.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že znalost anglicizmů úzce souvisí s frekvencí jejich výskytu v jazyce. Některá dříve přejatá slova užíváme zcela běžně, aniž si často jejich cizost uvědomujeme. Problémem jsou neologizmy anglického původu, jejichž význam není všeobecně rozšířen. Jejich užíváním se text často stává méně srozumitelným. Důležitou roli hraje také kontext, který nám v případě, že anglický výraz neznáme, umožňuje pochopit význam sdělení. Znalost významu přejímek klesala s přibývajícím věkem respondentů. Největší rozdíly byly zaznamenány mezi mladými lidmi do třiceti let a lidmi nad 65 let. Toto zjištění není

nijak překvapivé, srovnáme-li současný trend výuky angličtiny s možnostmi starších generací.

Oslovení lidé se k otázce přejímání stavěli různorodě. Setkala jsem se s názory zcela odmítavými i s naprostou otevřeností vůči všem slovům cizím. Celkově tedy nelze říci, že by dotazovaní přejímání slov odmítali.

Získané poznatky potvrdily, že angličtina patří k nejrozšířenějším světovým jazykům a její popularita neustále stoupá. Česká republika usiluje o mezinárodní spolupráci v oblasti politické, vojenské, ekonomické atd. Zároveň s tím se zvyšují nároky na znalosti anglického jazyka.

Lze předpokládat, že anglické výpůjčky budou do našeho jazyka pronikat i nadále, a jejich počet bude spíše stoupat. Přesto se domnívám, že čeština adaptací cizích slov netrpí. Není třeba se užívání anglicizmů bránit, ale je vždy třeba zvážit vhodnost a míru jejich použití.

Práci jsem psala s úmyslem poukázat na sílící trend přejímání slov z angličtiny a nastínit současný stav českého jazyka. Doufám, že má práce poslouží jako zdroj informací všem, kteří se touto problematikou zabývají či se jí budou chtít zabývat.

Seznam použité literatury

- Akademický slovník cizích slov*. 1.vyd. Praha: Academia, 2001.
- BOČAROVÁ, Z.: *Lidi zlepšování baví*. Hospodářské noviny, 4. 10 2007.
- BOZDĚCHOVÁ, I.: Vliv angličtiny na češtinu. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia; 1997, s. 271-279
- BOZDĚCHOVÁ, I.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Naše řeč, 89, 2006, s. 147-149.
- COLLIN, P. H.: *Anglicko-český obchodní slovník*. 1. vyd., Praha: Pragoeduca, 1996.
- ČMEJRKOVÁ, S.: *Čeština a globalizace*. Přednáška proslovená na Dni mateřského jazyka, Praha: AV ČR, 21. 2. 2008.
- DANEŠ, F.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd., Praha: Academia, 1997.
- ECO, U. *Jak napsat diplomovou práci*. Přel. Ivan Seidl. Praha: Votobia, 1997.
- ENTLOVÁ, G.: *K formální a fonetické adaptaci anglických kompozit backhand a forehand v češtině*. Naše řeč, 87, 2004.
- ERHART, A.: *Základy jazykovědy*. 2. vyd., Praha: SPN, 1990.
- FILIPEC, J. – ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. 1. vyd., Praha: Academia, 1985.
- FILIPEC, J.: *Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky*. Naše řeč, 75, 1992, s. 1-11.
- FILIPIAK, Č.: *Anglicko- český výkladový slovník pro výpočetní techniku a elektroniku*. 1. vyd., Brno: Noveco, 1993.
- FRONEK, J.: *Anglicko-český slovník s nejnovějšími výrazy*. Voznice: Leda, 1996.
- HAUSER, P.: *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd., Praha: SPN, 1980.
- HEŘMANSKÝ, J.: *Moderní anglicko-český slovník sportovních výrazů*. 1. vyd., Brno: BARRISTER & PRINCIPAL, 2003.
- HLAVSOVÁ, J.: *Čeština bez chyb*. 1. vyd., Praha: Víkend, 2001.

- CHLOUPEK, J.: *Stylistika češtiny*. 1. vyd., Praha: SPN, 1990.
- JAKLOVÁ, A.: *Budeme argot nově definovat?*. Slovo a slovesnost, 60, 1999, s. 293-299.
- MITTER, P.: *Hybridní složeniny s prvním komponentem cizího původu a vývoj společnosti*. Český jazyk a literatura, 2003-2004, č. 5, s. 215-219.
- Nová slova v češtině – Slovník neologizmů 2*. 1. vyd., Praha: Academia, 2004.
- Nová slova v češtině – Slovník neologizmů*. 1. vyd., Praha: Academia, 1998.
- Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. M-Ž*. 1. vyd., Praha: Ottovo nakladatelství, 2003.
- Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. A-L*. 1. vyd., Praha: Ottovo nakladatelství, 2003.
- POKORNÝ, L.: *Úvod do české lexikologie*. 1. vyd., České Budějovice: PF JU, 1979.
- POLDAUF, I.: *Velký česko-anglický slovník*. 3. vyd., Čelákovice: WD Publications, 1996.
- POLÍVKOVÁ, A.: *K některým postojům uživatelů k jazyku*. Naše řeč, 75, 1992, č. 4, s. 176-182.
- Pravidla českého pravopisu*. 2. vyd., Praha: Academia, 2005.
- Příruční mluvnice češtiny*. 2. vyd., Brno: Lidové noviny, 2003.
- REJZEK, J.: *Český etymologický slovník*. 1. vyd., Voznice: Leda, 2001.
- REJZEK, J.: *K formální adaptaci anglicismů*. Naše řeč, 76, 1993, s. 26-30.
- ROSENBAUM, O.: *Anglicko-český slovník Internetu chat-slang*. 3. vyd., Praha: Ivo Železný, 2001.
- SOCHOVÁ, Z.- POŠTOLKOVÁ, B.: *Co ve slovnících nenajdete*. 1. vyd., Praha: Portál 1994.
- ŠPIŠÁKOVÁ, P.: *Obohacování současné české slovní zásoby o anglicismy*. DP. PF JU, České Budějovice 2005.

SVOBODOVÁ, D.: *Anglické výrazy v českém publicistickém stylu*. Naše řeč, 79, 1996, s. 99-102

VACULÍN, I.: *Lobbisté a emisáři*. Hospodářské noviny, 5. 11. 2004.

Velký slovník cizích slov. [CD-Rom]. Voznice: Leda, 2005.

VIERECK, W.: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Přel. Marek Nekula. Praha: Lidové noviny, 2005.

Internetové zdroje

Český národní korpus - SYN2005 [online databáze]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2005. Dostupný z WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

Informační server o digitálním vysílání – slovník pojmů [online]. České Budějovice, E-studio s.r.o, 2004, [cit. 11. 2. 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.digitalnitatelevize.cz/slovník/>>.

KNESCHKE, J.: Brand není značka. *Marketingové noviny* [online]. [cit. 7. 5. 2007]. Dostupný z WWW: <http://www.marketingovenoviny.cz/?Action=View&ARTICLE_ID=5161>.

POSPÍŠILOVÁ, O.: Co to je, když se řekne outplacement. *Týdeník českých drah – Železničář* [online]. Květen 2005, [cit. 25. 1. 2008]. Dostupný z WWW: <http://www.cd.cz/static/old/NEW/TCD2005/5_41outp.htm>.

POWERISER – FREESTYLE [online]. Hokosoft s. r. o, 2006 [cit. 20. 7. 2007]. Dostupný z WWW: <http://www.poweriser.cz/cz/fotky-filmy/fotogalerie-ke-stazeni-detail/?File_ID=6>.

RICHTER, A.: *Audioweb.cz* [online]. [cit. 11. 1. 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.audioweb.cz/>>.

Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2002 [cit. 26. 2. 2008]. České rozhraní. 93 168 článků. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org>.

Přílohy

1. Plné znění dotazníku
2. Grafické znázornění struktury sledovaného vzorku

Příloha č. 1

Anglické výrazy v našich novinách

Tento dotazník poslouží jako podklad pro mou diplomovou práci, ve které poukazuji na množství anglicismů (slov pocházejících z angličtiny) v našich nejčtenějších denících. Součástí mé práce je i výzkum zaměřený na porozumění těmto výrazům běžnými čtenáři. Každý alespoň čas od času novinami zalistuje, a proto Vás prosím o vyplnění několika následujících otázek. Netrapte se, pokud nebudete znát odpověď na všechny otázky, ale pokuste se na ně odpovědět. Dotazník je anonymní a poskytnutá data budou použita pouze pro potřeby diplomové práce.

Všem, kteří mi vrátí vyplněný dotazník, předem děkuji za ochotu a pomoc.

Tereza Víšková,
(studentka Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor učitelství českého a anglického jazyka)

Základní údaje (zaškrtněte platné):

Věk:	☐ 26 - 35 let	☐ 36 - 50 let	☐ 51 - 64let	☐ 64 a více
Pohlaví:	☐ žena	☐ muž		
Bydliště:	☐ město do 10000	☐ město nad 10000	☐ vesnice	
Vzdělání:	☐ ZŠ	☐ Odborné učiliště	☐ SŠ	☐ VŠ

I. V následujících větách nahrad'te anglický výraz českým slovem nebo slovním spojením se stejným (podobným) významem, tak aby smysl věty zůstal zachován:

Příklad: Na zpěvákův **comeback** se dlouho čekalo. NÁVRAT

1. Dlouholetou tradici má u nás **export** obráběcích strojů. _____
2. „Stále je co vylepšovat“, říká Tomáš Kažmierski z Regionálního **environmentálního** centra. _____
3. Parta kolem **frontmana** Komára dokazuje, že i česká kapela umí dělat podobnou muziku. _____
4. Všechny potřebné informace najdete na **webu** naší firmy. _____
5. Moc lidí ale takovému **happy endu** nevěří. _____

II. Která z uvedených možností nejlépe odpovídá významu anglického výrazu ?

TENDR

- a) veřejná nabídková soutěž, výzva
- b) majetek, jmění firmy
- c) úder vrchním odbitím s vysokou dráhou letu míče
- d) nevím

REVOLVINGOVÁ PŮJČKA

- a) stupňování, (postupné) zvětšování, zvyšování, zesilování
- b) obnovující se (na původní výši)
- c) nefinanční výhoda pro zaměstnance firmy, podniku ap.
- d) nevím

STAGE

- a) schody
- b) stáž
- c) jeviště
- d) nevím

SPAGHETTI WESTERN

- a) označení pro široký podžánr westernů, které se objevily během 60. let 20. století. Název je odvozen z toho, že většina z nich byla produkována italskými studiemi
- b) soutěž v pojídání špaget, které se každý rok účastní tisíce příznivců této italské speciality. Konkurence je velmi vysoká, a proto bývá soutěž označována za western (boj na život a na smrt).
- c) tradiční žánr francouzské kinematografie
- d) nevím

UMPIRE

- a) velký stát, velká říše
- b) sloh napoleonské doby vycházející z klasicizmu
- c) hlavní tenisový rozhodčí sedící na vyvýšeném místě
- d) nevím

POWERISER

- a) nápoj pro dodání energie (sportovci, řidiči,...)
- b) skákací boty
- c) přijímání, nábor zaměstnanců
- d) nevím

PROFIRING

- a) ring zápasů profesionálního boxu
- b) ring se speciálně upraveným protiskluzovým povrchem
- c) ring určený pro zápasníky sumo
- d) nevím

LEASING

- a) zástavní právo k nemovitosti
- b) pronájem (movitých nebo nemovitých investic za pevně sjednané nájemné)
- c) vyhlazování, vyhlazení vrásek na obličeji chirurgickým zásahem
- d) nevím

HIGH-TECH (HI-TECH)

- a) styl populární hudby vytvářené technickými elektronickými přístroji
- b) vysoce odolný vůči vodě (nepromokavý)
- c) pokročilá technologie, velmi vyvinuté výrobní postupy
- d) nevím

ROAMING

- a) obor zabývající se jazykem, historií a kulturou románských národů
- b) sjednaný přístup do sítí nelokálních mobilních operátorů pro volání do ciziny (v cizině)
- c) plusový zůstatek na účtu
- d) nevím

III. Zařad'te následující výrazy do 4 kategorií (napíšte pouze zkratku kategorie). Pokud odpověď nevíte, kolonku nechte prázdnou.

sport – **S**, ekonomika – **E**, výpočetní technologie (počítače) – **VT**, kultura – **K**

kraulař	___	modem	___	spam	___
airsoft	___	koncern	___	„potterovka“	___
wi-fi	___	rapper	___	lob	___

IV. Vysvětlíte význam následujících zkratk (není míněn doslovný překlad) :

USB -

DVD -

VIP -

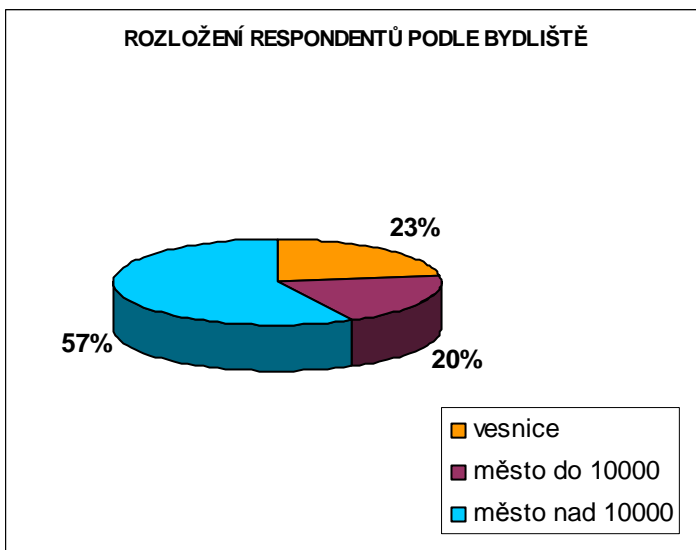
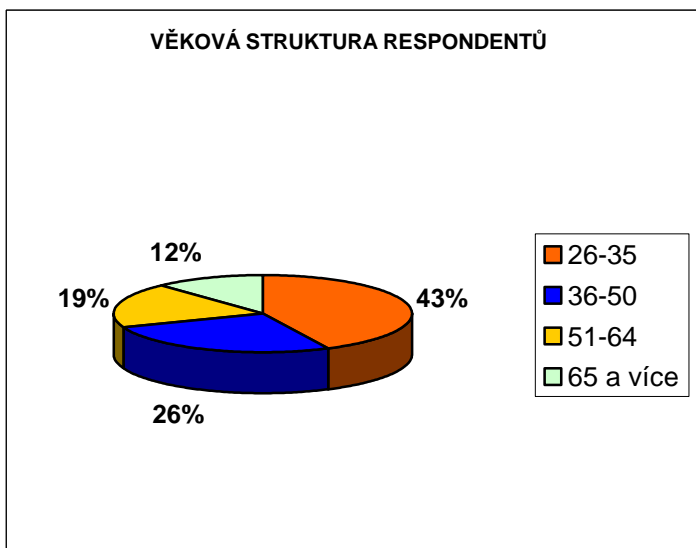
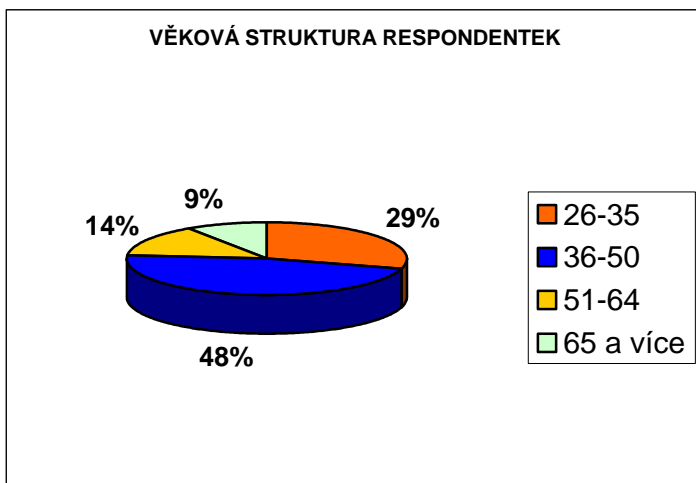
NHL -

V. Prosím Vás o odpověď na dvě následující otázky, stačí stručně:

1. Považujete množství anglických slov používaných v denním tisku za nadměrné?
Pokud ano, brání Vám v pochopení textu?

2. Myslíte si, že je jejich užívání potřebné?

Příloha č. 2

ROZLOŽENÍ RESPONDENTŮ PODLE DOSAŽENÉHO
VZDĚLÁNÍ

